KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI
RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI HEMŞİRELİĞİ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

3-6 YAŞ DÖNEMİNDEKİ ÇOCUKLARIN EBEVEYNLERİ İLE OLAN İLİŞKİLERİNİN TEKNOLOJİK CİHAZ KULLANIM SÜRELERİNE OLAN ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Tuğba TOPBAŞ

Yüksek Lisans Tezi

KONYA
TEMMUZ 2022

3-6 YAŞ DÖNEMİNDEKİ ÇOCUKLARIN EBEVEYNLERİ İLE OLAN İLİŞKİLERİNİN TEKNOLOJİK CİHAZ KULLANIM SÜRELERİNE OLAN ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Tuğba TOPBAŞ

KTO Karatay Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Hemşirelik Anabilim Dalı
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği
Tezli Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Berna BAYIR

Konya
Temuz 2022

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Yüksek Lisans tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dahilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

☐ Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.[1]

☐ Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 6 ay ertelenmiştir.[2]

☐ Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.[3][4]

05 Temmuz 2022

_____

Tuğba TOPBAŞ

[1] MADDE 6(1) Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

[2] MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

[3] MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

[4] MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak Dr. Öğr. Üyesi Berna BAYIR danışmanlığında tarafımdan üretilen bu tez çalışmasında; sunduğum tüm veri, enformasyon, bilgi ve belgeleri bilimsel etik kuralları çerçevesinde elde ettiğimi, tüm değerlendirme, analiz, bulgu ve sonuçları bilimsel usullere uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım kaynakların tümüne bilimsel normlara uygun biçimde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

05 Temmuz 2022

_____

Tuğba TOPBAŞ

Her zaman yanımda olan sevgili eşim ve çocuklarıma minnetle

TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitim hayatım boyunca bana teorik anlamda birçok bilgi ve tecrübe kazandıran, hemşirelik mesleğini farklı boyutlarda anlamamı sağlayan, KTO Karatay Üniversitesi Hemşirelik Anabilim Dalı öğretim üyelerinden Sn. Prof. Dr. Ayşe ÖZCAN'a, Sn. Prof. Dr. Nurgün PLATİN'e ayrıca çok kıymetli hocalarıma teşekkür ederim.

Gerek mesleki bilgi ve becerileriyle, gerekse zorlandığım her aşamada verdiği motivasyonla tez dönemim boyunca desteklerini esirgemeyen danışman hocam, Sn. Dr. Öğr. Üyesi Berna BAYIR'a teşekkür ederim.

Araştırma sürecindeki anketlerin uygulanması aşamasında gereken anlayışı gösteren idarecilere, öğretmenlere ve ailelere teşekkür ederim.

Yüksek lisans ders aşamasında ve tez yazım sürecinde beni sabırla destekleyen, her zaman fedakârlığı ve özverisiyle yanımda olduğunu hissettiğim eşim Okan TOPBAŞ'a, birlikte anne, oğul öğrencilik deneyimi yaşadığım oğullarım Selim Tuğra TOPBAŞ'a, Oğuz TOPBAŞ'a, dokuz ay boyunca varlığıyla mutlu olduğum tez aşamamın her anını benimle birlikte yaşayan kızım Umay Belis TOPBAŞ'a ve kendime teşekkür ederim.

Desteğini benim yanımda olarak her zaman hissettiğim aileme, annem Ayşe EYVAZ'a, babam Selim EYVAZ'a, ablalarım Fatma EYVAZ'a, Hatice ALATAŞ'a, kız kardeşim Betül DOĞAN'a, erkek kardeşlerim Ömer EYVAZ'a, Mustafa EYVAZ'a, Habib EYVAZ'a teşekkür ederim.

Bu tez çalışması 2021/10 Yeşilay Lisansüstü Burs Programı ile desteklenmiştir.

05 Temmuz 2022 Tuğba TOPBAŞ

ÖZET

Tuğba TOPBAŞ

3-6 Yaş Dönemindeki Çocukların Ebeveynleri İle Olan İlişkilerinin Teknolojik Cihaz Kullanım Sürelerine Olan Etkilerinin İncelenmesi

Yüksek Lisans Tezi

Konya, 2022

3-6 yaş dönemindeki çocukların ebeveynleriyle olan ilişkilerinin teknolojik cihaz kullanım sürelerine olan etkilerinin incelendiği bu araştırma kesitsel tipte bir araştırmadır. Araştırmanın evreni, Afyonkarahisar Çay ilçesindeki anaokulu ve anasınıfındaki 3-6 yaş aralığında çocukları olan ebeveynlerdi. Araştırmanın örneklem grubunu 263 ebeveyn oluşturdu. Veri toplama aracı olarak, "Sosyo-Demografik Özellikler Formu", "Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Belirleme Formu"' ve "Teknolojik Cihaz Kullanım Formu" kullanıldı. Araştırmanın analizinde, Kruskal Wallis testi ve Man-Whitney U testleri kullanıldı. Araştırma sonunda, 3-6 yaş dönemindeki çocukların hafta içi günde ortalama 60 dakika, hafta sonu günde ortalama 110 dakika teknolojik cihazlarla vakit geçirdiği, anne ve baba eğitim düzeyi ve baba mesleğine göre teknolojik cihaz kullanım sürelerinin anlamlı olarak yüksek olduğu, çocuğunun teknolojik cihazlarla geçirdiği süreyi uygun bulan, kural koymayan, sınır konulduğunda tepki alan, çocuğunun teknoloji bağımlısı olduğunu düşünen ebeveynlerin çocuklarının cihaz kullanım sürelerinin anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlendi. Araştırma sonucunda, çocukların teknolojik cihazları çok erken yaşlarda kullanmaya başladıkları ve bu cihazlarla çok fazla vakit geçirdikleri belirlendi. Yanı sıra ebeveynlerin çocuklarının teknolojik cihaz kullanımına yönelik kurallar koymalarının bu cihazlarla aşırı vakit geçirmeyi önlemede etkin bir yöntem olduğu görüldü.

Anahtar kelimeler

Ebeveyn-çocuk ilişkisi, hemşirelik, ruh sağlığı, teknoloji bağımlılığı.

ABSTRACT

Tuğba TOPBAŞ

Investigation of the Effects of 3-6 Years Old Children's Relationships with Their Parents on the Period of Use of Technological Devices

Master's Thesis

Konya, 2022

This research, which examines the effects of the relationships of children aged 3-6 years with their parents on the duration of technological device use, is a cross-sectional study. The universe of the research was parents with children aged 3-6 in kindergarten and kindergarten in Afyonkarahisar Çay district. The sample group of the study consisted of 263 parents. "Socio-Demographic Characteristics Form", "Parent-Child Relationship Determination Form" and "Technological Device Usage Form" were used as data collection tools. Kruskal Wallis test and Mann-Whitney U tests were used in the analysis of the research. At the end of the research, it was found that the children aged 3-6 spend an average of 60 minutes a day on weekdays and an average of 110 minutes a day on weekends with technological devices, the time spent using technological devices is significantly higher according to the education level of the mother and father and the occupation of the father. It was determined that the children of parents who found it appropriate, did not set rules, got a reaction when a limit was set, and thought that their child was addicted to technology had a significantly higher device usage time. As a result of the research, it was determined that children started to use technological devices at a very early age and spent a lot of time with these devices. In addition, it was seen that parents' setting rules for their children's use of technological devices was an effective method in preventing excessive spending time with these devices.

Keywords

Mental health, nursing, parent-child relationship, technology addiction.

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM i
ETİK BEYAN ii
TEŞEKKÜR iv
ÖZET v
ABSTRACT vi
İÇİNDEKİLER vii
TABLOLAR DİZİNİ ix
KISALTMALAR DİZİNİ x
1. GİRİŞ 1
2. GENEL BİLGİLER 6
2.1. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Genel Özellikleri 7
2.2. Okul Öncesi Dönemde Teknolojik Cihaz Kullanımının Çocukların Sağlığına Olan Etkisi 10
2.2.1. Teknolojik Cihaz Kullanımının Olumlu ve Olumsuz Etkileri 12
2.2.2. Sağlıklı Çocukluk Dönemi için Beklenen Ebeveyn- Çocuk İlişkileri 13
2.2.3. Teknolojik Cihaz Kullanımının Bilişsel Sağlığa Etkisi 14
2.2.4. Teknolojik Cihaz Kullanımın Fiziksel Sağlığa Etkisi 16
2.2.5. Teknolojij Cihaz Kullanımının Davranışsal Sağlık Üzerine Etkisi 17
2.2.6. Teknolojik Cihaz Kullanımının Psiko-Sosyal Sağlık Üzerine Etkisi 18
2.3. Okul Öncesi Dönemde Teknolojik Cihaz Kullanımı 19
2.4. Okul Öncesi Dönemde Ebeveyn-Çocuk İlişkisi ve Teknolojik Cihaz Kullanımının Etkileri 20
2.5. Okul Öncesi Dönemde Oyun ve Oyunun Önemi 21
2.6. Okul Öncesi Dönemde Aşırı Teknolojik Cihaz Kullanımında Psikiyatri Hemşiresinin Rolü 25
3. GEREÇ VE YÖNTEM 27
3.1. Araştırmanın Modeli 27
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 27
3.3. Araştırmaya Alınma Kriterleri 27
3.4. Araştırmaya Alınmama Kriterleri 27
3.5. Değişkenler 27
3.5.1. Bağımsız Değişkenler 27
3.5.2. Bağımlı Değişkenler 28

3.6. Veri Toplama Araçları 28
3.6.1. Sosyo-Demografik Özellikler Formu 28
3.6.2. Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Formu 28
3.6.3. Teknolojik Cihaz Kullanım Formu 29
3.7. Verilerin Toplanması 29
3.8. Verilerin Analizi 29
3.9. Araştırmanın Etik Yönü 30
3.10. Araştırmanın Varsayımları 30
3.11. Araştırmanın Sınırlılıkları 30
4. BULGULAR 32
5. TARTIŞMA 47
6. SONUÇ VE ÖNERİLER 58
6.1. Öneriler 59
KAYNAKLAR 61
ÖZGEÇMİŞ 74
EK 1. SOSYO- DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER FORMU 75
EK 2. EBEVEYN-ÇOCUK İLİŞKİSİ FORMU 77
EK 3. TEKNOLOJİK CİHAZ KULLANIM FORMU 79
EK 4. AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİ İZİN BELGESİ 84
EK 4. KURUM İZİN FORMU 85
EK 5. GÖNÜLLÜ ONAM FORMU 86
ETİK KURUL/KOMİSYON İZNİ/MUAFİYETİ 88

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Ebeveynlerin sosyo-demografik özellikleri 32
Tablo 2. Ebeveyn-çocuk ilişkisinde ev içi etkinliklere ait özellikler 33
Tablo 3. Ebeveyn-çocuk ilişkisinde ev dışı etkinliklere ait özellikler 34
Tablo 4. Çocukların teknolojik cihaz kullanımına ait özellikler 34
Tablo 5. Çocukların teknolojik cihazlarla tanışma yaşına ait özellikler 35
Tablo 6. Çocukların teknolojik cihazları kullanım amaçları 35
Tablo 7. Teknolojik cihaz kullanımı ile ilgili sorulara verilen yanıtlar 36
Tablo 8. Çocukların hafta içi, hafta sonu ve toplam teknolojik cihaz kullanım süreleri (dakika) 36
Tablo 9. Çocukların teknolojik cihaz kullanımı ile ilgili özellikler 37
Tablo 10. Teknolojik cihaz bağımlılığına yönelik ebeveynlerin kullandıkları yöntemler 38
Tablo 11. Çocukların teknolojik cihaz kullanım süreleri ile sosyo-demografik özelliklerinin karşılaştırılması 39
Tablo 12. Çocukların teknolojik cihaz kullanımı ile evde, dışarıda geçirdikleri sürenin ve etkinlik sıklıklarının karşılaştırılması 40
Tablo 13. Çocukların teknolojik cihaz kullanım süreleri ile çocukların teknolojik cihaz kullanımı, ebeveynlerin kural ve görüşlerinin karşılaştırılması 42
Tablo 14. Çocukların Teknolojik Cihaz Kullanım Süreleri ile Çocukların Yapılan Etkinliklere Ayrılan Sürelerin İlişkisi 45
Tablo 15. Ev İçi ve Ev Dışı Yapılan Etkinl Çocuğun Toplam Teknolojik Cihaz Kullanım Süresi Üzerindeki Etkisine Ait Çoklu Doğrusal Regresyon Analiz Sonuçları 45
Tablo 16. Ebeveynlerin Çocukların Teknolojik Cihaz Kullanımına Yönelik Yönelik Sorulan Bazı Sorulara Verilen Cevapların Çocuğun Toplam Teknolojik Cihaz Kullanım Süresi Üzerindeki Etkisine Ait Çoklu Doğrusal Regresyon Analiz Sonuçları 46

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltma	Açıklama
APA	American Psychological Association
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
NAEYC	National Association for the Education of Young Children
RTÜK	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
WHO	World Health Organization

1. GİRİŞ

Okul öncesi dönem olarak da bilinen 3-6 yaş dönemi, bireylerin davranışlarının şekillendiği, fizyolojik, psikolojik ve bilişsel gelişimlerinin başladığı önemli gelişim dönemlerinden biridir. Ayrıca bu dönem; zihinsel ve fiziksel gelişimin hızlı olduğu, ileri yaşamına yönelik birçok özelliğin şekillendiği, dil ve sosyal beceri gelişimlerinin hızlandığı önemli bir dönemdir (Yiğit ve Üğücü, 2020). Bu dönemde çocuklar ihtiyaç duydukları temel bilgileri önce aileden sonra sosyal çevreden ve teknolojik cihazlardan alırlar (Radesky ve Chiristakis, 2016). Gelişim dönemlerine bakılmaksızın tüm çocuklar teknolojik cihazlardan etkilense de özellikle okul öncesi dönem çocukları, içinde bulundukları dönemin önemli, kendine özgü özelliklerinden dolayı daha yüksek düzeyde etkilenmektedir. Okul öncesi dönem çocuklarının teknolojik cihazlardan daha fazla etkilenmesinin altında, etrafında gördüğü şeyleri gerçekle bir tutma özelliği yatmaktadır. Bu dönemde çocuklar hayal ile gerçeği birbirinden ayırt edemez (Yörükoğlu, 2021). Okul öncesi dönem, kişiliğin oluşmasında ve gelişmesinde oldukça önemli etkilere sahip olmasının yanında, bu dönemde çocuğun kazanacağı teknolojik cihaz kullanımı da dahil olmak üzere tüm alışkanlıklar, onun tüm hayatında etkisini gösterebilmektedir (Karaoğlu ve Ünüvar 2017; Wu vd., 2014).

Çocuk, bilişsel yeteneklerinin yetersizliğine ek olarak sosyalleşmesinin merkezinde yer alan, rol-model aldığı ebeveynlerinin, teknolojik cihazlarla olan iletişim ve etkileşimini gözlemlemekte, bu gözlemler sonucunda da ebeveynlerini taklit ederek bu cihazları kullanmaya başlamaktadır (Kalan, 2010). Amerika'da yaklaşık üç bin ebeveyn üzerinde yapılan bir çalışmada günde iki saatten fazla televizyon izleyen ebeveynlerin çocuklarının günde iki saatten fazla televizyon izleme süresini aşma olasılığının 1,5 ile 8 kat daha fazla olduğu ifade edilmiştir (Jago vd., 2012). Günde iki saatten fazla, internette vakit geçiren ebeveynlerin çocuklarının teknolojik cihazlarla daha fazla vakit geçirdikleri ifade edilmektedir (Myruski vd., 2018). Buna karşılık teknolojik cihaz kullanımına yönelik artan ebeveyn öz yeterliliğinin, çocukların teknolojik cihaz başında geçirdiği süreyi kısaltmakta ve kullanım kurallarına uyum sağlamada etkili olduğu görülmektedir. Brezilya'da okul öncesi çocuklar üzerinde yapılan bir çalışmada teknolojik cihaz kullanımı konusunda azalan ebeveyn öz yeterliliğinin, çocukların hafta içi ve hafta sonu günlerde daha fazla teknolojik cihaz kullanmalarına neden olduğu

ifade edilmiştir (Goncalves vd., 2018). Bu çalışmalar okul öncesi dönemde çocukların teknolojik cihazlarla etkileşimde ebeveynlerin çok büyük rol oynadığını göstermektedir.

Son dönemlerde ebeveynler erken çocukluk döneminde teknolojik cihazları çocuklarını sakinleştirmek, dikkatini dağıtmak ve davranışını yönetmek için kullanarak dijital bakıcı yerine de kullanmaya başladı (Guedes vd., 2020, Kabali vd., 2015). Ayrıca ebeveynlerin ev işlerini yaparken, halka açık yerlerde, yemek sırasında ve/veya yatmadan önce onları sakinleştirmek için de sık sık teknolojik cihazlardan yararlandıklarını belirten çalışmalara da rastlanmaktadır (Bozzala vd., 2018; Kabali vd., 2015; Kılıç vd., 2018; Scaglioni vd., 2018). Ebeveynlerin bu tutumları okul öncesi dönemde çocukların teknolojik cihazları daha fazla kullanmalarına neden olabilecek tutumlar olarak değerlendirilmektedir.

Geçtiğimiz son on beş yılda çocuğun hayatındaki teknolojik cihazlar televizyonla sınırlı kalmayıp yeni teknolojik cihazlarla birlikte daha fazla yer almaya başladı. Amerika'da yapılan bir çalışmaya göre; yaşları 0-8 yaş arasında değişen çocuklara sahip 1463 ebeveynin çocukları arasında en çok kullanılan teknolojik cihazlar arasında %51 akıllı telefonlar ile %44 dokunmatik ekranlı tabletler yer almakta olduğu ifade edilmiştir. Bu teknolojik cihazları kullanım yaşının bir yaşına kadar düşmekte olduğundan söz edilmiştir. 2011'de teknolojik cihaz kullanım oranı %38 iken bu oran 2013'te %72 oranına kadar yükseldiği ifade edilmiştir. Yine aynı araştırmada 2011 yılında çocuklarda tablet gibi teknolojik cihaz sahipliği beş kat artarak %8 oranından 2013'te %40'a ulaştığı ifade edilmiştir. Evde tablet, akıllı telefon gibi teknolojik cihazlara erişim durumu aynı araştırmanın 2011 yılında %52 oranında iken 2013 yılında sadece iki yıl gibi bir sürede %75 oranında arttığından söz edilmiştir. Ayrıca geleneksel teknolojik cihazlar olarak bilinen televizyon, bilgisayar, DVD'ler ve video oyunlarıyla harcanan zaman teknolojideki yeni medya cihazlarıyla birlikte 2011 yılından 2013 yılına oranla azaldığı ifade edilmiştir (Rideout, 2013). Artan ve sürekli gelişen teknoloji de beraberinde okul öncesi dönemdeki çocukların, teknolojik cihazları erken yaşlarda ve daha yüksek düzeyde kullanmalarına neden olabilmektedir (Kabali vd., 2015; Rideout, 2020).

Ailelerde teknolojik cihaz kullanımının sıklaşmasıyla birlikte okul öncesi çocuklarda teknolojik cihazlara erişilebilirlik ve sahiplilik artış gösterdi. TÜİK'in 2021 yılında 6-15

yaş grubundaki çocukların bilişim teknolojilerini kullanım araştırma verilerine göre; hanelerin %92'sinin evden internete erişimi olduğu, ayrıca hanelerin %16,8'inde masa üstü bilgisayar, %38,3'ünde taşınabilir bilgisayar, %26,3'ünde tablet bilgisayar, %99,3'ünde cep telefonu/akıllı telefon bulunduğu bildirilmiştir (TÜİK, 2021). Yapılan çalışmalarda ebeveynlerin evlerinde teknolojik cihaz sahiplilik oranlarının artmasının çocukların teknolojik cihazlarla olan etkileşimini arttırdığı ifade edilmiştir (Rideout, 2017, 2020).

Artan teknolojik cihazlara erişimin yanı sıra, ebeveynlerin teknolojik cihaz kullanım durumları ile ebeveynlerin çocuklarının teknolojik cihazların başında geçirdiği süreyi ve içeriği kontrol etme gibi kurallarının olup olmaması da çocuğun teknolojik cihazlarla geçirdiği süreyi arttıran nedenler arasındadır. Japonya'da yapılan bir çalışmada teknolojik cihaz kullanım kurallarını belirlemeyen ailelerin çocuklarının daha fazla teknolojik cihazlarla etkileşimde bulundukları ifade edilmiştir (Arumugam vd., 2021). Birken ve arkadaşlarının (2011) yaptığı çalışmada; ebeveynlerin %81'i çocuklarının teknolojik cihaz kullanırken ekran süresiyle ilgili kural koyduklarını ve bu kuralların çocukların ekran karşısında geçirdikleri zamanı azaltmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmış olup ebeveyn müdahalelerinin etkinliğinin olumlu olabileceği ifade edilmiştir (Birken vd., 2011).

Tüm bu nedenlerin yanında çocukların teknolojik cihaz kullanmalarında etkili olan bir diğer faktör de bu cihazlardaki oyun, çizgi film ve reklamlardaki olağanüstü ses ve görüntü efektleridir. Çocukların teknolojik cihazlardan etkilenme durumu yetişkinlere göre tamamen farklıdır. Yetişkinler teknolojik cihazları eğlenmek için kullanırken, çocuk bu cihazlardaki ses ve görüntü efektlerinden etkilenir. Çocukların bu cihazları daha fazla kullanmaları için kullanılan ses ve görüntüler çocuğa mutluluk vermekte ve çocuk aynı deneyimleri yaşamak istedikçe cihazı kullanma süresi de artış göstermektedir (Piotrowski vd., 2013). Bir diğer neden ise okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri gereği oyuna olan ilgilerinden dolayı teknolojik cihazlardaki oyunlar çocuklar için dikkat çekicidir. Yapılan çalışmalarda; akıllı telefon, tablet, televizyon, bilgisayar gibi teknolojik cihazları çocuklar video seyretmek, internete girmek gibi çok çeşitli amaçlar için kullandıkları ifade edilse de en sık oranda oyun oynamak ve çizgi film seyretmek için kullandıklarından söz edilmiştir (Chen vd.,

2020; Durmuş ve Övür, 2021; Guedes vd., 2020; Hayır, 2019; Woolley ve Griffin, 2014).

Yapılan bir çalışmada; çocukların akıllı telefon ve tablet gibi teknolojik cihaz kullanımını azaltan durumları ebeveynler; %58,2 oranında aileyle kaliteli zaman geçirme, %40 oranında akranlarıyla etkileşim içindeyken, %34,5 oranında açık hava etkinlikleri ile meşgul olma, %5,4 oranında eğitsel sorumluluklar olarak belirttikleri ifade edilmiştir. Ayrıca çocukların akıllı telefon ve tablet gibi teknolojik cihaz kullanımını arttıran durumları ise ebeveynler; %27,2 oranında oyun arkadaşı yokluğu, %25,4 oranında alternatif etkinlik sunulmaması, %23,6 oranında aile ilgisizliği, %21,8 oranında ekran bağımlılığı, %5,4 oranında ailelerin yönlendirmesi, %3,6 oranında model alma durumları şeklinde görüş bildirdikleri ifade edilmiştir (Ateş ve Saltalı, 2019). Son dönemlerdeki ebeveyn çocuk ilişkilerine bakıldığında; çocukların ebeveynleriyle kitap okumanın, ev içi ve ev dışında ebeveynleri veya arkadaşlarıyla oyun oynamanın, kişiler arası ilişkiler kurmanın yerini erken yaşlarda teknolojik cihaz kullanımı almıştır. Yapılan çalışmalarda; ebeveynler çocukları ile ev dışında ve ev içinde her ne kadar parkta oynamak, oyuncaklarla oynamak gibi etkinlikler yaptıkları ifade edilse de televizyon seyretmek, bilgisayar oyunları oynamak gibi teknolojik cihazlarla yapılan etkinliklerin bu etkinliklerin önüne geçtiğinden söz edilmiştir (Aral ve Aktaş, 1997; Lupu vd., 2012).

Çocuğun yaşamının ilk anlarından itibaren aile ortamında başlayan sosyalleşmesi daha sonra çocuğun arkadaşları, yakın çevresi ile genişlerken kullanım alanına giren teknolojik cihazlardan da etkilenmeye başlar. Çocuk sosyal çevresinde görmediği birçok şeyi tablet, bilgisayar, televizyon, akıllı telefon gibi kullandığı teknolojik cihazdan öğrenebilir. Okul öncesi dönemde ebeveyn-çocuk ilişkisinin kaliteli olması, çocukların yaşamları boyunca kişilerarası ilişkiler kurma ve sürdürme becerilerinin gelişmesinde oldukça etkilidir. Bu ilişkinin yanı sıra akranlarıyla vakit geçirmek de erken çocuklukta sosyal gelişimi olumlu etkiler (Baird ve Grace, 2021).

Okul öncesi dönemdeki çocukların teknolojiyi nasıl kullanacakları oldukça önemlidir. Bu dönemde çocukların; keşfetme, seçim yapabilme, seçimlerinin etkisini gözlemleme, hayal kurma ve problem çözme becerilerini geliştirmeye olanak sağlamak gerekmektedir. Ebeveynlerden, beceri sürecinde çocuklarına teknolojiyi doğru kullanma

tekniklerini aktarmaları ve bu konuda destek sağlamaları beklenmektedir (Neumann, 2018). High Scope Vakfı ve Amerikan Ulusal Çocuk Eğitim Derneği (NAEYC) çocuklara uygun teknoloji kullanımının nasıl olması gerektiğini anlatan durum bildirgeleri yayınlamıştır. Bu bildirgelere göre; teknolojik cihazların çocukların bilişsel, sosyal, duygusal, bedensel ve dil gelişim durumlarını destekleyecek ve öğrenmelerini sağlayacak şekilde, bilinçli olarak kullanılması, okul öncesi dönem çocuklarının gelişime uygun teknolojik uygulamalar olarak ifade edilmektedir (NAEYC,2012).

Okul öncesi dönemde yeterli ve etkili ebeveyn-çocuk etkileşiminin çocuğun davranışsal ve nörobilişsel gelişimini olumlu desteklediği bilinmektedir (Wagner vd., 2016). Teknolojik cihaz kullanımı nasıl kullanıldığına bağlı olarak ebeveyn-çocuk etkileşimini hem olumlu hem de olumsuz etkileyebilir (Strasburger vd., 2013). Literatürde yer alan bilgiler doğrultusunda bu araştırmada amaç; 3-6 yaş dönemindeki çocukların ebeveynleri ile olan ilişkilerinin teknolojik cihaz kullanım sürelerine etkisini belirlemektir.

Araştırma Soruları:

1. Okul öncesi çocukların ortalama teknolojik cihaz kullanım süreleri nedir?
2. Çocukların sosyo-demografik özelliklerine göre teknolojik cihaz kullanım sürelerinde farklılıklar var mıdır?
3. Ebeveynlerin sosyo-demografik özelliklerine göre çocukların teknolojik cihaz kulanım sürelerinde farklılık var mıdır?
4. Ebeveyn-çocuk ilişkisi okul öncesi dönemdeki çocukların teknolojik cihaz kullanım sürelerini etkiler mi?
5. Çocukların teknolojik cihaz kullanım süreleri ile evde ve dışarıda ebeveynleriyle yaptıkları aktivite süreleri arasında nasıl bir ilişki vardır?
6. Ebeveynlerin, çocukların teknolojik cihaz kullanımına yönelik görüşleri çocukların teknolojik cihaz kullanım sürelerini etkiler mi?

2. GENEL BİLGİLER

Artık her evde sık kullanılan bilgisayar, tablet, akıllı telefonlar gibi teknolojik cihazlar bulunmaktadır. Okul öncesi dönemde çocuklar bu cihazlarla çeşitli biçimlerde etkileşime girmektedir. Teknolojik cihazların sıklıkla kullanıldığı bu dönemde dünyaya gelen çocukların, bu teknolojiyle erken dönemde tanışması gelişimlerini hem olumlu hem de olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Teknolojinin olumsuz etkilerini ortaya koyan çalışmaların çoğu teknolojiye bağımlı duruma gelmiş gençler, yetişkinler ve adölesanlarla yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur (Dost vd., 2021; Kaynak vd., 2018; Özparlak ve Karakaya, 2020).

Türkiye'de ulusal düzeyde yapılmış olan TÜİK Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırmalarının 2011'de yapılan ilk verileri ve sonrasında yapılan 2013 ikinci verileri ile 2021 son verileri 6-15 yaş grubunda olan çocuklardan elde edilmiştir (TÜİK, 2021). Henüz 3-6 yaş grubundaki çocukların teknolojik cihaz kullanımı ile ilgili ulusal düzeyde veriye rastlanmamıştır. Ayrıca ulusal düzeyde RTÜK'ün yapmış olduğu Türkiye'de Çocukların Medya Kullanma Alışkanlıkları Araştırması kapsamında 26 il merkezi, bunlara bağlı ilçe, kasaba ve köylerde yer alan özel ve devlet okullarında, 6-18 yaş aralığındaki ilköğretim birinci sınıftan lise on ikinci sınıfa giden öğrencilerin internet, tablet, televizyon ve cep telefonu kullanımlarıyla ilgili veriler analiz edilmiştir (RTÜK, 2013).

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2020 yılı verilerine göre 0-17 yaş grubundaki çocuk nüfusu 22 milyon 750 bin 657 olup %27,2'sini oluşturmaktadır. Çocukların yaş gruplarına bakıldığında çocuk nüfusunun %26,9'u 0-4 yaş grubu ve %28,7'si 5-9 yaş grubu çocuklar oluşturmaktadır. Bu açıdan bakıldığında 3-6 yaş aralığında bulunan çocukların ülkemiz nüfusunun önemli bir payını oluşturduğu görülmektedir (TÜİK, 2021). Gelişmiş ülkelerde 3-6 yaş dönemindeki çocukların teknolojik cihaz kullanımıyla ilgili birçok epidemiyolojik araştırma olmasına rağmen (Kabali vd., 2015; Rideout 2011, 2013, 2017, 2020) ülkemizde bu yaş grubuyla ilgili benzer araştırma sayısı oldukça azdır (Hayır, 2019; Yalçın ve Erden, 2018).

2.1. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Genel Özellikleri

İnsan gelişimi anne karnında döllenmenin başladığı andan itibaren başlayarak yaşam boyu devam eder. Gelişim dönemleri şeklinde gerçekleşir ve her dönem özellikleri diğer dönem özelliklerinden farklıdır. Çeşitli kuramcılar bu dönemleri; Frued Psikoanalitik Kuramı, Erikson Psikososyal Gelişim Kuramı, Piaget Bilişsel Gelişim Kuramı, Kohlberg Ahlaki Gelişim Kuramı, Sullivan Kişilik Gelişim Kuramı ile farklı gelişim yönlerine değinmişlerdir (Yiğit ve Üğücü, 2020). Çocukların yaşam boyu sağlıklı bir şekilde gelişim gösterebilmeleri için her dönemde kazanması gereken özellikleri kazanıp bir sonraki gelişim dönemine geçmeleri gerekmektedir (Öztürk ve Uluşahin, 2018).

Çocuklar sosyal ilişki kurma, öğrenme ve gelişmelerine olanak tanıyan fiziksel, bilişsel, dil, sosyal ve duygusal gibi çok çeşitli becerilerle dünyaya gelmektedir. Ancak bu becerilerin kalıcı davranışlara dönüşebilmesi için erken yıllardan farkına varılıp desteklenmesi gerekmektedir. Desteklenme olanağı bulamayan beceriler zamanla kaybolabilmektedir. Okul öncesi dönemi gelişimin çok hızlı olduğu ve bu dönemde kazanılan becerilerin yaşam boyu çocuğun hayatında var olduğu düşünülürse; ebeveynlerin bu dönemdeki çocukların gelişim özelliklerini bilip çocuklarıyla bu bilgiler doğrultusunda iletişime geçip desteklemeleri gerekmektedir (Karaoğlu ve Ünüvar, 2017).

Okul öncesi çağ olarak da bilinen 3-6 yaş arası dönem çocukluğun en hareketli, en renkli dönemlerinden biridir. Çocuklar bu dönemde hiç susmadan konuşurlar, yaşam doludurlar. ‘Neden, Niçin?’ şeklinde ebeveynlerine, çevredekilere sorular sorarak her şeyi bilmek, tanımak ve öğrenmek isterler (Yiğit ve Üğücü, 2021). Özerklik döneminin inatçılığı ve olumsuzluğu yerini, söz dinleyen çocuk özelliğine bırakmıştır. Her ne kadar çevresini merak duygusuyla karıştırmaya devam etse de iki yaş çocuğu gibi kırıcılığı ve zarar vericiliği kalmamıştır. Yaptığı uğraşlar bir amaca yöneliktir. Girişken ve yardımseverdir (Öztürk ve Uluşahin, 2018; Yörükoğlu, 2021). Özerklik dönemindeki "Ben! Ben! veya Benim; benim" diyen çocuğun cümlelerinin yerini "Ben de, ben de! Biz, Bizim" şeklinde toplum içinde yer aldığını belirten cümleler almıştır. Bu dönemde çocuklar genel olarak ben-merkezcilik (kendi görüş açısını başkalarının görüş açısından ayırma becerisinin olmaması) ile beraber algısal sınırlılık (bir nesnenin hemen

algılanabilir özelliklerine odaklanırken diğer türlerini göz ardı etme eğilimi) ve merkezleme (bir nesnenin sadece daha çarpıcı özelliğine odaklanma, diğer daha az çarpıcı bilgileri dahil etmeme eğilimi) gösterirler (Öztürk ve Uluşahin, 2018).

Bu dönem çocuğunun enerjisi oyun oynama söz konusu olduğunda hiç tükenmez. Gün boyu yorulmadan, usanmadan oyun oynar. Oyun oynamak için kendine akran grupları arar. Evin içinde etkinlik yapmak, oyun oynamak kendisi için yeterli gelmez. Ev dışı etkinliklerle, oyunlarla ikili, üçlü gruplarla oynamak ister. Akranlarıyla ilişki kurmaya, birlikte oynamaya ve paylaşmaya yatkındır. Kısaca çocuğun ailede başlayan sosyalleşmesi toplum içinde var olmasıyla birlikte geniş bir yelpazeye yayılır. Çocuğun bağımsızlığı giderek artmıştır. Artık kendi başına birçok işleri yapabilmektedir. Kendi yemeğini kendi yer, tuvaletini kendi yapar, giysilerini kendi giyer. El, kol becerisi daha çok gelişmiştir. Yürümesi ve konuşması daha dengelidir (Aral ve Baran, 2011).

Masal ve hikaye dinlemeye, çizgi film seyretmeye ilgisi artmıştır. Masallardaki, hikayelerdeki, çizgi filmlerdeki kahramanlardan etkilenir. Okul öncesi dönemde teknolojik cihazlardaki medya içeriğine gösterilen ilgi çok ciddi şekilde artar. Bu da, çocukların bilgiyi işleme becerilerindeki hızlı artışı ve gelişmiş sözcük dağarcıklarını yansıtmaktadır. Ancak bilişsel ve duygusal kapasiteleri hala sınırlıdır. Okul öncesi dönemindeki çocuklar deneyimden ve anlamsal bilgiden (örneğin çimenler yeşildir, sandalyenin dört ayağı vardır) yoksundur ve bu da yeni medya içeriğini oldukça zorlayıcı yapabilir. Sonuç olarak, çocuklar normal olarak yavaş ilerleyen, tekrarlar içeren ve tanıdık bir bağlam içinde basit karakterler barındıran medya içeriğini seçmektedir. Bu seçimler okul öncesi dönemin sonlarında değişebilir ve özellikle erkek çocuklar daha hızlı ilerleyen, daha karmaşık karakterlere ve macera konulu içeriklere ilgi duyar hale gelir (Piotrowski vd., 2013).

Okul öncesi dönem çocukları hayal ile gerçekliğin ayırt edilemediği bir dönemdir. 18 aydan itibaren çocukların çoğu kendi hayali oyunlarında hayal ile gerçeği birbirinden ayırt edebiliyorken teknolojik cihazlardaki uygulama ve programların içeriğindeki nesnelerin ve uyaranların gerçeklik durumunu değerlendirmeleri gerektiğinde bunda daha az başarılı olmaktadırlar. Okul öncesi dönemin karakteristik özelliği olan algısal sınırların olması ayrıca çocukların medya karakterlerini, görünür dürtüleri ve duyguları gibi algısal açıdan göze çarpan özellikler üzerinden değerlendirmelerine neden

olmaktadır. Medyada hayal ile gerçekliği birbirinden ayırt edememeleri yüzünden hayali karakterler gerçek hayattaki karakterler kadar çekici ve ilgi uyandırıcı olmaktadır. Üç yaşına geldiklerinde çocuklar televizyondaki kişiliklere bağlılıklarına işaret eden beyanlarda bulunmaya başlarlar. Ancak gerçek hayattaki karakterler kadar hatta onlardan daha çok hayvanlardan ya da çizgi film karakterlerinden etkilenebilirler. Bu yaş grubundaki çocuklar karakterlerin bir duman bulutu içinde yok olması gibi 'özel efektlerden' de çok etkilenirler. Televizyonda seyrettiği içerikleri ya da masal veya hikayelerde dinlediği varlıkları gerçek varlıklar sanabilirler (Piotrowski vd., 2013).

Bu dönem çocuğunun çok canlı bir hayal dünyası vardır. Duyduklarını abartarak anlatmayı, gördüklerini çarpıtarak anlatmayı severler. Olmamış şeyleri olmuş gibi anlatmaktan hoşlanırlar. Yeni öğrendikleri kelimeleri, cümleleri sürekli tekrar ederler. Kafiyeli sözlere, tekerlemelere, ayıp sözlere ilgileri artmıştır. Çocuk dinlemez gibi görünür ama duyar, bir duyduğunu bir daha unutmaz. Çok canlı hayal gücü nedeniyle kolay korkar, çabuk etkilenir. Çocukların yaşamla ilgili deneyimi az ve düşünceyle ilgili yeteneklerinin sınırlı olmasından dolayı her şeye çabuk inanırlar. Gerçekle gerçek olmayan arasındaki farkı ayırt edemez, karıştırırlar. Bu dönem çocukları çiziklerden, sıyrıklardan ve küçük yaralanmalardan çok etkilenirler (Yiğit ve Üğücü, 2020). Bu dönemde benlik duygusu iyice gelişmeye başlar. Çocuk her şeyden önce kız mı erkek mi olduğunun, cinsiyetinin farkındadır. Kız çocuğunun ve erkek çocuğunun ilgileri kendi cinsiyetleriyle paraleldir (Öztürk ve Uluşahin, 2018). Bu dönemde her ne kadar kız-erkek karışık oyunlar devam etse de, daha çok kızlar ve erkekler kendi akranlarıyla ayrı gruplar şeklinde oynar ya da bir arada bulunurlar (Yörükoğlu, 2021).

Okul öncesi çocuğunun bir diğer özelliği de ebeveynlerini rol model alarak onları taklit etmeleridir. Kız çocukları kendi cinsine özgü rolleri geliştirmek için annesini rol model alırken, erkek çocukları yine kendi cinsine özgü rolleri geliştirmek için babayı rol model alırlar. Bu dönemde kız çocukları için anne babalarının dikkatini çekmek rekabet şeklinde görünse de kız çocuğu annesinin sevgisini kazanmak ve dikkatini çekmek için annesi gibi davranmaya çalışır (Öztürk ve Uluşahin, 2018). Annesinin giysilerini, ayakkabılarını giyer. Annesi gibi makyaj yapmaya çalışır. Kız çocuğu anneye hayrandır, anneyle bir arada bulunmaktan, onunla mutfak ve ev işleri yapmaktan çok hoşlanır. Kız çocuğu oynadığı evcilik oyununda annesini rol model aldığı özelliklerini anne olarak sergilemekten hoşlanır. Erkek çocuk da babasına hayrandır. Onun gözünde babasından

daha güçlü, daha becerikli ve daha akıllı kimse yoktur. Her haliyle, yürüyüşüyle, konuşmasıyla babasını taklit eder. Kendi cinsine özgü kişilik özelliklerinin gelişmesi için babasını rol model alır. Çocuk bu durumu kendi içinde o kadar çok benimsemiştir ki anne-babanın tutumlarını, duygularını ve davranışlarını kendi benliğinde özümser (Yiğit ve Üğücü, 2020).

Çocuk ebeveynlerinin istek ve eğilimlerine karşı duyarlıdır. Ebeveynlerinin doğru, iyi ve uygun buldukları davranışları yaparak özümseme eğilimindedir. Onların yanlış ve kötü diye değerlendirdikleri davranışlardan kaçınma eğilimindedir. Kısacası çocuk bu dönemde ebeveynlerinin ona yön verecek şekilde uyguladıkları kural ve değerleri benimser. Diğer yandan çocuk yasaklara uyar, iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayırmasına yarayan, davranışına yön veren üst benlik geliştirir (Öztürk ve Uluşahin, 2018). Ceza çocuk için ikincil korku nedenidir. Çocuk cezadan korktuğu için değil ebeveynlerinin sevgisini kaybedeceğinden korktuğu için olumlu özellikleri özümser (Yörükoğlu, 2021).

2.2. Okul Öncesi Dönemde Teknolojik Cihaz Kullanımının Çocukların Sağlığına Olan Etkisi

Okul öncesi dönem fiziksel ve bilişsel gelişimin hızlı olduğu, çocuğun davranış ve alışkanlıklarının şekillendiği, bu etkinin ileriki yaşamını da etkilediği, aile yaşam rutinlerindeki değişime ve adaptasyonlara açık olduğu bir dönemdir. Ancak son dönemlerde çocukların dışarıda arkadaşlarıyla oyun oynamanın, bisiklete binmenin, ebeveynleriyle ev içinde ve dışında etkinlikler yapmanın yerini saatlerce hareketsiz bir şekilde teknolojik cihazlarla etkileşimde olmak aldı (Matthews vd., 2008).

Erişilebilir teknolojik cihazların her yerde bulunması, çocukların bu cihazlarla erken tanışmalarına neden oldu. 3-7 yaş aralığındaki Çin'li çocukların %14'ünde hafta içi 2 saati, %26,7'sinde günde 2 saati aşan teknolojik cihaz kullanım süreleri olduğu ifade edilmektedir (Zhao vd., 2018). Türkiye'de 1115 ebeveynin katıldığı bir çalışmada; günlük ekran karşısında geçirilen sürenin yaklaşık 6 buçuk saat olduğu belirtilmektedir (Eyimana ve Irmak, 2021). Yapılan çalışmalarda okul öncesi çocuklarda günlük ekran süresi Finlandiya'da 2017 yılında 114 dakika, Belçika'da 2018 yılında 81 dakika iken, ABD'de 2017 yılında bu sürenin 159 dakika olduğu belirtilmiştir (Niiranen vd., 2021). Amerika'da ilk ve tek ulusal ölçekli olma özelliğine sahip bir çalışmada; çocukların

teknolojik cihazlarla geçirdiği sürenin 2011 yılında 2 saat 35 dakika, 2013 yılında 1 saat 51 dakika, 2017 yılında 2 saat 36 dakika olduğu ifade edilmiştir (Rideout, 2017). Bununla birlikte aşırı kullanımı çok küçük yaşlarda başlanan teknolojik cihazların çocuk sağlığı ve gelişimi üzerindeki hem olumlu hem de olumsuz etkileri tam olarak anlaşılamamıştır. Bu araştırmalarla birlikte artan teknolojik cihaz kullanımına bağlı olarak çocukların olumlu ya da olumsuz sağlık göstergeleri de araştırılmaya başlanmıştır. 1950 yılında başlayan araştırmalar özellikle teknolojik cihazların aşırı kullanılmasının olumsuz etkileri üzerine yoğunlaşmıştır. 1970 yılında "Susam Sokağı"nın yayınlanmasıyla birlikte araştırmacılar teknolojik cihazların çocuklar üzerinde olumlu etkilerinin olup olmayacağını araştırmaya başlamıştır. Televizyondaki eğitim kanallarının okul öncesi dönemdeki çocukların okula hazırlanmalarını hızlandırabileceği, erken okumaya heveslendirebileceği ve belli eğitim programlarını öğretebileceği düşünülmüştür. Örneğin bir dönem gerek ülkemiz televizyon kanallarında gerekse uluslararası televizyon kanallarında yayınlanan "Susam Sokağı" programı üzerine yapılmış olan incelemelerden edinilen sonuçlar böyle bir potansiyelin bulunduğuna dair güçlü kanıtlar sunmuştur (Fisch, 2004). Bu programın başka ülkelerde gösterilen ‘RechavSumsun/ShaaraSimsin’ gibi İsrailli ve Filistinli okul öncesi çocuklar arasında kaynaşmayı amaçlayan ortak yapımların, ebeveynlerin çocukların diziyi izlemelerine bağlı olarak olumlu yönde etkilendiklerinden söz ettikleri ifade edilmiştir. Bangladeşte’deki Sisimpur gösterimleriyle ilgili değerlendirme çalışmaları da aynı sonucun ortaya çıktığından söz edilmiştir (Jain ve Kibria, 2009). Okul öncesi dönemde çocukların teknolojik cihazlarla etkileşimi, dikkat sorununu azaltma, harf bilgisini arttırma, öğrenme becerilerini geliştirme gibi çocuklar üzerinde olumlu etkileri olabileceği ifade edilmiştir (Barr vd., 2008; Pagani vd., 2013; Tan vd., 2013). Yapılan bazı çalışmalar çocuklar ve ebeveynler için yaşa uygun, iyi planlanmış ve uygulanmış eğitici medya desteklerinin toplumsal ve duygusal gelişmede istenen etkiyi sağladığını göstermiştir (Jackson vd., 2011; Li vd., 2006). Öte yandan elde edilen bulgular okul öncesi dönemdeki çocukların teknolojik cihazlarla aşırı vakit geçirmenin çocuklar üzerinde önemli olumsuz etkileri olabileceğini belirtmiştir (Chen vd., 2020; Parkes vd., 2013). Obezite, konsantrasyon bozukluğu, hiperaktivite, saldırganlık, akran zorbalığı, görme sorunları, anlama ve öğrenmede bozulma, akademik başarıda azalma, dil becerilerinde azalma, bilişsel ve yürütücü işlevlerde bozulma, uyku sorunları, ebeveyn-

çocuk etkileşiminde azalma gibi olumsuz etkilerin olabildiği ifade edilmiştir (Li vd., 2020).

2.2.1. Teknolojik Cihaz Kullanımının Olumlu ve Olumsuz Etkileri

Teknolojik cihaz kullanımı okul öncesi çocuklarının gelişimi üzerinde beş alanda hem olumlu hem de olumsuz etkilere sahiptir. Akademik olarak; öğrenmeye karşı olumlu tutum, artan alfabe gelişimi, gelişmiş okuma becerileri, erken dil gelişimi ve matematiksel bilgi gelişimini destekler (Jackson vd., 2011). Bilişsel olarak; görsel zeka becerilerinin gelişmesinde ve psikomotor becerilerinin gelişmesinde olumlu etkileri vardır (Li vd., 2006). Diğer taraftan teknolojik cihaz kullanımı okul öncesi dönem çocuklarının fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimleri üzerinde olumsuz etkilere neden olur. Fiziksel olarak; uzun süre teknolojik cihazlarla vakit geçirmek, fiziksel aktiviteyi azaltan bir neden olarak obezite, kas-iskelet sorunlarının ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Bremer, 2005). Psikolojik olarak; teknolojik cihazları kullanarak çok fazla zaman harcamak okul öncesi dönem çocuklarında bağımlılık bozuklukları, depresyon, saldırgan ve şiddet içeren davranışlar geliştirme riskini arttırır. Bu dönemde hayal ile gerçek arasındaki ayırma becerisi tam gelişmemiş olan çocuğun bu becerisi de olumsuz etkilenir (Subrahmanyam vd., 2000). Sosyal olarak; teknolojik cihazları aşırı kullanmak azalan aile zamanı ve iletişimi, artan sosyal izolasyon ve okul öncesi dönem çocuklarının kişilerarası becerilerinin gelişiminin engellenmesi ile ilişkilidir (Jackson vd., 2011).

Okul öncesi dönemde artan teknolojik cihaz kullanımıyla birlikte etkilenen sağlık göstergelerinin olması nedeniyle birçok ulusal ve uluslararası düzeyde kurum ve kuruluşlar teknolojik cihaz kullanımı ile ilgili uyarılarda ve önlemlerde bulunmuşlardır. Dünya Sağlık Örgütü okul öncesi çocukların artan teknolojik cihaz kullanımına bağlı olarak gelişen fiziksel aktivitede azalma, artan beden kitle indeksine bağlı olarak obezite riski ve uyku sorunlarında artma gibi olumsuz sağlık göstergelerinin önüne geçmek için bu dönemdeki çocukların teknolojik cihazlarla geçirilen ekran süresinin nasıl olması gerektiği, fiziksel aktivite ve uykuya ne kadar vakit ayırmak gerektiği ile ilgili hem ebeveynlere hem de konuyla ilgilenen kurumlara tavsiye niteliğinde bir kitap yayınlamıştır (World Health Organization [WHO], 2019).

2.2.2. Sağlıklı Çocukluk Dönemi için Beklenen Ebeveyn- Çocuk İlişkileri

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre 0-1 yaşındaki çocuklar televizyon ya da video izlemek, bilgisayar oyunu oynamak gibi hiçbir teknolojik cihazla etkileşimi önermemektedir. Güne yayılmış orta şiddette fiziksel aktivite türlerinden en az 180 dakika olacak şekilde fiziksel aktivite önermektedir. Ebeveynlere bu dönemdeki çocukları hareketsiz olduğunda, çocuklarına kitap ya da masal okumaları tavsiye edilmektedir. Düzenli uyuma-uyanma saatleri de dahil olmak üzere 24 saatlik zaman diliminde 11-14 saatlik kaliteli uyku önerilmektedir. 2 yaşından büyük çocuklar için teknolojik cihazlar ile geçirilen ekran süresi 60 dakikayı geçmemelidir. Yine 3-4 yaşındaki çocukların ekran süresi 60 dakikayı geçmemelidir. Bu dönemdeki çocuklara orta yoğunlukta ve şiddetli fiziksel aktivite türlerinden en az 180 dakika fiziksel aktivite önerilmektedir. Düzenli uyku ve uyanma saatleri dahil bu yaş grubundaki çocuklara 10-13 saat kaliteli uyku vakti tavsiye edilmektedir (WHO, 2019).

Amerikan Pediatri Akademisi (APA) de çocukların artan teknolojik cihaz kullanım süresi ile gelişen olumsuz sağlık göstergeleri sonucunda çocuklarda ekran süresinin nasıl olması gerektiği yönünde 2016 yılında tavsiyeler yayınlamıştır. APA, 18 aydan küçük çocuklara herhangi bir teknolojik cihaz kullanımını önermemektedir. Bu yaş grubundaki çocuklara teknolojik cihaz kullanımını sadece ebeveyn eşliğinde, yakın tanıdıklarıyla, sınırlı sürede iletişim amaçlı kullanımını tavsiye etmektedir. APA, 18-24 aylık çocuklar için ebeveyn eşliğinde ve çocuğun gelişim özelliklerine uygun, kaliteli programları, sınırlı sürede kullanımı yönünde tavsiyelerde bulunmaktadır. Ebeveynlere bu yaş grubundaki çocukları için 11-14 saat uyku, gün içerisinde fiziksel aktivite yapmalarını önermektedir. Ayrıca APA, 2-5 yaş arasındaki çocukların toplam ekran süresi 1 saat olacak şekilde, etkileşimli, eğitici ve şiddet içermeyen içerikleri, ebeveyn eşliğinde kullanımını tavsiye etmektedir. Bu yaş grubundaki çocukların günlük uyku süresinin 10-13 saat olmasını ve gün içerisinde fiziksel aktivite yapmasını önermektedir (Guram ve Heinz, 2017).

Türkiye'de Yeşilay Cemiyeti çocuklarda teknoloji bağımlılığı ile mücadele kapsamında başlattığı Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programında çocukların teknolojik cihazlarla geçirebileceği ekran süresinin nasıl olması gerektiği yönünde tavsiyelerde bulunmuştur. Yeşilay Cemiyeti, 0-3 yaş arası çocukların teknolojik cihazların

ekranından uzak tutulmasını, 3-6 yaş grubu çocuklar için günlük toplam sürenin en fazla 20-30 dakika, 6-9 yaş arası çocuklar için günlük toplam ekran süresinin 40-50 dakika, 9-12 yaş arası çocuklar için günlük toplam ekran süresinin en fazla 60-70 dakika, 12 yaşından büyük çocuklar için günlük toplam ekran süresinin 120 dakikayı geçmeyecek şekilde planlanmasını önermektedir (Yeşilay, 2022).

Ulusal Küçük Çocukların Eğitimi Derneği (NAEYC), 'Doğumdan Sekiz Yaşına Kadar Çocuklara Hizmet Veren Erken Çocukluk Programlarında Araçlar Olarak Teknoloji ve Etkileşimli Medya' başlıklı 2012 yılındaki bildirisinde; teknolojinin ve etkileşimli medyanın çocuklar için gelişimsel olarak uygun uygulamalar çerçevesinde kullanıldığında etkili öğrenmeye ve gelişmeye teşvik edebilecek araçlar olduğunu ifade etmiştir. Teknoloji ve medya ile etkileşimler çocuğun ailesiyle, arkadaşlarıyla sağlıklı iletişimini, sosyal etkileşimlerini, oyunlarını ve gelişimsel olarak destekleyen diğer etkinliklerini dışlamamalı, azaltmamalı ve engellememelidir. İki yaşından küçük çocuklara yönelik erken çocukluk programlarında televizyon, videolar, DVD'ler ve diğer etkileşimli olmayan teknolojilerin ve medyanın pasif kullanımı yasakken, 2-5 yaş arası çocuklarla pasif ve etkileşimli olmayan kullanımlar önerilmemektedir (Arumugam vd., 2021).

Gerek ülkemizde gerekse dünyada ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar çocuklarda artan teknolojik cihaz kullanım süresine ve buna bağlı gelişen olumsuz sağlık göstergeleri sonucu çocukların teknolojik cihazlarla geçirdiği sürenin ne kadar olması gerektiği hakkında tavsiyelerde bulunmuştur. Ancak bu tavsiyelere rağmen okul öncesi dönemindeki çocukların artan teknolojik cihaz kullanımıyla beraber aşırı miktarda ekran etkileşiminde bulunması devam etmekte ve bu durumun çeşitli olumsuz fiziksel, psikososyal ve bilişsel bozulmalara neden olabileceği bildirilmektedir (Li vd., 2020).

2.2.3. Teknolojik Cihaz Kullanımının Bilişsel Sağlığa Etkisi

Okul öncesi dönemde teknolojik cihazla uzun süre vakit geçirmenin bilişsel gelişime hem olumlu hem de olumsuz etkileri olabilir. Burada çocuğun izlediği içeriğin ebeveyn kontrolünden geçmesi oldukça önem taşımaktadır. Çocuklar 2,5 yaşına kadar yaşına uygun içerikleri televizyonda anlamlandırabilir ve bir şeyler öğrenebilirler. Daha

karmaşık televizyon içeriklerinin anlaşılması ancak 12 yaşında gerçekleşir. Çocuk izlediği içerikle anlam kurmaya başlayınca bilgisi dolayısıyla bilişsel gelişimi de etkilenmeye başlar (Anderson ve Hanson, 2010). Okul öncesi dönemde eğitici televizyon içeriği ile etkileşimde bulunma; kelime bilgisi, okuryazarlık, sosyal davranış ve akademik gelişim üzerine olumlu etki gösterebilirken (Fisch, 2004) arka planda televizyon ve mobil cihaz kullanımı, dikkati ebeveyn-çocuk etkileşimlerinden ve oyunlardan uzaklaştırarak, bilişsel gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir (Schmidt vd., 2010).

Okul öncesi dönemde sağlıklı beyin gelişimi hızla gelişen yürütücü işlevlerinin büyümesini ve olgunlaşmasını içerir. Yürütücü işlevler; zihindeki bilgiyi harekete geçirmekten ve yönlendirmekten sorumlu olan üst düzey bilişsel süreçlerdir (McNeill vd., 2019). Yaşları 2-5 yaş arasında olan, 789 okul öncesi çocuğun katıldığı bir çalışmada, arka planda televizyonun varlığı çocuklarda daha kötü yürütücü işlev ile ilişkilendirilmiştir (Nichols, 2022). Okul öncesi dönemdeki 185 çocuk üzerinde yapılan bir çalışmada akıllı telefon, tablet, bilgisayar ve televizyon gibi teknolojik cihazlarla fazla zaman geçirmenin yürütücü işlevlerde azalmaya neden olduğuna dair bulgular mevcuttur (McNeill vd., 2019).

Literatürde okul öncesi dönemde teknolojik cihazlarla uzun süreli vakit geçirmenin; gecikmeli dil gelişimine, dil öğrenme sorunlarına, matematik öğrenme ve okuma problemlerine neden olabileceğine dair görüşler mevcuttur (Algra, 2019; Bedford vd., 2016, Ribner vd., 2017; Ruangdaraganon vd., 2009). Bunun aksi olarak çocukların yaşı ilerledikçe ve kaliteli ekran etkileşimiyle yani içeriğin eğitici ve ebeveyn rehberliğinde olmasıyla beraber dil gelişimini destekler nitelikte olan bulgular da bildirilmiştir (Madigan vd., 2020).

Beyindeki yapısal değişikliklerin oldukça hızlı olduğu okul öncesi dönemde aşırı ekran süresi beyin yapısının gelişimini olumsuz etkileyebilir. Son yıllarda gerçekleştirilen bazı çalışmalar göstermiştir ki, günde 1-2 saatten fazla televizyon izlemenin akademik başarı üzerinde, özellikle okuma ve anlama notlarında olumsuz etkileri olmaktadır. Bunun nedeni televizyonun ağırlıklı olarak görsel algıya hitap eden özelliği gereği, sol lobdaki dil bölgesinin gelişimini yavaşlatmasıdır. Ağırlıklı olarak görsel efektlerle manipüle edilen beyin, dili dikkatle dinlemek için ilgisini bölememektedir. 3-5 yaş aralığındaki

çocukların ekran süresi ile okuma-yazma ve yürütme durumlarına etkisini inceleyen bir çalışmada; bu durumların yönetiminden sorumlu beynin bölgesi olan beyaz cevherin MR görüntülemesinde beynin mikro yapısal bütünlüğünde bozulmalar olduğu bulunmuştur (Hutton vd., 2019). Ayrıca çocukların bu dönemde teknolojik cihazlarla aşırı vakit geçirmesi ince ve kaba motor gelişim sorunları yaşama risklerini de arttırdığı ifade edilmiştir (Bedford vd., 2019; Pagani vd., 2013).

Yaşları 2-5 yaş arasında olan 789 okul öncesi çocuğun katıldığı bir çalışmada; arka planda televizyon varlığı çocuklarda daha kötü yürütücü işlev ile ilişkilendirilmiştir (Nichols, 2022). Daha fazla ekran zamanı olan çocuklar; daha kötü yönetici işlev gelişimi, daha kötü motor gelişimi ile artmış kas iskelet sorunları ile karşı karşıya gelebilirler (Howie vd., 2017; Straker vd., 2006). Okul öncesi dönemde teknolojik cihaz kullanımı ebeveyn-çocuk arasında daha az sözlü ya da sözsüz etkileşime, ebeveyn çocuk çatışmasına, karşı gelme bozukluğuna ve duygusal olmayan davranış bozukluğuna neden olur (Radesk vd., 2014; Wagner vd., 2016; Waisman vd., 2018).

2.2.4. Teknolojik Cihaz Kullanımın Fiziksel Sağlığa Etkisi

Teknolojik cihazlarla uzun zaman geçiren çocuklar aşırı kilo ve obezite riski ile karşı karşıya gelmektedir (Hu vd., 2019; Sorrie vd., 2017; Tester vd., 2018). Okul öncesi dönemde teknolojik cihazları aşırı kullanmak, çocuklarda beden kitle indeksinde artma ve ileriki yaşamlarında obezite ile karşı karşıya gelme risklerini arttırmaktadır. 5-10 yaşındaki çocuklar üzerinde yapılan bir çalışmada günde 5 saatten fazla televizyon seyreden çocukların aşırı kilolu olma olasılığının, 0-2 saat televizyon izleyen çocuklara göre yaklaşık 4,5 kat daha fazla olduğu ifade edilmiştir. Hollanda'da 4-13 yaş arası çocuklar üzerinde yapılan bir çalışmada; günde bir bucuk saat televizyon izlemenin obezite için önemli bir risk faktörü olduğu, özellikle bu risk faktörünün 4-9 yaş arasındaki çocuklar için daha fazla olduğu ifade edilmiştir. Yaklaşık 300.000 çocuk ve ergenin katıldığı başka bir çalışmada; günde 1-3 saat televizyon seyretmenin obezite riskini %10 ile %27 arasında arttırdığı ifade edilmiştir (Reid Chassiakos vd., 2016). Çin'de 3-6 yaş arasında olan 971 çocukla yapılan bir çalışmada; hareketsiz olarak teknolojik cihazların ekranına uzun süre maruz kalan çocukların aşırı kilolu olma olasılığının arttığı bildirilmiştir (Hu vd., 2021). Teknolojik cihazların fizyolojik sağlığa etkisine yönelik yapılan başka bir çalışmada ise; sürekli akıllı telefon kullanımı

sırasında göz kırpma hızında olan azalmanın, gözyaşının daha hızlı buharlaşmasına neden olduğu ve bunun da kuru göz hastalığına yol açtığı ifade edilmiştir. Ayrıca, akıllı telefonlar, küçük LED ekranları sayesinde kısa izleme mesafeleri ile kullanılmakta, bu da göz yorgunluğuna, parlamaya ve tahrişe neden olmaktadır (Moon vd., 2016).

2.2.5. Teknolojij Cihaz Kullanımının Davranışsal Sağlık Üzerine Etkisi

Aşırı teknolojik cihaz kullanımına bağlı olarak artan ekran süresi çocukların uyku sorunları yaşamasına neden olabilir. Teknolojik cihaz kullanımının neden olduğu psikofizyolojik uyarılmada artma veya parlak ışığa maruz kalma yoluyla uyku kalitesi olumsuz etkilenebilmektedir. Yapılan çalışmalarda; teknolojik cihaz kullanımıyla birlikte artan ekran süresinin, ekranın uyarıcı içeriğinin ve mavi ışığının uyku sürecinde etkili olan melatonin hormonunun baskılamasına neden olabileceği, buna bağlı olarak sirkadiyen ritmin etkilemesinden kaynaklanan uykuda bozulmalara neden olabileceği ifade edilmiştir (Beyens ve Nathanson, 2018; Cheung vd., 2017; Helm ve Spencer, 2019; Ji vd., 2018; Plancoulaine vd., 2018; Twenge ve Hiser, 2018). 1-4 yaş aralığındaki çocukları kapsayan bir çalışmada; çocukların yatak odalarında televizyon bulunması önemli derecede uyku kalitesinin azalmasına ve uyku terörüne neden olurken, diğer taraftan kabuslar ve uykuda sayıklamayla da bağlantısı olduğuna dair kanıtlar sunulmuştur (Brockmann vd., 2016). Yaşları 3-6 yaş arasında olan 145 çocuğun katıldığı bir çalışmada; artmış teknolojik cihaz kullanımı, azalmış uyku süresi ve kalitesi ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kahn vd., 2020).

Yapılan çalışmalar doğrultusunda artan teknolojik cihaz kullanımının kötü beslenme ve fiziksel aktivitede azalma gibi olumsuz sağlık davranışlarına sebep olduğu söylenebilir (Ariza, 2004; Hu vd., 2019; Paulus vd., 2017; Peck vd., 2015; Reilly vd., 2005; Sorrie vd., 2017; Suglia vd., 2013; Tester vd., 2018). Chen ve arkadaşları 0-6 yaş grubu çocuklarının ekran izleme ve 24 saatlik hareket durumlarını inceledikleri bir çalışmada 2-3 yaş aralığında olup, uzun süre teknolojik cihazlarla ekran etkileşiminde bulunmanın daha fazla sedanter yaşam tarzına ve daha az fiziksel aktiviteye neden olduğunu ifade etmektedirler. Ayrıca yapılan çalışmada bu dönemdeki ekran izleme süresinin azaltılmasının ilerleyen dönemlerde daha sağlıklı davranışlarla ilişkili olabileceğinden söz edilmiştir (Chen vd., 2020).

2.2.6. Teknolojik Cihaz Kullanımının Psiko-Sosyal Sağlık Üzerine Etkisi

Okul öncesi dönem, çocukların psiko-sosyal sağlığının gelişiminde oldukça önemli bir yere sahiptir (Öztürk ve Uluşahin, 2018). Aşırı ekran süresi olan çocuklar; olumsuz sosyal davranış, sosyal-duygusal gecikme, hiperaktivite, dikkatsizlik, akran sorunları ve davranış sorunları gibi psikososyal sorunlarla karşı karşıya gelir (Miller vd., 2006; Parkes vd., 2013; Raman vd., 2017; Wu vd., 2016). Daha fazla ekran süresi olan çocukların saldırgan olma olasılığı daha yüksektir (Verlinden vd., 2014).

Televizyonda var olan içerikler düşünüldüğünde çocukların, kendi yaş grubuna uygun içeriklerden daha çok yetişkin içeriklerini seyrettikleri bilinmektedir. Çocukların bu izledikleri yayınların genellikle şiddet içerikli olduğu görülmektedir. Çocuklar bu programlarda gördükleri şiddet içeriklerine korku tepkisi vermektedir (Smith ve Wilson, 2000). Türkiye'de çocukların en çok televizyon seyrettikleri saatlerden hafta içi 16:00-21:30 ile hafta sonu 09:00-21:30 saatlerinde, beş özel televizyon kanalında gösterilen 80 filmin şiddet seviyesini araştıran bir çalışmada; filmlerdeki şiddet içeriği düzeyinin %33.1 olduğu, toplam izleme süresi boyunca %3,8'inin vurma, yaralama, öldürme gibi fiziksel şiddetten, %8,4'ünün psikolojik şiddetten oluştuğu bulgusuna ulaşılmıştır (Ayrancı vd., 2004). Çocuk kanallarında yayınlanan çizgi filmlerdeki şiddetin belirlenmesi amacıyla yapılan başka bir çalışmada yine çizgi film içeriklerinin fiziksel, sözel ve ruhsal şiddet içerdiği bildirilmiştir (Temel vd., 2014). Okul öncesi dönemdeki çocukların teknolojik cihazlara maruz kaldığı içerik, onların yaş grubuna hitap etsin ya da etmesin şiddet unsurlarından oluşan içeriğe maruz kalmaları bu dönemdeki çocuklarda saldırganlık davranışlarına neden olmaktadır (Akçay, B., 2016; Akçay, D., 2016).

Okul öncesi dönemdeki çocuklarda dikkat kapasitesi ve süresi sınırlı olmakla birlikte dikkatin çabuk dağılması ve dikkati kontrollü bir biçimde kullanma zorluğu görülür (Yiğit ve Üğücü, 2020). Beyin gelişiminin çok önemli olduğu bu dönemde çocukların üç boyutlu gerçek dünyayı algılamaları, iki boyutlu sanal bir dünyaya bakmalarından daha zordur. Hızlı, renkli ve yüksek sesli en çarpıcı görüntüye karşı daha kolay ilgi gösteren, takılıp kalan çocukta üç boyutlu algı sistemi de bozulur. Televizyondaki veya bilgisayar oyunlarındaki görüntülerin hızlı geçişleri özellikle fragmanlar, reklamlar, aksiyon filmleri gibi çocuğun hızlı geçişler yapmasına ve yapılandırılmamış yanlış

malzemeler almasına neden olur. Bunun sonucunda dikkat süreklilik kazanmak yerine parçalanmakta ve kaybolmaktadır (Ertürk ve Gül, 2006).

Yapılan çalışmalarda, okul öncesi dönemdeki çocuklarda teknolojik cihaz kullanım sürelerinin artmasıyla birlikte dikkat sorunlarının da bu duruma paralel olarak arttığından söz edilmiştir (Christakis vd., 2004; Lingineni vd., 2012; Swing vd., 2010).

Teknolojik cihaz kullanmaya erken yaşlarda başlayan, aşırı derecede teknolojik cihaz kullanan ve uygun olmayan içeriklere maruz kalan çocuklarda dürtü kontrol bozukluğu, öz düzenlemede azalma, etkileşimde bulunduğu kişilerin düşüncelerini anlamada azalma gibi zayıf yürütücü işlev özellikleri görülebilir. Çoklu medya kullanımını her ne kadar ergenler daha çok kullansa da, 4 yaşındaki çocukların kullanmasının oryantasyon bozukluklarına neden olabileceği bilinmelidir. Küçük çocuklarda uyaranlara tepki çok güçlüdür. Bu nedenle teknolojik cihazlardaki uygulama içeriklerinin ses, animasyon, renk özelliklerinden çok hızlı etkilenirler. Bu durum çocuklarda anlama yetisini azaltabilir (Reid Chassiakos vd., 2016).

2.3. Okul Öncesi Dönemde Teknolojik Cihaz Kullanımı

Teknolojinin günlük hayata etkisi sürekli artıyor ve çocuklar da bu duruma yabancı kalmamaktadırlar. 40 yılı aşkın bir süredir TV ve radyo gibi geleneksel teknolojik cihazlar günlük aile etkinliklerinin büyük bir kısmında yer almaktadır. Ancak son yıllarda tabletlerin ve akıllı telefonların ortaya çıkmasıyla birlikte iletişim kurma, bilgi alışverişinde bulunma ve eğlence arama yöntemleri büyük bir değişikliğe uğramıştır (Gutnick vd., 2011). Ailelerin sosyo-ekonomik durumlarına bakılmaksızın genel olarak tablet, akıllı telefon gibi tekolojik cihazların kullanımı her yerde yaygın hale gelmiştir. Teknolojik cihaz kullanımı tüm sosyal sınıflara yayılmış ve çocuklar da bu cihazları giderek erken yaşlarda ve artan oranlarda kullanmaya başlamaktadır (Kabali vd., 2015; Rideout, 2020).

Çocukların okul öncesi dönemde teknolojik cihaz kullanımına bağlı olarak karşılaşabilecekleri olumsuz sosyal, duygusal ve fiziksel faktörleri azaltma veya engel olmada ebeveynlerin yapacağı denetim önemlidir. Ebeveynlerden, bu denetimi yaparken baskı ve yasaklayıcı bir tutum sergilemek yerine çocuklarının keşfetme, öğrenme ve yaratıcılıklarına katkı sağlayacak kontrollü serbestlik tutumu sergilemeleri

beklenmektedir. Kontrollü serbestlik, çocukların kendilerine ve başkalarına zarar vermeden istedikleri gibi ve istedikleri ortamda keşfetme ve öğrenmelerine imkân tanımaktır. Kontrollü serbestlikte çoğunlukla çocuklar için yapılandırılmamış veya yarı yapılandırılmış alanlar hazırlandığından çocukların keşfetme ve sorumluluk alma becerileri gelişmektedir. Bundan dolayı ebeveynler, teknolojik cihazların aşırı kullanım risklerini, kullanım süresinin ne kadar olması gerektiğini, bu konularda alınabilecek güvenlik önlemlerinin neler olduğunu bilmeli ve bunu uygulamaya yansıtmalıdırlar (Livingstone ve Helsper, 2008).

2.4. Okul Öncesi Dönemde Ebeveyn-Çocuk İlişkisi ve Teknolojik Cihaz Kullanımının Etkileri

Okul öncesi dönemdeki çocukların gelişimlerinin merkezinde ebeveyn-çocuk ilişkisi vardır. Okul öncesi dönemdeki ebeveyn-çocuk ilişkisi, çocuk gelişimini şekillendirir. Bu durum çocuğun zihinsel ve fiziksel sağlığını, akademik başarısını, sosyal- duygusal alanlarını, dil ve bilişsel becerilerini yaşam boyu etkiler (Escalante-Barrios vd., 2020). Bu önemli etkileşimler ebeveynlerin ya da çocukların teknolojik cihazlarla etkileşimi sırasında olumsuz etkilenebilir. Son dönemlerde ebeveynlerin çocuklarıyla ilgilenirken, oyun sırasında veya ailecek yemek yedikleri ortamlarda sıklıkla akıllı telefon gibi teknolojik cihazlarla ilgilendiklerinden söz edilmektedir (Hayır, 2019; Kabali vd., 2015). Yapılan bir çalışmada bunu her dört ebeveynden en az 2-3'ünün yaptığı ifade edilmiştir. Ebeveynlerin çocuklarıyla aynı ortamlarda ve etkileşimde bulunurken teknolojik cihazlarla ilgilenmeleri ebeveyn-çocuk ilişkisini de olumsuz etkilemektedir (McDaniel ve Coyne, 2016).

Ebeveynler akıllı telefonlarına dikkat ettiklerinde; çocuklarının dikkat çekme çabalarının farkında olmazlar. Çocuklarına net ve açık cevaplar veremedikleri için çocuklar daha fazla sert tepkide bulunurlar. Bununla birlikte ebeveynlerin çocuklarıyla sözlü ve sözsüz olmayan etkileşimlere başlamaları ve çocuklarının karşılaştıkları güvenlik risklerine karşı farkındalıkları daha azdır (Radesky vd., 2015). Teknolojik cihaz kullanımından kaynaklanan ebeveyn duyarlılığında azalma okul öncesi dönemde, sağlıklı çocuk gelişimini de olumsuz etkileyebilir. Ebeveynler akıllı telefonlarına dikkatlerini yoğunlaştırdıklarında onların 'hareketsiz yüzleri' çocuklarda artan duygusal ve davranışsal sorunlarla ilişkilendirilir. Ebeveynlerin çocuklarıyla etkileşimde

bulunurken teknolojik cihaz kullanmaları, aynı zamanda yavaş dil gelişimine, daha düşük ebeveyn desteğine neden olur. Okul öncesi dönemde çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimi için kaliteli ebeveyn-çocuk ilişkisinin önemi göz önüne alındığında çocuklarıyla etkileşimde bulunan ebeveynlerin teknolojik cihaz kullanımına dikkat etmeleri gerekmektedir (Vanden Abeele vd., 2020).

Yaşları 12, 24, 36 ay arasında değişen 51 çocuğun ve ebeveynin katıldığı, arka planda televizyonun ebeveyn-çocuk etkileşimi üzerindeki etkisinin incelendiği bir çalışmada; laboratuar ortamlı bir odada çocuklar ve ebeveynler bir saat boyunca serbest oyun zamanında gözlemlenmişlerdir. Bu gözlem sırasında ilk yarım saat televizyonda yetişkinler için olan bir program açık bırakılmış, sonraki yarım saat televizyon kapatılıp ebeveyn ve çocuk serbest oyun oynatılarak gözlemlenmiştir. Çalışmanın sonucunda arka planda televizyon açık bir şekilde bırakıldığında ebeveyn-çocuk etkileşiminin hem niceliğinin hem de niteliğinin anlamlı düzeyde azaldığı gözlenmiştir (Kirkorian vd., 2009). Bu bulgular doğrultusunda televizyon gibi teknolojik cihazlara erken ve sürekli olarak maruz kalmak ebeveyn-çocuk ilişkisini olumsuz etkilediği gibi çocuk gelişimi üzerinde de olumsuz etkileri olabileceği kaçınılmazdır. Yaşları altı olan 225 çocuk ve ebeveynlerinin katıldığı, annelerin teknolojik cihaz kullanırken ve kullanmama durumlarındayken çocukları ile etkileşimlerinin incelendiği bir çalışmada; teknolojik cihaz kullanan annelerin teknolojik cihaz kullanmayan annelere göre çocukları ile daha az sözlü ve sözsüz etkileşimde bulundukları ifade edilmiştir (Radesky vd., 2015). Ebeveynler çocuklarını sakinleştirerek, sessiz zaman yaratarak, aile içi çatışmaları durdurmak ve önlemek için çocuklarının teknolojik cihaz kullanmalarına izin vermektedirler Nitekim 30 yaşındaki bir anne bu durumu "Sadece DVD’yi fişe takıyorum o izliyor. Ben ayaklarımı uzatıyorum ve telefonumla ilgileniyorum sessiz ve huzurlu bir şekilde. Sanki çatışma yokmuş gibi" ifadeleriyle netleştirmektedir (Radesky vd., 2016).

2.5. Okul Öncesi Dönemde Oyun ve Oyunun Önemi

Oyunun tanımı zor olmakla birlikte bunun içsel olarak motive edilen, aktif katılım gerektiren ve neşeli keşiflerle sonuçlanan bir faaliyet olarak ifade etmek konusunda giderek artan bir fikir birliği vardır (Nijhof vd., 2018). Oyun isteğe bağlıdır ve çoğu zaman dışsal bir amacı yoktur; eğlencelidir ve genellikle kendiliğindendir (Gutnick vd.,

2011). Oyun toplum yanlısıdır. Çocuğun, bebeklik ve çocukluğu boyunca ilerledikçe gelişir (Yogman vd., 2018).

Oyun zoraki değildir ve çocuğun yaratılışına göre harekete geçer. Oyun oynarken çocuklar davranışlarının içeriğini ve yönünü seçmekte özgürdür. Oyun dışarıdan gelen isteklere ve beklentilere cevap vermek için oynanmadığından çoğunlukla çocukları memnun etmeye yöneliktir. Sembolik, anlamlı ve değişime açıktır. Oyun çocukların geçmiş deneyimlerini şu anda yaşamalarına yardımcı olur. Çocuklara, farklı durumlara girip çıktıkça, başkasının rollerini deneyimleme fırsatı sunar. Diğerlerinin rollerini oynarken empati yapmayı öğrenir. Oyuncular oyunda aktif olarak yer alır. Oyun sırasında çocuklar; cisimleri, insanları, olayları keşfeder, dener, araştırır ve sorgular. Aktif oyun deneyimleri çocukların gözlem ve tanılama becerilerini geliştirirken aynı zamanda ne tür materyallerin işe yarayabileceği konusunda farkındalıklarını da arttırır. Oyun zevklidir. Çocuklar oyunu dışarıdan verilecek ödül için değil, beraberinde getirdiği zevk için oynarlar. Oyunun kendine özgü belirli kuralları vardır. Çocuklar oyun sırasında belirlenmiş gizli kurallarla yönlendirilirler. Oyunda başarısız olma riski yoktur, oyunda neyi nasıl yapacağına çocuk kendisi karar verir (Aksoy, 2020).

Oyunun amaçları; düşünmek ve duyguları ifade etmek için yollar bulmak, bir duruma bakmanın alternatif yollarını düşünmek, durumlara tepki vermenin yeni yollarını keşfetmek, hayal gücü için çıkışlar sağlamak ve ilişkilerdeki sebep-sonuçları anlamaktır. Oyun, kendiliğinden ortaya çıkabilir veya ebeveyn ya da çocuk tarafından başlatılabilir. Oyunda çocuğun pasif değil aktif olduğu, çoğu zaman da çocuğun oyunu yönlendirdiği oyunlar önemlidir (Solter, 2013). Oyun oynamaya başlamak için karmaşık, pahalı oyuncaklara ihtiyaç duyulmaz. Çocuklar kendi hayal gücünü kullanarak yaratıcı özelliklerini tahta kaşıklar, bloklar, toplar, yapbozlar, boya kalemleri, kutular ve diğer nesneler gibi öğelerle kurguladıkları oyunlarla geliştirilebilirler. Çocuklar nesne oyunu, fiziksel oyunu, açık hava oyununu, sosyal veya hayali oyunu tek başına, ebeveyn ya da akranlarıyla oynayabilir (Yogman vd., 2018).

Sağlıklı ebeveyn-çocuk ilişkisi çocuğun duygusal gelişimi için son derece önemliyken bu ilişkinin oluşmasında anne-baba ve çocuğun sosyal etkileşimi de büyük rol oynar. Ebeveynler hem ev içinde hem de ev dışında oyunlar aracılığıyla çocuklarıyla etkinlik yapabilirler. Ebeveynlerin günlük hayatlarında çocuklarıyla çeşitli oyunlarla beraber

girdiği etkileşimler çocuğun güven, inanç, emniyet, karşılıklı ilişki, mizah ve keyif duygularını algılamasını sağlar. Çocuklar oyunlarla birlikte hem akranlarıyla hem de ebeveynleriyle bağ kurma ihtiyacını karşılarken, sevildiğini hisseder (Wang vd., 2020). Oyunlar aracılığıyla ebeveynleri ile karşılıklı bir ilişki kurup nasıl iletişime geçileceğini öğrenirler. Çocuk ile beraber oynanan oyunlar ebeveyn-çocuk ilişkisini güçlendirir. Çocuklarla oynanan oyun çocukların günlük hayatlarında karşılaştığı sorunlara çözüm bulmasına yardımcı olur (Solter, 2013). Kendi dünyalarında oyunlar aracılığıyla sorunlarına çözüm bulan çocuklar, gelecekte karşılaşacakları zorluklarla yüzleşmek için ihtiyaç duyacakları güven ve esnekliği artıran yeni yetkinlikler geliştirmelerine yardımcı olur (Erickson, 1985).

Sıklıkla ifade edildiği gibi oyun 'okul öncesi çocuğun işidir' ve erken çocukluk döneminden itibaren çocuğun sosyal-duygusal gelişiminin merkezinde yer alır (Ginsburg, 2007). Her çocuk benzersiz potansiyelini gerçekleştirme fırsatını hak ettiği için oyun, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komisyonu tarafından her çocuğun hakkı olarak kabul edilmiştir (Ginsburg, 2007; Parent vd., 2020).

Oyun sadece çocukların merakını, öz düzenleme becerisini, dil gelişimini ve hayal gücünü beslemek için fırsatlar sağlamakla kalmaz, aynı zamanda sağlıklı ilişkilerin çok önemli bir unsuru olan çocuklar ve ebeveynler arasındaki karşılıklı etkileşimleri de destekler (Yogman vd., 2018; Parent vd., 2020). Çocukluk döneminde ebeveyn-çocuk birlikteliğinde oynanan oyunlar, duygusal alışverişlerin gerçekleştiği özel deneyimlerdir. Oyunlar ebeveynlerin çocuklarının düşüncelerini ve çatışmalarını fark etmelerine fırsat verir. Bununla birlikte erken çocukluk döneminde oyunları arka planda bırakan teknolojik cihaz kullanımı ebeveyn-çocuk etkileşimini olumsuz etkiler (Radesky vd., 2016).

Oyunlar ebeveyn-çocuk arasında duygusal bir ilişki kurmanın yanında fiziksel bir bağ kurmalarında da yardımcı olur. Oyundaki keyifli paylaşım ve dokunuşlar ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkiyi güçlendirir. Böylece ebeveyn-çocuk arasında kurulan fiziksel bağ ile çocuklar öz saygı, güven ve aidiyet hislerine ulaşırlar. Yönlendirilmemiş oyun, çocuklarda gruplar halinde çalışmayı, paylaşmayı, müzakere etmeyi, çatışmaları çözmeyi ve kendini savunma becerilerini öğrenmeyi sağlar (Solter, 2013). Oyunun çocuk odaklı olmasına izin verildiğinde, çocuklar karar verme becerilerini geliştirir,

kendi hızlarında hareket eder, kendi ilgi alanlarını keşfeder ve nihayetinde peşinden gitmek istedikleri hedeflere tam olarak katılırlar (Yogman vd., 2018). Ebeveynler çocuklarını oyunda gözlemlediklerinde veya çocuk odaklı oyunlara katıldıklarında, çocuk kendi ihtiyaçlarına uyacak şekilde yaratılmış bir dünyada gezinirken, ebeveynlere dünyayı çocuklarının bakış açısından görmeleri için eşsiz bir fırsat verir. Oyun yoluyla gerçekleşen etkileşimler, çocuklarda ebeveynlerin tamamen onlara dikkat ettiği hissinin oluşmasına ve kalıcı ilişkiler kurmaya yardımcı olur. Oyunlar aracılığıyla çocuklarının dünyasına bir göz atma fırsatına sahip olan ebeveynler, çocuklarıyla daha etkili iletişim kurmayı öğrenirler ve oyun onlara çocuklarıyla sağlıklı bir etkileşim kurmak için rehberlik sunar (Milteer vd., 2012).

Okul öncesi dönemde televizyon izleme, akıllı telefon kullanma, tablet bilgisayar gibi teknolojik cihazlarla etkileşimde bulunma bu dönemde oldukça önemli olan aktif öğrenme ve sosyal olarak etkileşimli oyunun yerine genellikle pasifliğe, başkalarının yaratıcılığını tüketmeye neden olur (Yogman vd., 2018). Decker ve arkadaşlarının ebeveyn görüşlerini alarak yaptıkları bir çalışmada; ebeveynler bilgisayarda oynanan oyunların dışarıda oynanan oyunların yerini tutmaması gerektiğini, bu nedenle ebeveynler dışarıda oynamanın sanal ortamda oynamadan daha iyi olduğunu, dışarıda oynamak diğer çocuklarla sosyalleşmeyi, takım halinde çalışmayı öğrenmeyi, daha fazla fiziksel aktivite ile vücut hareketini, daha gelişmiş motor aktiviteyi desteklediğini ifade etmiştir (De Decker vd., 2012). En önemlisi de okul öncesi dönemde teknolojik cihazları aşırı kullanmak, ister dışarı da isterse içeride olsun gerçek oyundan daha fazla zaman alır. Bağımsız bloklarla oynayan okul öncesi çocukları ile video kasetlerini izleyen çocuklar arasında karşılaştırma yapan bir çalışmada, bloklarla oynayan çocukların, video izleyen akranlarından daha iyi dil ve bilişsel beceriler geliştirdiği ifade edilmiştir. Gerçek öğrenme üzerinde olumlu etkisinin olduğu söylenen teknolojik cihazlar çocuğun günlük hayatında oyunlar yoluyla kurduğu etkileşimlerden daha etkili değildir (Yogman vd., 2018).

Ebeveynlerin çocuklarının yanında ya da onlarla oyun oynarken teknolojik cihazlarla ilgilenmesi ‘dikkati dağılmış ebeveynlik’ teriminin de ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ebeveyn duyarlılığı, erken çocukluk döneminde ebeveyn-çocuk ilişkisinde oldukça önemlidir. Ebeveyn duyarlılığı, ebeveynlerin çocuklarından gelen mesajı algılama, onları doğru okuma ve onlara zamanında ve yeterli bir şekilde cevap verme becerisini

ifade eder. Genel olarak, ebeveyn duyarlılığı, ebeveyn tepkilerinin olumluluğunu, tutarlılığını ve çabukluğunu kapsayan bir yönü olarak görülür (Braune-Krickau vd., 2021).

Akıllı telefon, televizyon gibi teknolojik cihaz kullanımına bağlı olarak gelişen dikkat dağınıklığı nedeniyle ebeveyn duyarlılığı azalabilir. Ebeveyn duyarlılığındaki azalma, ebeveynler ve çocuklar arasındaki bağlanma ile ilgili etkileşimsel süreçler üzerinde ve çocukların öz düzenleme kapasitesi üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabilir (Vanden Abeele vd., 2020).

2.6. Okul Öncesi Dönemde Aşırı Teknolojik Cihaz Kullanımında Psikiyatri Hemşiresinin Rolü

Psikiyatri hemşireliği; birey, aile ve toplumun ruh sağlığının geliştirilmesinde, ruhsal hastalıkların ve acı çekme yaşantısının önlenmesinde ya da hastalığın getirdikleriyle baş etmede ve anlam bulmada profesyonel yardımın sunulduğu kişilerarası bir süreçtir. Psikiyatri hemşiresi hem koruyucu, hem tedavi edici hem de rehabilite edici sağlık hizmetlerinde yönetici, konsültan, eğitimci, klinik uygulayıcı, program değerlendirici, birincil bakım sağlayıcı, danışman ve liyezon gibi önemli rollere sahiptir (Öz, 2020).

Okul öncesi dönemde, teknolojik cihazların aşırı kullanımı, ebeveyn ve çocuklarda kişiler arası iletişimi, sosyal hayatı, akademik başarıyı, fiziksel ve psiko-sosyal büyüme ve gelişmeyi etkilediği bilinmektedir. Ayrıca teknolojik cihazların aşırı kullanımı bu dönemdeki çocuklarda bazı olumsuz sağlık göstergelerine de neden olabilmektedir (Chen vd., 2020).

Teknolojik bağımlılıklar ve internet bağımlılığı madde ve alkol bağımlılıkları gibi beyinde aynı nörobiyolojik süreçlere neden olur. Tanı koyma DSM-5 tanı koyma kriterlerine göre koyulur. Tedavi seçeneklerinde Bilişsel Davranışçı terapiler ve çeşitli psikiyatrik ilaçlar kullanılır (Ektiricioğlu vd., 2020). Amerika gibi gelişmiş ülkelerde bu sorunla ilgili hastaneler ve tedavi merkezleri açılmıştır. Psikiyatri hemşireleri de bu hastanelerde gerek yetişkin gerekse çocuk hasta grubuyla karşı karşıya gelen, onlara hemşirelik bakım hizmetleri sunan sağlık profesyonelleridir. Konuyla ilgili uzmanlar teknoloji bağımlılığı ve internet bağımlılığı insidansının giderek artacağından, bu kişilerin tedavi ve bakım hizmetleriyle yoğun bakım şartları gerektiren hastanelerin açılması yönünde tavsiyelerde bulunmaktadır. Ayrıca bu birimlerde çalışan hemşirelerin

ve diğer sağlık profesyonellerinin konuyla ilgili eğitimlerden geçmesi önerilmektedir. Psikiyatri hemşireleri günümüzde ve gelecekte teknoloji bağımlılığı ve internet bağımlılığı gibi bağımlılık yaşayan çocuklara ve yetişkinlere ayrıca onların ailelerine primer hemşirelik bakım ve hizmet sağlayıcı mesleki profesyonel konumunda olan kişilerdir. Gelecekte ve günümüzde teknolojik bağımlılık yaşayan hasta popülasyonuyla karşılaşılsa da hala konuyla ilgili daha fazla eğitim, değerlendirme ve kanıta dayalı tedavi seçeneklerine ihtiyaç vardır (Wieland, 2015).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

3-6 yaş dönemindeki çocukların ebeveynleriyle olan ilişkilerinin teknolojik cihaz kullanım sürelerine etkisinin incelendiği bu araştırma, gözlemsel araştırma türlerinden kesitsel tipte bir araştırmadır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini; Afyonkarahisar Çay ilçesinde ikamet eden, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında, anaokuluna veya anasınıfına devam eden, 3-6 yaş aralığında çocukları olan ebeveynler oluşturdu. Örneklem hesaplanırken G-Power analizi kullanılarak ilişki etki düzeyi (Effect Size) orta düzeyde (0,2), önemlilik düzeyi (0,05), Güç (Power) 0,95 olmak üzere toplam 262 kişi olarak belirlenmiştir. Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 183'ü anne, 80'i baba olan 263 ebeveyn araştırmanın örneklem grubunu oluşturdu.

3.3. Araştırmaya Alınma Kriterleri

Çay ilçesinde anasınıfına veya anaokulunda eğitim gören, 3-6 yaş aralığında çocuğu olan, okuma yazması olan, anket formunu eksiksiz dolduran ebeveynler (anne ve babalar) araştırmanın veri toplama sürecine dahil edildi.

3.4. Araştırmaya Alınmama Kriterleri

Psikiyatrik rahatsızlığı ve algılaması düşük olan ebeveynler araştırmaya dahil edilmedi.

3.5. Değişkenler

3.5.1. Bağımsız Değişkenler

- Demografik değişkenler
- Ebeveyn-çocuk ilişkisi
- Ebeveynin teknolojik cihaz kullanımına yönelik görüşleri

3.5.2. Bağımlı Değişkenler

- Çocuğun teknolojik cihaz kullanım süresi

3.6. Veri Toplama Araçları

Araştırmada; veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından literatür taranarak oluşturulmuş olan Sosyo-Demografik Özellikler Formu ve iki ayrı bölümden oluşan anket formu kullanıldı (Aral ve Doğan Keskin, 2018; Hayır, 2019; Yaylacı, 2019). Anket formu; ebeveyn-çocuk ilişkisini belirlemeye yönelik soruların yer aldığı Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Formu ile teknolojik cihaz kullanımını etkileyebilecek değişkenleri içeren soruların bulunduğu Teknolojik Cihaz Kullanım Formu şeklinde iki bölümden oluşmaktadır. Anket formu kullanılmaya başlanmadan önce alanında uzman iki profesör, dört doktor öğretim üyesinden uzman görüşü alındı. Uzman görüşleri sonrası alınan puanlar sonucunda kapsam geçerliliği düzeyinin 0,98 olduğu belirlendi. Bu formlar uzman görüşleri tamamlanıp, düzeltmeler yapıldıktan sonra 10 ebeveyn ile pilot çalışma yapıldı. Pilot çalışma bittikten sonra soruların uygun olduğu görülen bu formlar ile veriler toplanmaya başlandı. Pilot çalışmadan elde edilen veriler araştırmanın veri analizi sürecine dahil edildi.

3.6.1. Sosyo-Demografik Özellikler Formu

Sosyo-demografik özellikler formu; araştırmacılar tarafından çocuklar ile ebeveynleri hakkında bilgi almak amacıyla oluşturuldu. Bu form; ebeveynlerin yaşı, cinsiyeti, eğitim ve mesleki durumu, çocuk sayısı, sahip olunan 3-6 yaş dönemi çocuk sayısı ve çocuk yaşını belirlenmek amacıyla düzenlenmiş, 5'i açık uçlu, 5'i yapılandırılmış soru olmak üzere toplam 10 sorudan oluşmaktadır (EK-1)

3.6.2. Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Formu

Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Formu araştırmacılar tarafından ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla oluşturulup, ebeveynler tarafından doldurulacak şekilde tasarlandı. Bu form; 3-6 yaş dönemindeki çocuğun hafta içi ev içinde ve hafta sonu ev dışında geçirdiği süreyi belirlemek, ebeveynlerin 3-6 yaş dönemindeki çocuğu ile ev içinde ve ev dışında yaptığı etkinlikleri, etkinliklerin sıklığını ve süresini belirlemek, 3-

6 yaş dönemi çocuğun ev içi ve ev dışında oynadığı oyunları belirlemek için hazırlanan 2'si açık uçlu, 8'i yapılandırılmış soru olmak üzere toplam 10 sorudan oluşmaktadır (EK-2).

3.6.3. Teknolojik Cihaz Kullanım Formu

Teknolojik Cihaz Kullanım Formu ebeveynlerin 3-6 yaş dönemindeki çocuklarının kullandığı teknolojik cihaz kullanımına yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla oluşturuldu. 3-6 yaş dönemi çocuğun kullandığı teknolojik cihazı, bu teknolojik cihazla tanışma yaşını, teknolojik cihazı hafta içi ve hafta sonu aktif kullanma sürelerini, teknolojik cihazı kullanım amacını ve nedenini, teknolojik cihaz kullanımında etkilendiği kişileri, televizyonla tanışma yaşını, televizyonu hafta içi ve hafta sonu aktif izleme sürelerini, interneti kullanım durumunu, ebeveynin 3-6 yaş dönemindeki çocuğunun teknolojik cihaz kullanımı konusunda bilgi gereksinimini, teknolojik cihaz kullanımıyla ilgili belirlediği kuralı, bu kurala uyma sıklığını, içerik ve süre kontrolünü, teknolojik cihaz kullanımını sınırladığında çocuğundan aldığı tepkiyi ve teknolojik cihaz kullanımıyla ilgili görüşlerini belirlemek için hazırlanan 3'ü açık uçlu, 24'ü yapılandırılmış soru olmak üzere 27 sorudan oluşmaktadır (EK-3).

3.7. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerini toplamak amacıyla anket formu, Ocak 2022- Nisan 2022 tarihleri arasında, Afyonkarahisar ili Çay ilçesindeki bir anaokulu ve üç ilkokul bünyesindeki anasınıflarındaki öğretmenler aracılığı ile ebeveynlere ulaştırıldı. Araştırmaya katılmayı kabul eden ebeveynler formları doldurarak öğrenciyle yeniden öğretmene ulaştırdı. Yanı sıra araştırmacılar tarafından okullar ziyaret edilerek, karşılaşılan veliler ile yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak veriler toplandı. Her bir anketin doldurma süresi ebeveynlerin algılama sürelerine göre farklılık göstermek kaydıyla yaklaşık 10-15 dakika sürdü.

3.8. Verilerin Analizi

Veri toplama aşaması sonunda elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak analiz edildi. Veri girişi ve istatistiksel analiz SPSS for Windows version 18.0 (SPSS Inc. Chicago, IL, USA) paket programı kullanılarak yapıldı. Verilerin normal dağılıma

uygunluğu görsel (histogram ve olasılık grafikleri) ve analitik yöntemler (Kolmogrorov-Smirnov/Shapiro-Wilk testleri) kullanılarak incelendi. Sayısal verilerin değerlendirilmesinde aritmetik ortalama, standart sapma, ortanca (1. çeyrek-3. çeyrek), minimum ve maximum değerleri; kategorik verilerin özetlenmesinde frekans dağılımları ve yüzdelikler kullanıldı. Normal dağılmayan sayısal verilerle kategorik veriler arasındaki ilişki Man-Whitney U testi ile değerlendirildi. Normal dağılmayan üç ve daha fazla grubun sayısal verilerle değerlendirilmesinde Kruskal Wallis testi kullanıldı. Kruskal Wallis testi sonucu anlamlı olan gruplar arasında ikili karşılaştırmalar için posthoc Man-Whitney U testi ve Bonferroni düzeltmesi yapıldı. Normal dağılmayan sayısal değişkenlerin korelasyonları Spearman korelasyon katsayısı ile analiz edildi. İstatistiksel anlamlılık için tip-1 hata düzeyi %5 olarak kabul edildi.

3.9. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla öncelikle KTO Karatay Üniversitesi İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar Etik Kurulundan 15.10.2021 tarih ve 2021/018 karar sayısı ile etik kurul izni alındı. Verilerin toplanacağı okullarda uygulama yapabilmek için Afyonkarahisar Valiliğinden 27.12.2021 tarihinde gerekli izinler alındı. Katılımcılar için çalışmanın amacı ve içeriği veriler toplanmadan önce ayrıntılı bir şekilde açıklandı. Yüz yüze görüşülemeyen ebeveynler için bu açıklamalar veri toplama aracının başında yazılı olarak belirtildi. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan katılımcılardan onam için imza alındı.

3.10. Araştırmanın Varsayımları

- Araştırmaya katılan ebeveynlerin anket sorularını cevaplarken samimi oldukları, gerçek duygu ve düşüncelerini yansıttıkları varsayılmaktadır.
- Anket formunun, örnekleme giren bütün ebeveynlere uygun ortam ve eşit koşullarda uygulanacağı varsayılmaktadır.

3.11. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırmanın örneklemi; Afyonkarahisar iline bağlı Çay ilçesindeki anaokuluna devam eden 3-6 yaş aralığındaki çocuğa sahip, 183 anne ve 80 babadan oluşan ebeveynler ile sınırlıdır. Dolayısıyla bu araştırmanın sonuçları bu gruba giren

çocuklara genellenebilir.

- Bu araştırmada kullanılan veriler süre olarak 2021-2022 yılında anaokuluna veya anasınıfına devam eden öğrenciler ile sınırlıdır.
- Bu araştırma, ebeveynlerin araştırma verilerini toplamak için kullanılan anket formuna verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.
- Çocukların demografik özellikleri Sosyo-Demografik Özellikler Formu'ndan elde edilen veriler ile sınırlıdır.
- Çocukların ebeveynleri olan ilişkisiyle ilgili veriler ebeveynlerin Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Formu'ndaki veriler ile sınırlıdır.
- Çocukların teknolojik cihaz kullanım verileri ebeveynlerin görüşlerinin alındığı Teknolojik Cihaz Kullanım Formu'ndan elde edilen veriler ile sınırlıdır.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine yönelik toplanan verilerin analizlerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Demografik özellikler, ebeveyn-çocuk ilişkisine yönelik bulgular, teknolojik cihaz kullanımına yönelik bulgular ile 3-6 yaş dönemindeki çocukların teknolojik cihaz kullanım sürelerini etkileyen veriler tablo haline getirilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 1. Ebeveynlerin sosyo-demografik özellikleri

Özellik		Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	183	69,6
	Erkek	80	30,4
Anne Eğitim Durumu	Okur-Yazar Değil	2	0,8
	İlköğretim	79	30,0
	Lise	88	33,5
	Üniversite	87	33,1
	Yüksek Lisans	7	2,7
Anne Eğitim Durumu	Lise ve Altı	169	64,3
	Üniversite ve Üzeri	94	35,7
Baba Eğitim Durumu	İlköğretim	69	26,2
	Lise	83	31,6
	Üniversite	107	40,7
	Yüksek Lisans	4	1,5
Baba Eğitim Durumu	Lise ve Altı	152	57,8
	Üniversite ve Üzeri	111	42,2
Anne Meslek	Çalışmıyor-İşsiz	171	65,0
	Memur	62	23,6
	İşçi	30	11,4
Baba Meslek	Çalışmıyor-İşsiz	15	5,7
	Memur	94	35,7
	İşçi	154	58,6
3-6 Yaş Dönemindeki Çocuk Varlığı	3 Yaş Çocuk Varlığı	44	16,7
	4 Yaş Çocuk Varlığı	56	21,3
	5 Yaş Çocuk Varlığı	115	43,7
	6 Yaş Çocuk Varlığı	86	32,7

Araştırmaya 3-6 yaş döneminde çocukları bulunan 263 ebeveyn katıldı. Araştırmaya dâhil edilen ebeveynlerin %69,6'sı kadın, %30,4'sı erkekti. 3-6 yaş aralığındaki çocukların anne yaş ortalaması 32,34±5,28 (min:20,00- max:47,00), baba yaş ortalaması 35,30±5,21 (min:22,00- max:53,00) idi. Annelerin %64,3'ü, babaların 57,8'i lise ve altı eğitim seviyesine sahipti.

Ebeveynlerin mesleklerine göre dağılımı incelendiğinde, annelerin %65,0'ı çalışmıyor/işsiz, %23,6'sı memur, %11,4'ü işçiydi. Babaların ise %5,7'sinin çalışmıyor/işsiz, %35,7'sinin memur, %58,6'sının işçi olduğu tespit edildi.

Araştırmaya dâhil edilen ebeveynlerin ortanca çocuk sayısı 2,00 (min:1,00- max:6,00), 3-6 yaş aralığında bulunan çocuk sayısı ortancası 1,00 (min:1,00- max:3,00) idi. Ebeveynlerin %16,7'sinin 3 yaşında, %21,3'ünün 4 yaşında, %43,7'sinin 5 yaşında ve %32,7'sinin 6 yaşında çocuğu bulunduğu belirlendi. Ebeveynlerin sosyo-demografik özelliklerinin ayrıntıları Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 2. Ebeveyn-çocuk ilişkisinde ev içi etkinliklere ait özellikler

Özellik		Sayı (n)	Yüzde (%)
Çocuğun hafta içi evde geçirdiği süre	2-4 saat	8	3,0
	5-7 saat	33	12,5
	8-10 saat	62	23,6
	11 saat ve üzeri	160	60,8
Çocukla birlikte ev içi yapılan etkinlikler*	Çizgi film izlemek	225	85,6
	Oyun oynamak	210	79,8
	Resim, boyama yapmak	202	76,8
	Ev işleri yapmak	129	49,0
	Kitap okumak	123	46,8
	Müzik dinlemek	113	43,0
	Dans etmek	103	39,2
	Diğer (yemek yapmak, evcil hayvan beslemek vb)	47	17,9
Çocukla birlikte ev içinde yapılan etkinlik sıklığı	Haftada 1-2 kez	60	22,8
	Haftada 3-4 kez	50	19,0
	Haftada 4-5 kez	44	16,7
	Haftanın her günü	93	35,4
	Sadece hafta sonu	16	6,1
Çocuğun ev içinde oynadığı oyunlar*	Oyuncaklarla oynanan oyunlar	230	87,5
	Hareketli oyunlar	189	71,9
	Ebeveyn ile oynanan oyunlar	162	61,6
	Dijital ortam oyunları	116	44,1
	Hayal ürünü oyunlar	66	25,1
	Masa başı oyunlar	65	24,7

*Katılımcılar birden fazla işaretleme yapmıştır.

Araştırmaya dâhil edilen ebeveynlerin 3-6 yaş arasında bulunan çocuklarının %60,8'inin hafta içi evde 11 saat ve üzeri vakit geçirdiği belirlendi. Ebeveynlerin çocukları ile ev içinde en fazla yaptığı etkinlikler sırasıyla, %85,6 ile çizgi film izlemek, %79,8'i oyun (saklambaç, yapboz, lego, satranç gibi) oynamak, %76,8 ile resim boyama yapmaktı. Ebeveynlerden %35,4'ünün çocukları ile ev içinde haftanın her günü etkinlik yaptıkları belirlendi. Ebeveynlerin çocukları ile birlikte ev içi etkinliklere ayırdığı süre ortalaması 2,87±1,83 (min:1,00- max:12,00) saatti.

Çocukların ev içinde oynadığı en sık üç oyun sırasıyla %87,5 ile oyuncaklarla oynanan oyunlar, %71,9 ile hareketli oyunlar, %61,6 ile ebeveynlerle birlikte oynanan oyunlardı. Ev içinde ebeveyn ve çocuk ilişkisine dair özellikler Tablo 2'de gösterildi.

Tablo 3. Ebeveyn-çocuk ilişkisinde ev dışı etkinliklere ait özellikler

Özellik		Sayı (n)	Yüzde (%)
Çocuğunu hafta sonu dışarıda geçirdiği süre	2-4 saat	204	77,6
	5-7 saat	56	21,3
	8-10 saat	2	0,8
	11 saat ve üzeri	1	0,4
Çocukla birlikte ev dışında yapılan etkinlik sıklığı	Haftada 1-2 kez	82	31,2
	Haftada 3-4 kez	54	20,5
	Haftada 4-5 kez	14	5,3
	Sadece hafta sonu	109	41,4
	Diğer (ayda 1, her gün)	4	1,5
Çocukla birlikte ev dışında yapılan etkinlikler*	Parka gitmek	221	84,0
	Alışveriş yapmak	198	75,3
	Arkadaş/akraba ziyaretleri yapmak	190	72,2
	Pikniğe gitmek	152	57,8
	Yürüyüş yapmak	141	53,6
	Bisiklete binmek	133	50,6
	Sinemaya gitmek	53	20,2
	Tiyatroya gitmek	16	6,1
Çocuğunuzun dışarıda oynadığı oyunlar nelerdir*	Dışarıda oynamaz	11	4,2
	Parkta oynar	218	82,9
	Arkadaşlarıyla oynar	167	63,5
	Bisiklete biner	159	60,5
	Diğer (hayvan beslemek, bahçede oynamak)	12	4,6

*Katılımcılar birden fazla işaretleme yapmıştır.

Araştırmaya dâhil edilen ebeveynlerin çocuklarının %77,6'sı hafta sonu dışarıda 2-4 saat vakit geçirmekteydi. Ebeveynlerin %41,4'ü sadece hafta sonları çocukları ile birlikte ev dışında etkinlik yaptığını belirtti. Ev dışında yapılan etkinliklere ayrılan süre ortalaması ise 3,38±1,68 (min:1,00- max:12,00) saatti.

Çocuklarla birlikte ev dışında yapılan etkinlikler arasında %84,0 ile parka gitmek, %75,3 ile alışveriş yapmak, %72,2 ile arkadaş-akraba ziyareti yapmak yer almaktaydı. Ev dışında ebeveyn çocuk ilişkisine ait özelliklerin ayrıntıları Tablo 3'te gösterildi.

Tablo 4. Çocukların teknolojik cihaz kullanımına ait özellikler

Özellik		Sayı (n)	Yüzde (%)
Evde bulunan teknolojik cihaz sayısını	2 tane	28	10,6
	3 tane	105	39,9
	3'den fazla	130	49,4
3-6 yaş dönemindeki çocuğun teknolojik cihaz kullanımına ilgisi	Yok	2	0,8
	Az düzeyde ilgisi var	44	16,7
	Orta düzeyde ilgisi var	100	38,0
	Çok ilgisi var	95	36,1
	Oldukça fazla ilgisi var	22	8,4
Çocuğun teknolojik cihaz kullanımına olan ilgisinin en çok kaynaklandığı kişi (n=261)*	Baba	98	37,5
	Kendisinden büyük kardeşler	88	33,7
	Anne	70	26,8
	Arkadaşlar	59	22,6
	Diğer (tüm çevre, kuzenler)	5	1,9
Çocuğun kullandığı teknolojik cihazlar*	Akıllı telefon	238	90,5
	Tablet	129	49,0
	Bilgisayar	51	19,4
	Televizyon	243	92,4

*Katılımcılar birden fazla işaretleme yapmıştır.

Araştırmaya dâhil edilen 263 ebeveynin %49,4'ü, evinde üçten fazla teknolojik cihaz (televizyon, akıllı telefon, tablet, bilgisayar) bulunduğunu belirtti. Ebeveynlerden %38'i

3-6 yaş dönemindeki çocuğunun orta düzeyde teknolojik cihaza ilgisi olduğunu,%36,1'i çok ilgisi olduğunu belirtti. Ebeveynlerin %0,8'i (n=2) ise 3-6 yaş dönemindeki çocuğunun teknolojik cihaza ilgisi olmadığını belirtti.

Teknolojik cihaza ilgisi bulunan çocukların ebeveynlerinin %37,5'i bu ilginin babadan kaynaklandığını %33,7'si kendisinden büyük kardeşinden kaynaklandığını belirtti. Ebeveynlerin tamamı, 3-6 yaş dönemindeki çocuklarının televizyon, akıllı telefon, bilgisayar, tablet gibi teknolojik cihazları kullandıklarını belirtti. Çocukların %92,4'ünün televizyon, %90,5'inin akıllı telefon, %49,0'ının tablet ve %19,4'ünün bilgisayar kullandığı belirlendi. Çocukların teknolojik cihaz kullanımına ilişkin özellikler ayrıntılarıyla Tablo 4'de gösterildi.

Tablo 5. Çocukların teknolojik cihazlarla tanışma yaşına ait özellikler

Teknolojik cihaz	Ortanca (1. çeyrek-3. çeyrek)	Min-Max
Akıllı telefon (n=238)	3,0 (2,0-4,0)	1,0-6,0
Tablet (n=129)	3,0 (2,0-4,0)	1,0-6,0
Bilgisayar (n=51)	4,0 (3,0-5,0)	1,0-6,0
Televizyon (n=243)	2,0 (1,0-3,0)	1,0-6,0

Akıllı telefon kullandığı belirtilen 238 çocuğun, akıllı telefon ile tanışma yaş ortancası 3,0 (1.eyrek:2,0-3.çeyrek:4,0) idi. Tablet kullanan 129 çocuğun tablet ile tanışma yaş ortancası 3,0 (1.çeyrek:2,0-3.çeyrek:4,0), bilgisayar kullanan 51 çocuğun bilgisayar ile tanışma yaş ortancası 4,0 (1.çeyrek:3,0-3.çeyrek:5,0), televizyon kullanan 243 çocuğun televizyon ile tanışma yaşı ortancası 2,0 (1.çeyrek:1,0-3.çeyrek:3,0) olarak belirlendi (Tablo 5).

Tablo 6. Çocukların teknolojik cihazları kullanım amaçları

	Akıllı telefon* (n=238)	Tablet * (n=129)	Bilgisayar* (n=51)	Televizyon* (n=243)
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
Çizgi film seyreder.	87 (36,6)	78 (60,5)	16 (61,4)	240 (98,8)
Oyun oynar.	163 (68,5)	92 (71,3)	36 (70,6)	2 (0,8)
Müzik ya da masal dinler	32 (13,4)	12 (9,3)	1 (2,0)	78 (32,1)
Kısa videolar izler.	101 (42,4)	59 (45,7)	5 (9,8)	6 (2,5)
Fotoğraf çeker ya da fotoğraflara bakar.	130 (54,6)	13 (10,1)	1 (2,0)	-
Yalnızca yakınlarıyla görüşmek için kullanır.	24 (10,1)	2 (1,6)	-	-
Diğer	2 (0,8)	-	-	-

*Katılımcılar birden fazla işaretleme yapmıştır.

Araştırmaya dâhil edilen ebeveynlerin çocuklarının akıllı telefonu en çok kullandığı üç amaç sırasıyla %68,5 ile oyun oynamak, %54,6 ile fotoğraf çekmek veya fotoğraflara bakmak, %42,4 ile kısa video izlemekti. 3-6 yaş dönemindeki çocukların tableti en çok kullandığı üç amaç sırasıyla %71,3 ile oyun oynamak, %60,5 ile çizgi film izlemek, %45,7 ile kısa video izlemekti. 3-6 yaş dönemindeki çocukların bilgisayarı en çok

kullandığı üç amaç sırasıyla %70,6 ile oyun oynamak, %64,1 ile çizgi film izlemek, %9,8 ile kısa videolar izlemek. Televizyonu aktif olarak kullanan 243 çocuğun televizyonu en çok kullandığı üç amaç ise sırayla %98,8 ile çizgi film izlemek, %32,1 ile müzik ya da masal dinlemek, %2,5 ile kısa videolar izlemekti. Çocukların teknolojik cihazları kullanım amaçları Tablo 6'da gösterildi.

Tablo 7. Teknolojik cihaz kullanımı ile ilgili sorulara verilen yanıtlar

Soru	Sayı (n)	Yüzde (%)
Çocuğun teknolojik cihaz kullanırken geçirdiği süre uygun mu?		
Evet	111	42,2
Hayır	152	57,8
Çocuk teknolojik cihaz kullanırken meşgul olunan eylem*		
Çocuğumun yanında olmak	99	37,6
Ev işleri yapmak	153	58,2
Misafirle ilgilenmek	3	1,1
Diğer (kardeşi ile ilgilenmek, dinlenmek)	11	4,2
Çocuğun erken yaşta teknolojik cihaz kullanmayı öğrenmesi, gelişiminin iyi yönde gittiğinin bir göstergesi midir?		
Evet	34	12,9
Emin değilim	108	41,1
Hayır	121	46,0
Sizce çocuğunuzun teknolojik cihazları erken yaşta kullanmaya başlamasının nedeni ne olabilir?*		
Sürekli elimizde görüyor merak ettiğini düşünüyorum	167	63,5
Kolaylıkla ulaşabildiği için	97	36,9
Oyuncakları gibi istediği yere taşıdığı için	43	16,3
Kullanmayı çabuk öğrendiği için	71	27,0
Çocuk zeki olduğundan çocuk oyunlarının yeterli gelmediğini düşünüyorum.	16	6,1
Kardeşi veya arkadaşı olmadığı için	46	17,5
Annesi ya da babası olarak çok yoğunuz, ona zaman ayıramadığımız için	35	13,3
Bağımsız olarak başkasına ihtiyaç duymadan zaman geçirme şansı olduğu için	51	19,4
Diğer kardeşlerinden gördüğü, herkes kullandığı için)	12	4,6

*Katılımcılar birden fazla işaretleme yapmıştır.

Ebeveynlerin %58,2'si çocukları teknolojik cihaz kullanırken ev işi yaptığını, %37,6'sı ise teknolojik cihaz kullanırken onların yanında olduklarını belirtti. Ebeveynlerin %46'sı çocukların erken yaşta teknolojik cihaz kullanmayı öğrenmesinin, gelişimlerini iyi yönde etkilemediğini düşündüğünü belirtti. Ebeveynlere göre, çocuklarının teknolojik cihazları erken yaşta kullanmaya başlamasının en sık üç nedeni olarak %63,5 ile sürekli ellerinde gördükleri için merak etmeleri, %36,9 ile kolay ulaşılabilir olması ve %27 ile kullanmayı çabuk öğrenmeleriydi (Tablo 7).

Tablo 8. Çocukların hafta içi, hafta sonu ve toplam teknolojik cihaz kullanım süreleri (dakika)

	Ortanca	1-3. Çeyrek
Hafta içi cihaz kullanım süresi	60,0	40,0-120,0
Hafta sonu cihaz kullanım süresi	110,0	60,0-142,5

Toplam cihaz kullanım süresi	160,0	90,0-300,0

Araştırmaya dâhil edilen 263 ebeveynin 3-6 yaş dönemindeki çocuklarının %3,4'ünün (n=9) hafta içi ve hafta sonu teknolojik cihaz kullanmadığı görüldü. Teknolojik cihazı kullanan 254 çocuğun hafta içi cihaz kullanım süresi ortancası 60,0 (1.çeyrek:40,0-3.çeyrek:120,0), hafta sonu cihaz kullanım süresi ortancası 110,0 (1.çeyrek:60,0-3.çeyrek:142,5) dakikaydı. Çocukların toplam teknolojik cihaz kullanım süresi ortancası ise 160,0 (1.çeyrek:90,0-3.çeyrek:300,0) dakika olarak belirlendi (Tablo 8).

Tablo 9. Çocukların teknolojik cihaz kullanımı ile ilgili özellikler

Soru	Sayı (n)	Yüzde (%)
Okul öncesi dönemdeki çocuğun teknolojik cihaz kullanımının nasıl olması gerektiği konusunda bilgi gereksiniminizin olduğunu düşünüyor musunuz?		
Evet	88	33,5
Kısmen	102	38,8
Fikrim yok	34	12,9
Hayır	39	14,8
Çocuğunuzun interneti ne zaman kullanmasına izin veriyorsunuz?*		
Yoğun olduğum zamanlarda	94	35,7
Huysuzlaştığında	89	33,8
Yemek yedirirken	60	22,8
Ona yetemeyeceğimi düşündüğümde	40	15,2
Uyumadan önce	35	13,3
İstediği her an	26	9,9
Hiçbir zaman kullanmasına izin vermedim	11	4,2
Diğer (belirlenen saatlerde, ben izin verdiğimde)	30	11,4
Çocuğunuzun interneti güvenli kullanabilmesi için yapmış olduğunuz internet güvenlik uygulaması var mı?		
Evet	154	58,6
Hayır	109	41,4
3-6 yaş dönemindeki çocuğunuzun teknolojik cihaz kullanımına yönelik belirlediğiniz bir kural var mı?		
Evet	214	81,4
Hayır	49	18,6
Teknolojik cihaz kullanımına yönelik belirlediğiniz kural nedir (n=214)*		
Süre sınırlaması yapmak	166	77,6
İçerik sınırlaması yapmak	64	29,9
Ödüllendirme olarak kullanma	9	4,2
Eğitici olanlarına izin vermek	8	3,7
Gerçek sınır olmayan	11	5,1
Çocuğunuza teknolojik cihaz kullanımı ile ilgili sınır koyduğunuzda çocuğunuzdan tepki alıyor musunuz?		
Hayır	55	20,9
Evet	208	79,1
Çocuğunuzun internet kullanımını sınırladığınızda ya da izin vermediğinizde çocuğunuzun tepkileri nasıl olur? (n=208)*		
Ağlar	127	61,1
Öfkelenir	111	53,4
Bağırır	84	40,4
Başka yöntemler arar (Arkadaş, kardeş, dede, anneanne, babaanne vb.)	48	23,1
Küser, kimseyle konuşmaz	37	17,8
Etraftaki eşyaları dağıtır	24	11,5
Sınır koyan kişiyi dövmeye çalışır	17	8,2
Diğer ısrar eder, son bir hak ister	9	4,3
Sizin koyduğunuz sınırlara çocuğunuz abartılı öfkeli tepkiler verdiğinde sizin tepkiniz ne olur? (n=208)*		
Çocuğuma açıklama yaparım	158	76,0
Kızarım	37	17,8
Tepki vermem sessizce beklerim	36	17,3
Şiddete başvururum	1	0,5
Diğer (Kuralları tekrarlarım, parka götürürüm)	2	1,0
Okul öncesi dönemdeki çocuğunuzun teknolojik cihaz kullanımı hakkındaki görüşünüz nedir?		
Teknolojik cihaz kullanımını öğrenmesini uygun buluyorum	13	4,9
Belirli sürelerde ve kontrollü kullanmasını uygun buluyorum	191	72,6
Bağımlılık yaptığını ve gereksiz olduğunu düşünüyorum	50	19,0
Bu konuda fikir sahibi değilim	9	3,4

*Katılımcılar birden fazla işaretleme yapmıştır.

Ebeveynlerden %33,8'i okul öncesi dönemde çocukların teknolojik cihaz kullanım durumunun nasıl olması gerektiğini bildiğini, %14,8'i ise bilmediğini belirtti. Ebeveynlerin %33,8'inin çocuğu huysuzlaştığında, %35,7'sinin yoğun olduğu zamanlarda, çocuklarının interneti kullanmasına izin verdiği belirlendi. Ebeveynlerden %58,6'sının, çocuklarının interneti güvenli kullanabilmesi için internet güvenlik uygulaması kullandığı görüldü (Tablo 9).

Ebeveynlerin %81,4'ü (n=214), 3-6 yaş dönemindeki çocuklarının teknolojik cihaz kullanımına yönelik en az bir kural koymaktaydı. Kural koyduğunu belirten 214 katılımcının %47,2'si her zaman, %47,2'si ise sıklıkla koydukları kurallara uyduklarını belirtti. Ebeveynlerden %79,1'i (n=208) teknolojik cihaz ile ilgili sınır koyduklarında çocuklarından tepki aldıklarını belirtti. En sık alınan tepkinin %61,1 ile ağlamak olduğu görüldü. Çocuk tarafından gösterilen abartılı ve öfkeli tepki karşısında ebeveynlerin %76,0'sı çocuklarına açıklama yaptığını belirtti.

Ebeveynlerin %72,6'sı okul öncesi dönemdeki çocuğunun belli sürede ve kontrolü olarak teknolojik cihaz kullanmasının uygun olduğu görüşündeydi (Tablo 9).

Tablo 10. Teknolojik cihaz bağımlılığına yönelik ebeveynlerin kullandıkları yöntemler

Soru	Sayı (n)	Yüzde (%)
Çocuğunuzun herhangi bir teknolojik bağımlılığı olduğunu düşünüyor musunuz?		
Hayır	128	48,7
Evet	135	51,3
Oyun bağımlısı olduğunu düşünüyorum.	47	34,8
İnternet bağımlısı olduğunu düşünüyorum.	27	20,0
Akıllı telefon bağımlısı olduğunu düşünüyorum.	72	53,3
Televizyona bağımlı olduğunu düşünüyorum	56	41,5
Çocuğunuzun teknolojik cihaz kullanım süresini kontrol etmek için kullandığınız yöntem nedir?*		
Süre bitince bırakması için ikna ederim.	166	63,1
Süreye uymazsa bir daha kullanamayacağını söylerim.	94	35,7
Süreye uymazsa bir sonraki gün kullanmasına izin vermem.	60	22,8
Süre bittiğinde zorla elinden alırım.	28	10,6
Biraz daha süre tanırım.	24	9,1
Süre sınırlaması yapmam.	11	4,2
Diğer	5	1,9
Çocuğunuzun teknolojik cihazları kullanmasını önlemek için hangi yöntemi kullanırsınız?*		
Başka bir oyun/etkinlik kurmasına yardımcı olurum.	140	53,2
Başka bir konuya dikkatini çekerim.	127	48,3
Zararlarını söyleyip bırakması için ikna ederim.	119	45,2
Hemen elinden alırım	24	9,1
Önlemeye çalışmam kararı ona bırakırım.	6	2,3

*Katılımcılar birden fazla işaretleme yapmıştır.

Ebeveynlerin %51,3'ü çocuğunun teknolojik cihaz bağımlılığı olduğunu düşünmekteydi. Çocuklarının teknoloji bağımlılığı olduğunu düşünen ebeveynlerden %34,8'i oyun, %20,0'ı internet, %53,3'ü akıllı telefon, %41,5'i televizyon, %34,8'ı oyun bağımlısı, %20,0'ı internet bağımlısı olduğunu düşünmekteydi (Tablo 10).

Tablo 11. Çocukların teknolojik cihaz kullanım süreleri ile sosyo-demografik özelliklerinin karşılaştırılması

Değişkenler	Hafta içi kullanım süresi			Hafta sonu kullanım süresi			Toplam kullanım süresi		
	Ortanca (1-3.çeyrek)	**Test değeri**	**p**	**Ortanca (1-3.çeyrek)**	**Test değeri**	**p**	**Ortanca (1-3.çeyrek)**	**Test değeri**	**p**
Cinsiyet*									
Kadın	60,0 (30,0-120,0)	-1,624	0,104	95,0 (60,0-120,0)	-0,794	0,427	140,0 (90,0-300,0)	-1,619	0,220
Erkek	60,0 (60,0-120,0)			120,0 (60,0-180,0)			180,0 (120,0-300,0)		
Anne eğitim durumu*									
Lise ve altı	80,0 (50,0-180,0)	-3,549	**<0,001**	120,0 (60,0-180,0)	-2,756	**0,006**	180,0 (90,0-360,0)	-3,139	**0,001**
Üniversite ve üzeri	60,0 (30,0-120,0)			60,0 (60,0-120,0)			120,0 (80,0-210,0)		
Baba eğitim durumu*									
Lise ve altı	70,0 (40,0-180,0)	-2,377	**0,017**	120,0 (60,0-120,0)	-2,630	**0,009**	180,0 (92,5-360,0)	-2,620	**0,004**
Üniversite ve üzeri	60,0 (30,0-120,0)			60,0 (60,0-120,0)			120,0 (90,0-240,0)		
Anne meslek**									
Çalışmıyor işsiz	60,0 (40,0-135,0)	4,184	0,123	120,0 (60,0-120,0)	1,581	0,454	180,0 (90,0-300,0)	1,747	0,266
Memur	60,0 (30,0-120,0)			80,0 (60,0-120,0)			140,0 (90,0-240,0)		
İşçi	100,0 (30,0-150,0)			120,0 (60,0-225,0)			190,0 (60,0-360,0)		
Baba meslek**									
Çalışmıyor işsiz	105,0 (52,5-157,5)	8,899	**0,012**	120,0 (60,0-165,0)	3,298	0,192	180,0 (60,0-300,0)	5,614	**0,046**
Memur	60,0 (30,0-120,0)			80,0 (60,0-120,0)			120,0 (90,0-240,0)		
İşçi	70,0 (40,0-180,0)			120,0 (60,0-180,0)			180,0 (90,0-360,0)		

*=Mann-Whitney U testi kullanılmıştır.
**=Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır.

Araştırmaya dâhil edilen 263 ebeveynin 3-6 yaş dönemindeki çocuklarının %3,4'ünün (n=9) hafta içi ve hafta sonu teknolojik cihaz kullanmadığı görüldü. Teknolojik cihazı kullanan 254 çocuğun hafta içi cihaz kullanım süresi ortancası 60,0 (1.çeyrek:40,0-3.çeyrek:120,0), hafta sonu cihaz kullanım süresi ortancası 110,0 (1.çeyrek:60,0-3.çeyrek:142,5) dakikadır. Çocukların toplam teknolojik cihaz kullanım süresi ortancası ise 160,0 (1.çeyrek:90,0-3.çeyrek:300,0) dakika olarak belirlendi. Çocukların teknolojik cihaz kullanım süresi ile katılımcıların sosyo demografik özelliklerinin karşılaştırılması Tablo 11'de gösterildi.

Çocukların teknolojik cihaz kullanımı ile anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptandı. Çocukların hafta içi cihaz kullanım süresi, hafta sonu cihaz kullanım süresi ve toplam cihaz kullanım süresi ortancası anne eğitim düzeyi lise ve altı olan çocuklarda, baba eğitim düzeyi lise ve altı olan çocuklarda daha yüksek olarak saptandı (sırasıyla; p=<0,001, p=0,006, p=0,001).

Çocukların hafta içi teknolojik cihaz kullanımı ve toplam cihaz kullanım süresi ile babanın mesleği arasında anlamlı fark görüldü. Fark işçi olarak çalışan babaların çocuklarının hafta içi ve toplam teknolojik cihaz kullanım süre ortancasının memur olarak çalışan babaların çocuklarının hafta içi ve toplam teknolojik cihaz kullanım süresi ortancasından yüksek olmasından kaynaklanmaktadır (sırasıyla; p=0,012, p=0,046).

Tablo 12. Çocukların teknolojik cihaz kullanımı ile evde, dışarıda geçirdikleri sürenin ve etkinlik sıklıklarının karşılaştırılması

Değişkenler	Hafta içi kullanım süresi			Hafta sonu kullanım süresi			Toplam kullanım süresi		
	Ortanca (1-3.çeyrek)	Test değeri	p	Ortanca (1-3.çeyrek)	Test değeri	p	Ortanca (1-3.çeyrek)	Test değeri	p
Çocuğun hafta içi evde geçirdiği süre*									
2-4 saat	90,0 (30,0-135,0)			60,0 (22,5-120,0)			90,0 (52,5-240,0)		
5-7 saat	60,0 (30,0-120,0)	5,707	0,127	70,0 (60,0-120,0)	5,398	0,145	130,0 (90,0-240,0)	5,482	0,140
8-10 saat	60,00 (30,0-120,0)			80,0 (45,0-120,0)			150,0 (90,0-240,0)		

Değişkenler	Hafta içi kullanım süresi			Hafta sonu kullanım süresi			Toplam kullanım süresi		
	Ortanca (1-3.çeyrek)	**Test değeri**	**p**	**Ortanca (1-3.çeyrek)**	**Test değeri**	**p**	**Ortanca (1-3.çeyrek)**	**Test değeri**	**p**
11 saat ve üzeri	60,0 (42,5- 180,0)			120,0 (60,0-180,0)			180,0 (92,5-300,0)		
Çocukla birlikte ev içinde yapılan etkinlik sıklığı*									
Haftada 1-2 kez	75,0 (40,0-120,0)			120,0 (60,0-157,5)			175,0 (92,5-300,0)		
Haftada 3-4 kez	60,0 (32,5-120,0)			120,0 (60,0-135,0)			150,0 (90,0-300,0)		
Haftada 4-5 kez	65,0 (30,0-120,0)	0,588	0,964	120,0 (60,0-165,0)	1,422	0,840	180,0 (90,0-345,0)	1,860	0,762
Haftanın her günü	60,0 (40,0-120,0)			70,0 (60,0-120,0)			150,0 (90,0-240,0)		
Sadece hafta sonu	60,0 (27,5-205,0)			90,0 (30,0-225,0)			120,0 (48,7-410,0)		
Çocuğun hafta sonu dışarıda geçirdiği süre*									
2-4 saat	60,0 (40,0-120,0)			120,0 (60,0-180,0)			150,0 (90,0-300,0)		
5-7 saat	60,0 (40,0-120,0)	2,758	0,431	85,0 (60,0-120,0)	4,094	0,251	180,0 (90,0-367,0)	3,652	0,302
8-10 saat	135,0			210,0			345,0		
11 saat ve üzeri	30,0			30,0			60,0		
Çocukla birlikte ev dışında yapılan etkinlik sıklığı*									
Haftada 1-2 kez	70,0 (30,0-120,0)			80,0 (60,0-120,0)			150,0 (90,0-307,5)		
Haftada 3-4 kez	60,0 (45,0-142,5)			120,0 (60,0-180,0)			180,0 (120,0-300,0)		
Haftada 4-5 kez	75,0 (37,5-180,0)	3,438	0,487	90,0 (60,0-180,0)	3,613	0,461	165,0 (90,0-360,0)	4,811	0,307
Sadece hafta sonu	60,0 (35,0-120,0)			75,0 (52,5-120,0)			130,0 (80,0-250,0)		
Diğer (ayda 1, her gün)	120,0 (105,0-120,0)			180,0 (75,0-240,0)			300,0 (180,0-360,0)		

*=Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır.

Çocukların teknolojik cihaz süreleri ile hafta içi ve hafta sonu yapılan etkinlik sıklıklarının ve çocukların evde geçirdikleri sürelerin karşılaştırılması Tablo 12'de gösterildi. Tablo 12'e göre çocuğun teknolojik cihaz kullanım süreleri ile çocuğun hafta içi geçirdiği süre, ev içinde yapılan etkinlik sıklığı, hafta sonu dışarıda geçirdiği süre, ev dışında yapılan etkinlik sıklığı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmadı (p>0,05).

Tablo 13. Çocukların teknolojik cihaz kullanım süreleri ile çocukların teknolojik cihaz kullanımı, ebeveynlerin kural ve görüşlerinin karşılaştırılması

Değişkenler	**Hafta içi kullanım süresi**			**Hafta sonu kullanım süresi**			**Toplam kullanım süresi**		
	Ortanca (1-3.çeyrek)	**Test değeri**	**p**	**Ortanca (1-3.çeyrek)**	**Test değeri**	**p**	**Ortanca (1-3.çeyrek)**	**Test değeri**	**p**
Evde bulunan teknolojik cihaz sayısını**									
2 tane	60,0 (30,0-60,0)	1,231	0,540	70,0 (45,0-120,0)	2,174	0,337	120,0 (67,5-232,5)	2,284	0,319
3 tane	60,0 (32,5-142,5)			90,0 (60,0-120,0)			160,0 (90,0-300,0)		
3'ten fazla	60,0 (40,0-120,0)			120,0 (60,0-180,0)			160,0 (90,0-300,0)		
3-6 yaş dönemindeki çocuğun teknolojik cihaz kullanımına ilgisi**									
Yok	180,0	44,405	**<0,001**	180,0	44,130	**<0,001**	360,0	52,474	**<0,001**
Az düzeyde ilgisi var	55,0 (30,0-75,0)			60,0 (30,0-120,0)			90,0 (60,0-147,5)		
Orta düzeyde ilgisi var	60,0*** (30,0-100,0)			60,0*** (60,0-120,0)			120,0 (90,0-230,0)***		
Çok ilgisi var	120,0 (60,0-180,0)			120,0 (60,0-200,0)			240,0 (120,0-380,0)		
Oldukça fazla ilgisi var	180,0 (52,5-255,0)			190,0 (105,0-300,0)			330,0 (165,0 555,0)		
Çocuğun teknolojik cihaz kullanırken geçirdiği süre uygun mu?*									
Evet	60,0 (30,0-70,0)	-5,394	**<0,001**	60,0 (40,0-120,0)	-4,893	**<0,001**	120,0 (60,0-180,0)	-5,559	**<0,001**
Hayır	110,0 (60,0-180,0)			120,0 (60,0-180,0)			240,0 (120,0-360,0)		
Çocuğun erken yaşta teknolojik cihaz kullanmayı öğrenmesi, gelişiminin iyi yönde gittiğinin bir göstergesi midir?**									
Evet	60,0 (40,0-180,0)	0,455	0,796	120,0 (60,0-180,0)	0,774	0,679	160,0 (90,0-360,0)	0,287	0,867
Emin değilim	60,0 (42,5-120,0)			120,0 (60,0-180,0)			165,0 (90,0-300,0)		

Değişkenler	Hafta içi kullanım süresi			Hafta sonu kullanım süresi			Toplam kullanım süresi		
	Ortanca (1-3.çeyrek)	**Test değeri**	**p**	**Ortanca (1-3.çeyrek)**	**Test değeri**	**p**	**Ortanca (1-3.çeyrek)**	**Test değeri**	**p**
Hayır	60,0 (30,0-120,0)			100,0 (60,0-120,0)			150,0 (90,0-265,0)		
Okul öncesi dönemdeki çocuğun teknolojik cihaz kullanımının nasıl olması gerektiği konusunda bilgi gereksiniminizin olduğunu düşünüyor musunuz?**									
Evet	60,0 (30,0-150,0)	2,582	0,461	120,0 (60,0-180,0)	3,848	0,278	180,0 (90,0-300,0)	3,004	0,391
Kısmen	60,0 (40,0-120,0)			70,0 (60,0-120,0)			150,0 (90,0-247,5)		
Fikrim yok	65,0 (40,0-180,0)			120,0 (60,0-180,0)			210,0 (100,0-315,0)		
Hayır	60,0 (30,0-120,0)			60,0 (60,0-165,0)			120,0 (90,0-300,0)		
Çocuğunuzun interneti güvenli kullanabilmesi için yapmış olduğunuz internet güvenlik uygulaması var mı?*									
Evet	60,0 (37,5-120,0)	-1,427	0,154	80,0 (60,0-180,0)	-0,571	0,568	140,0 (90,0-277,5)	-1,261	0,207
Hayır	80,0 (42,5-172,5)			120,0 (60,0-130,0)			180,0 (110,0-300,0)		
3-6 yaş dönemindeki çocuğunuzun teknolojik cihaz kullanımına yönelik belirlediğiniz bir kural var mı?*									
Evet	60,0 (35,0-120,0)	-2,083	**0,037**	80,0 (60,0-120,0)	-2,071	**0,038**	150,0 (90,0-270,0)	-2,309	**0,021**
Hayır	120,0 (55,0-180,0)			120,0 (60,0-180,0)			240,0 (120,0-360,0)		
Çocuğunuza teknolojik cihaz kullanımı ile ilgili sınır koyduğunuzda çocuğunuzdan tepki alıyor musunuz?*									
Evet	60,0 (40,0-120,0)	-2,309	**0,021**	120,0 (60,0-180,0)	-3,31	**0,001**	180,0 (90,0-330,0)	-3,094	**0,002**
Hayır	60,0 (30,0-120,0)			60,0 (30,0-120,0)			120,0 (60,0-240,0)		
Çocuğunuzun herhangi bir teknolojik cihaz bağımlılığı olduğunu düşünüyor musunuz?*									
Evet	120,0 (60,0-180,0)	-4,320	**<0,001**	120,0 (60,0-180,0)	-4,842	**<0,001**	240,0 (120,0-360,0)	-4,936	**<0,001**
Hayır	60,0 (30,0-100,0)			60,0 (40,0-120,0)			120,0 (70,0-180,0)		

*=Mann-Whitney U testi kullanılmıştır.
**=Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır.
***=Farkın kaynaklandığı grubu göstermektedir.

Çocukların teknolojik cihaz kullanım süreleri ile çocukların teknolojik cihaz kullanımı ve ebeveynlerin görüşlerinin karşılaştırılması Tablo 13'te gösterildi. Çocukların teknolojik cihaz kullanımı ile evde bulunun teknolojik cihaz sayısı arasında anlamlı fark saptanmadı ($p>0,05$).

Çocukların teknolojik cihazlara olan ilgisi ile çocukların teknolojik cihaz kullanma süreleri arasında fark saptandı ($p<0,001$). Fark teknolojik cihazlara oldukça fazla ilgisi bulunan çocukların teknolojik cihaz kullanım sürelerinin ortancasının diğer gruplardan daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Ebeveynlere göre çocukların teknolojik cihaz kullanım süresinin uygunluğu ile çocukların teknolojik cihaz kullanma süreleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görüldü. Teknolojik cihaz kullanım sürelerinin uygun olduğunu düşünen katılımcıların çocuklarının teknolojik cihazları kullanım süre ortancasının uygun olmadığını düşünen katılımcılara göre daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır ($p<0,001$).

Ebeveynlerden 3-6 yaş dönemindeki çocuklarının teknolojik cihaz kullanımına yönelik kural belirlemeyenlerin, kural belirleyenlere göre teknolojik cihaz sürelerinin ortancaları istatistiksel olarak anlamlı ve daha yüksekti (sırasıyla; $p=0,037$, $p=0,038$, $p=0,021$).

Çocuklara teknolojik cihaz kullanımı sınırlandırıldığında tepki veren çocukların tepki vermeyen çocuklara göre teknolojik cihaz kullanım süre ortancaları istatistiksel olarak anlamlı ve daha yükse olarak bulundu (sırasıyla; $p=0,021$, $p=0,001$, $p=0,002$). Ayrıca ebeveynlerden, çocuklarında herhangi bir teknolojik cihaz bağımlılığı olduğunu düşünenlerin teknolojik cihaz kullanım süre ortancaları anlamlı olarak daha yüksekti ($p<0,001$).

Tablo 14. Çocukların Teknolojik Cihaz Kullanım Süreleri ile Çocukların Yapılan Etkinliklere Ayrılan Sürelerin İlişkisi

	Hafta içi cihaz kullanım süresi	Hafta sonu cihaz kullanım süresi	Toplam cihaz kullanım süresi
Ev içinde yapılan etkinliklere ayrılan süre			
r_s	0,110	0,037	0,102
p	0,080	0,557	0,099
Ev dışında yapılan etkinliklere ayrılan süre			
r_s	0,076	0,080	0,096
p	0,225	0,201	0,119

p=Spearman korelasyon testine göre

Çalışmaya dahil edilen çocukların ebeveynleri ile birlikte ev içinde ve dışında yapılan etkinliklere ayrılan süre ile cihaz kullanım süreleri arasında korelasyon görülmedi (Tablo 14).

Tablo 15. Ev İçi ve Ev Dışı Yapılan Etkinl Çocuğun Toplam Teknolojik Cihaz Kullanım Süresi Üzerindeki Etkisine Ait Çoklu Doğrusal Regresyon Analiz Sonuçları

	Değişkenler	Beta	Std. Hata	F	p
	Sabit			1,385	,155
Çocukla birlikte ev içi yapılan etkinlikler	Çizgi film izlemek	-7,744	30,811	,063	,802
	Oyun oynamak,	58,943	25,164	5,487	,020
	Resim, boyama yapmak,	54,480	25,779	4,466	,036
	Ev işleri yapmak,	16,517	21,619	,584	,446
	Kitap okumak,	-14,475	25,413	,324	,569
	Müzik dinlemek,	-28,439	24,774	1,318	,252
	Dans etmek,	11,255	24,750	,207	,650
Çocukla birlikte ev dışında yapılan etkinlikler	Parka gitmek	-42,047	28,210	2,222	,137
	Alışveriş yapmak	11,062	24,540	,203	,653
	Arkadaş/akraba ziyaretleri yapmak,	-28,457	21,768	1,709	,192
	Pikniğe gitmek	18,552	21,814	,723	,396
	Yürüyüş yapmak	-9,374	21,434	,191	,662
	Bisiklete binmek	24,504	20,339	1,451	,229
	Sinemaya gitmek	3,634	25,537	,020	,887

Değişkenler	Beta	Std. Hata	F	p
Tiyatroya gitmek	-76,145	42,522	3,207	,075

Bağımsız Değişken: Toplam teknolojik cihaz kullanım süresi

F=1,385, p=0,155

Çocukların ev içi ve dışında yaptığı etkinliklerin çocukların toplam teknolojik cihaz kullanım süresine etkisini incelemek için çoklu doğrusal regresyon analizi yapıldı. Regresyon analizi varsayımları incelendiğinde; ev içinde ve dışında yapılan etkinlikler ile çocukların toplam teknolojik cihaz kullanım süresi arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı belirlendi (F=1,385, p=0,155) (Tablo 15).

Tablo 16. Ebeveynlerin Çocukların Teknolojik Cihaz Kullanımına Yönelik Yönelik Sorulan Bazı Sorulara Verilen Cevapların Çocuğun Toplam Teknolojik Cihaz Kullanım Süresi Üzerindeki Etkisine Ait Çoklu Doğrusal Regresyon Analiz Sonuçları

Değişkenler	Beta	Std. Hata	F	p
Sabit			7,975	0,000
Çocuğun teknolojik cihaz kullanırken geçirdiği süre uygun mu?	-99,189	18,502	28,739	0,000
Çocuğun erken yaşta teknolojik cihaz kullanmayı öğrenmesi, gelişiminin iyi yönde gittiğinin bir göstergesi midir?	-58,082	27,644	2,500	0,084
Çocuğunuzun interneti güvenli kullanabilmesi için yapmış olduğunuz internet güvenlik uygulaması var mı?	6,914	17,975	0,148	0,701
3-6 yaş dönemindeki çocuğunuzun teknolojik cihaz kullanımına yönelik belirlediğiniz bir kural var mı?	-42,873	22,789	3,539	0,061
Çocuğunuza teknolojik cihaz kullanımı ile ilgili sınır koyduğunuzda çocuğunuzdan tepki alıyor musunuz?	41,313	21,936	3,547	0,061

Bağımsız Değişken: Toplam teknolojik cihaz kullanım süresi

F=7,975, p<0,001
R^2=0,157, Durbin Watson= 1,915

Ebeveynlerin çocukların teknolojik cihaz kullanımı ile ilgili sorulan bazı sorulara verilen cevapların, çocukların toplam teknolojik cihaz kullanım süresi etkisini incelemek için çoklu doğrusal regresyon analizi yapıldı. Regresyon analizi varsayımları incelendiğinde çocukların toplam teknolojik cihaz kullanım süresi ile analize dâhil edilen bağımlı değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlı (F=7,975, p<0,001) olduğu belirlendi. Analize dâhil edilen bağımlı değişkenlerin, çocuğun toplam teknolojik cihaz kullanım süresine etkisinin %15'ini açıkladığı görüldü (R^2=0,157). Ebeveynlerden, çocuğun teknolojik cihaz kullanırken geçirdiği sürenin uygun olduğunu düşünenlerin düşünmeyenlere göre çocuklarının teknolojik cihaz kullanım süresinin 99,189 birim daha düşük olduğu görüldü (Tablo 16).

5. TARTIŞMA

Bu araştırmada; 3-6 yaş dönemindeki çocukların ebeveynleri ile olan ilişkilerinin teknolojik cihaz kullanım sürelerine etkisi incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar bu bölümde tartışılmıştır.

Araştırma bulgularına göre; araştırmaya dâhil edilen ebeveynlerin 3-6 yaş arasında bulunan çocuklarının %60,8'inin hafta içi evde 11 saat ve üzeri vakit geçirdiği belirlendi. Ebeveynlerin çocukları ile ev içinde çizgi film seyretmenin birinci en sık yapılan, oyun oynamanın ikinci en sık yapılan, resim boyama yapmanın üçüncü en sık yapılan etkinlik olduğu belirlendi. Çocukların ise ev içinde oyuncaklarla oynamayı tercih ettiği görüldü (Tablo 2). Literatürde yapılan çalışmalarda ebeveynlerin ev içinde çocuklarıyla oyun oynamak, kitap okumak gibi etkinlikleri sık olarak yaptıklarından söz edilse de teknolojik cihazlarla ev içinde yaptıkları etkinliklerin bu etkinliklerin önüne geçtiğinden söz edilmiştir (Aral ve Doğan Keskin, 2018; Lupu vd., 2012). Yapılan araştırma bulgularında da aynı şekilde teknolojik cihazlarla yapılan etkinliklerin diğer etkinliklerin önüne geçtiği görülmüştür. Çocukların oyunla ilgili seçimleri, zevkleri yaşa, cinsiyete, sosyo-kültürel durumlara göre değişse de yapılan araştırma bulguları ile literatürdeki çalışma sonuçlarının benzer olduğu görülmüştür.

Araştırmada çocukların hafta sonu dışarıda geçirdikleri süreye göre elde edilen bulgularda; çocukların %77,6'sının hafta sonu dışarıda 2-4 saat vakit geçirmekte olduğu belirlendi. Ebeveynlerin ev dışında çocuklarıyla en sık yapılan etkinliklerinin parka gitmek, çocukların ise dışarıda en sık oynadığı oyunun parkta oynamak olduğu belirlenmiştir (Tablo 3**).** Benzer çalışmalarda; katılımcıların bazı kişisel özelliklerine, ebeveynlerin açık hava oyunlarına verdiği önem ve çocuğun teknolojik cihaz ile geçirdiği süreye bağlı olarak dışarıda yapılan etkinliklerin süresi ve sıklığı değişse de ebeveynlerle açık havada etkinlikler yapılıyor olduğundan da söz edilmiştir (Aarts vd., 2010; Burdette ve Whitaker, 2005; Lupu vd., 2012). Yapılan araştırma bulguları ile literatürdeki çalışmaların sonuçlarında çocukların dışarıda vakit geçirme durumları benzer çıksa da farklı sürelerde ev dışında etkinlik yaptıkları görülmektedir. Bu araştırmada çocukların hafta sonu daha çok dışarıda etkinlik yapması üzerinde çocukların hafta içi anaokulu veya anasınıfına devam etme durumlarının, ayrıca ebeveynlerin hafta içi çalışma durumlarının araştırma sonuçlarını etkilemiş olabileceği

düşünülmektedir**.** Literatürde yapılan çalışmalarda çocukların ev dışında parkta oynamak, oyun oynamak gibi etkinlikleri hem arkadaşlarıyla hem de ebeveynleriyle çok sık yaptıklarından söz edilmiştir (Aral ve Doğan Keskin, 2018; Durmuş ve Övür, 2021; Lupu vd., 2012). Çocukların ebeveynleriyle dışarıda yaptıkları etkinlik ve oynadıkları oyun seçimini, çocukların yaşadığı çevrenin sosyo-kültürel durumunun etkilemiş olabileceği düşünülse de yapılan araştırma bulguları ile literatürdeki sonuçların benzer olduğu görülmüştür. Çocukların dışarıda ebeveynleriyle en sık yaptıkları etkinliğin parkta oynamak olması literatürde yer alan bilgileri destekleyen bir bulgu olmuştur.

Araştırma bulgularına göre; ebeveynlerin yaklaşık yarısının evinde üçten fazla teknolojik cihaz (televizyon, akıllı telefon, tablet, bilgisayar) bulunduğu tespit edildi. Bu araştırmada çocukların %38'inin teknolojik cihazlara orta düzeyde ilgisinin olduğu belirlendi. Teknolojik cihaza ilgisi bulunan çocukların ebeveynlerinin %37,5'i bu ilginin babadan kaynaklandığını belirtti (Tablo 4). Literatürde yapılan çalışmalarda ebeveynlerin evlerinde akıllı telefon, televizyon, tablet, bilgisayar gibi teknolojik cihazların yüksek oranda bulunduğundan söz edilmiştir (Aral ve Doğan Keskin, 2018; Durmuş ve Övür, 2021; Kabali vd., 2015). Ayrıca Amerika'da ilk ve büyük ölçekli ulusal düzeyde dört defa yapılmış bir çalışmada; çalışmanın ilk yapıldığı yıl olan 2011 yılından, son yapıldığı 2020 yılına kadar evlerdeki akıllı telefon, televizyon, tablet, bilgisayar gibi teknolojik cihazların geçen 10 yıla rağmen çok ciddi oranda arttığından söz edilmiştir (Rideout, 2011, 2013,2020**).** Başka bir çalışmada, çocukların teknolojik cihaz kullanımına bağlı olarak artan ekran süresi üzerinde kardeşlerden çok arkadaşlardan etkilendiği yönünde ebeveynlerin çoğunun görüş bildirdiğinden söz edilmiştir (Edwards vd., 2015). Çocukların teknolojik cihazlara olan ilgisinin çevresinde önemli gördüğü, rol model aldığı kişilere göre değişebileceği düşünülmektedir. Bu araştırmanın sonucu ile Edwards (2015)'ın yaptığı çalışma sonucunun farklı olmasının bu durumdan kaynaklandığı düşünülmektedir. Çocukların evlerinde teknolojik cihazların yaygın olarak kullanıldığı sonucunun ise literatür bilgileriyle benzer olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan ebeveynlerin yaklaşık yarısının evinde üçten fazla teknolojik cihazın bulunma durumunun, teknolojinin ilerlemesi ve ulaşılabilirliğinin artması nedeniyle tablet, akıllı telefon gibi teknolojik cihazların yaygınlaşmasına bağlı olduğu düşünülmektedir.

DSÖ 0-1 yaş arasındaki çocuklar için televizyon ya da video izlemek, bilgisayar oyunu oynamak gibi hiçbir teknolojik cihazla etkileşimi önermez (WHO, 2019). Amerikan Pediatri Akademisi'ne (APA) göre; 18 aydan küçük çocuklara herhangi bir teknolojik cihaz kullanımı önerilmez (Guram ve Heinz, 2017). Türkiye'de konuyla ilgili Yeşilay Cemiyeti'nin tavsiyesine göre; 0-3 yaş arası çocukların herhangi bir teknolojik cihazla etkileşimi önerilmemektedir (Yeşilay, 2022). Araştırma bulgularına göre; çocukların tamamının televizyon, akıllı telefon, bilgisayar, tablet gibi teknolojik cihazları kullandıkları, çocukların %92,4'ünün televizyon, %90,5'inin akıllı telefon, %49'unun tablet ve %19,4'ünün bilgisayar kullandığı belirlendi (Tablo 4). Ayrıca akıllı telefon kullanan çocukların akıllı telefon ile tanışma yaş ortalamasının 3 yaş, tablet kullanan çocukların tablet ile tanışma yaş ortalamasının 3 yaş, bilgisayar kullanan çocukların bilgisayar ile tanışma yaş ortalamasının 4 yaş, televizyon seyreden çocukların televizyon ile tanışma yaş ortalamasının 2 yaş olarak belirlendi (Tablo 5). Literatürde yapılan çalışmalarda çocukların akıllı telefon, tablet, bilgisayar gibi teknolojik cihazları çok sık oranda kullandıkları ve bu cihazları çok erken yaşlarda kullanmaya başladıklarından söz edilmiştir (Abdullah vd., 2022; Aral ve Doğan Keskin, 2018; Çelik, 2017; Durmuş ve Övür, 2021; Gündoğdu vd., 2016; Hayır, 2019; Kabali vd., 2015; Koyuncuoğlu, 2022; Nobre vd., 2021; Yalçın ve Erden, 2018). Görüldüğü üzere çocukların, konuyla ilgili ulusal ve uluslararası düzeyde öneride bulunan ve bu konuda önde gelen kurum ve kuruluşların tavsiyelerinden daha erken yaşlarda teknolojik cihaz kullanmaya başladıkları fark edilmektedir. Literatür bilgilerine karşın bu araştırmada çocukların daha geç yaşlarda teknolojik cihazları kullanmaya başladıkları ve önde gelen kurum ve kuruluşların tavsiyelerini destekler nitelikte bulgular elde edildiği görülmüştür. Çocukların teknolojik cihaz kullanım durumunun ve teknolojik cihazlarla tanışma yaşının; teknolojideki gelişmelere, evde bulunan teknolojik cihazlara, çocuğun ilgi alanlarına ve gelişim özelliklerine ve bazı kültürel farklılıklara göre değişebileceği, bu gibi nedenlerin araştırma sonuçlarını etkilemiş olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre; ebeveynler 3-6 yaş dönemindeki çocuklarının akıllı telefonu en sık kullanma amaçlarının %68,5 ile oyun oynamak, %54,6 ile fotoğraf çekmek veya fotoğraflara bakmak, tableti ve bilgisayarı en sık oyun oynamak ve çizgi film izlemek, televizyonu da en sık çizgi film izlemek için kullandıklarını ifade etmişlerdir (Tablo 6). Yapılan çalışmalarda okul öncesi dönem çocuklarının akıllı

telefon, tablet, bilgisayar gibi teknolojik cihazları oyun oynamak, çizgi film seyretmek, video izlemek gibi çok çeşitli amaçlar için kullandıkları ifade edilmiştir (Abdullah vd., 2022; Aral ve Doğan Keskin, 2018; Ateş ve Saltalı, 2019; Durmuş ve Övür, 2021; Guedes vd., 2020; Hayır, 2019; Rideout, 2013, 2017, 2020). Bu araştırmanın bulguları ile literatürdeki çalışmaların sonuçlarının benzer olduğu görülmektedir. Teknolojik cihazların kolay taşınabilir ve internet erişimi gibi özelliklerinden dolayı, ayrıca oyun ve uygulamaların içeriklerinden dolayı çocuklar tarafından çok çeşitli ve farklı amaçlar için kullanılabilir olması, araştırmanın sonucunu etkilemiş olabilir. Ayrıca sonuçların, okul öncesi dönem çocukları için çizgi film ve oyunların ilgi çekici bulunmasından etkilendiği düşünülmektedir.

DSÖ iki yaşından büyük çocukların 3-4 yaşlarına kadar olan süreçte teknolojik cihaz kullanım sürelerinin 60 dakikayı geçmemesini önermektedir (WHO, 2019). APA 18-24 aylık çocuklar için ebeveyn eşliğinde mümkün olduğunca sınırlı sürede teknolojik cihaz kullanımını ve 2-5 yaşındaki çocuklar için toplam teknolojik cihaz kullanımının 60 dakika olması yönünde tavsiyelerde bulunmaktadır (Guram ve Heinz, 2017). Yeşilay Cemiyeti 3-6 yaş dönemindeki çocukların toplam teknolojik cihazlarla geçirilen sürenin en fazla 20-30 dakika olması gerektiğini önermektedir (Yeşilay, 2022). Bu araştırmada; 3-6 yaş dönemindeki çocukların teknolojik cihazları hafta içi bir günde ortalama 60 dakika, hafta sonu ortalama 110 dakika ve günde ortalama 160 dakika kullandıkları belirlendi (Tablo 8). Literatürde yapılan çalışmalarda okul öncesi dönem çocuklarının akıllı telefon, tablet, bilgisayar, televizyon gibi teknolojik cihazlarla çok fazla vakit geçirdikleri, çocukların teknolojik cihazları hafta sonu, hafta içi günlere göre daha çok kullandıkları ifade edilmiştir **(**Aral ve Doğan Keskin, 2018; Berglind ve Tynelius, 2017; Çelik, 2017; Durmuş ve Övür, 20121; Gündoğdu vd., 2016; Hayır, 2019; Jago vd., 2014; Lee vd., 2019; Niiranen vd., 2021; Nobre vd., 2021; Sigmundova vd., 2016). Ayrıca çocukların bu teknolojik cihazlarla geçirdikleri sürenin zamanla daha çok arttığından söz edilmiştir (Chen ve Adler, 2019; Rideout, 2020). Yapılan araştırmada, 3-6 yaş dönemindeki çocukların teknolojik cihazlarla geçirdiği sürenin belirtilen sınırların çok üzerinde olması oldukça dikkat çekicidir. Ayrıca ebeveynlerin %35,4'ünün haftanın her günü çocuklarıyla ev içinde etkinlik yaptıkları belirlenmiş olup, bu sonucun çocukların teknolojik cihazları hafta sonunda hafta içine göre daha fazla kullanmalarını

etkilemiş olacağı düşünülmektedir. Bu sonucu ayrıca çocukların hafta içi gün boyu anasınıfına veya anaokuluna devam etme durumlarının etkilediği de bilinmektedir.

APA, DSÖ ve Yeşilay Cemiyeti de ebeveynlere okul öncesi dönemdeki çocukların teknolojik cihaz kullanırken ebeveynlerin yanında olmaları yönünde tavsiyelerde bulunmaktadır (Guram ve Heinz, 2017; Yeşilay, 2022; WHO, 2019). Araştırma bulgularına göre; ebeveynlerin yarıdan fazlası çocuklarının teknolojik cihaz kullanırken geçirdiği sürenin uygun olmadığı yönünde görüş bildirirken, %58,2'sinin çocukları teknolojik cihaz kullanırken ev işi yaptığı belirlendi (Tablo 7). Literatürde yapılan bazı çalışmalarda ebeveynlerin büyük bir kısmı okul öncesi dönem çocuklarının teknolojik cihaz kullanırken onların yanında olduklarından söz edilmiştir **(**Guedes vd., 2019; Kıvılcım ve Övür, 2021; Rideout, 2020; Wu vd., 2014). Yapılan bazı çalışmalarda ise ebeveynlerin, çocukları teknolojik cihaz kullanırken ev işleri yaptıklarından söz edilmiştir (Çelik, 2017; Gündoğdu vd., 2016; Kabali vd., 2015; Radesky vd., 2016). Amerika'da yapılan bir çalışmada ise; ebeveynlerin %60'ının çocuklarının teknolojik cihazlarla geçirdiği sürenin uygun olduğu yönünde görüş bildirdiği ifade edilmiştir (Rideout, 2020). Yapılan araştırma bulguları ile literatürdeki çalışmalar arasında benzer sonuçlar olsa de farklı sonuçların da olduğu görülmüştür. Bu araştırma sonucu üzerinde ebeveyn rolü ve ebeveyn farkındalığının etkinliğinden söz etmek mümkündür.

Araştırmanın başka bir bulgusu da; 3-6 yaş dönemindeki çocukların teknolojik cihazları erken yaşta kullanmaya başlamasının en sık nedeninin ebeveynleri aracılığıyla bu cihazlarla erken yaşta tanışmış olmalarıdır. Ebeveynlerde, bu erken tanışmanın onların ellerinde sürekli gördükleri cihazlara karşı duyulan meraktan kaynaklandığı görüşü vardır (Tablo 7). Literatürde yapılan çalışmalarda okul öncesi dönem çocuklarının teknolojik cihazları ebeveynlerinin ellerinde sürekli görüp merak etmeleri, ebeveynlerini rol model almaları, cihazların kullanımının kolay olması gibi çok çeşitli nedenlerden dolayı erken yaşlarda kullanmaya başladıklarından söz edilmiştir (Aral ve Doğan Keskin, 2018; Hayır, 2019). Yapılan araştırma bulgularına göre çocukların teknolojik cihazları kullanma nedenleri ile literatürdeki çalışmalardaki nedenlerin benzer olduğu görülmektedir. Yalnızca bu nedenlerin çocuklar tarafından tercih edilme oranlarının farklı olduğu görülmüştür. Teknolojik cihazların sahip olduğu özellikler, çocukların zevk ve istekleri, çocukların yaş durumunun bu araştırmanın sonucunu etkilemiş olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre; ebeveynlerin yaklaşık yarısı çocuklarının erken yaşta teknolojik cihaz kullanmayı öğrenmesinin, gelişimlerini iyi yönde etkilemediğini düşündüğünü ifade etti (Tablo 7). Yapılan çalışmalarda ebeveynler, çocuklarının teknolojik cihazlarla vakit geçirmeleriyle ilgili olarak; bu durumun çocuklarının öğrenmesine, yaratıcılığına, sosyal becerilerine ve odaklanmasına yardımcı olduğu yönünde olumlu görüşler bildirseler de ebeveynlerin büyük bir kısmı, çocuklarının teknolojik cihazlarla çok fazla vakit geçirdiklerinden, teknolojik cihazların bağımlılık yapmasından, sosyalleşmelerini önlemesinden, şiddet ve cinsel içerikli yayınların çok fazla olmasından, çevrimiçi siber zorbalıktan, medyadaki uyuşturucu, alkol ve sigara tasvirlerinden, ırksal içeriklerden endişe duydukları yönünde olumsuz görüşlerde bulunduklarından söz edilmiştir (Durmuş ve Övür, 2021; Rideout, 2013, 2017, 2020). Yanı sıra ebeveynler çocuklarının teknolojik cihazlarla etkileşimleriyle ilgili olumlu görüş bildirmelerine rağmen büyük bir kısmının teknolojik cihazların çocukları üzerinde olumsuz etkilerinden endişe duyduklarından söz edildiği görülmektedir. Bu sonuçların yapılan araştırma bulgularıyla benzer olduğu görülmüştür. Araştırmada ebeveynlerin büyük bir kısmının çocuklarının teknolojik cihazları erken yaşlarda öğrenmelerinin, onların gelişimlerini iyi yönde etkilemediği yönünde görüş bildirmelerinde, okul öncesi dönem çocuklarının gelişim dönemlerine uygun olmayan uygulama ve oyunlardaki içeriklere maruz kaldıkları görüşlerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

APA, DSÖ ve Yeşilay Cemiyeti çocukların fiziksel, sosyal, ruhsal sağlıklarını olumsuz etkileyebileceği için yemek yerken ya da uyumadan önce herhangi bir teknolojik cihazla ya da internetle etkileşimi ebeveynlere tavsiye etmez (Guram ve Heinz, 2017; WHO, 2019; Yeşilay, 2022). Araştırma bulgularına göre; ebeveynlerden %33,8'i okul öncesi dönemdeki çocukların teknolojik cihaz kullanım durumunun nasıl olması gerektiğini bildiğini belirtti. Bu araştırmada, ebeveynlerin %35,7'sinin yoğun olduğu zamanlarda, %33,8'inin çocuğu huysuzlaştığında interneti kullanmalarına izin verdikleri belirlendi. Ayrıca ebeveynlerin yarıdan fazlasının, çocuklarının interneti güvenli kullanabilmesi için internet güvenlik uygulaması kullandığı belirlendi (Tablo 8). Bu açıdan literatür tarandığında ebeveynlerin, çocukları uyumadan önce, yemek sırasında veya sonrasında, huysuzlaştığında, çocuklarını rahatlatmak ve eğlendirmek için, ev işleri yaparken veya meşgul olduklarında onların hareketlerini kontrol etmek gibi çok farklı nedenlerle interneti ve teknolojik cihazları kullanmalarına izin verdikleri ifade edilmektedir

(Durmuş ve Övür, 2021; Hayır, 2019; Rideout, 2017, 2020; Yaylacı, 2019). Yapılan araştırma sonuçları ile literatür bilgileri paralellik göstermektedir. Ancak ebeveynlerin internet güvenlik uygulaması kullanma durumlarının literatürdeki çalışmalara göre oldukça yüksek olduğu görülmüştür. Bu farkın, çalışmaların yapıldığı yıllardan kaynaklanabileceği, zamanla ebeveyn farkındalıklarının artmış olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmamızda ebeveynlerin büyük bir kısmının çocuğuna teknolojik cihaz kullanım konusunda en az bir kural koyduğu ve ebeveynlerin yaklaşık yarısının koydukları bu kuralları, her zaman veya sıklıkla uyguladıkları belirlendi. Kural koyduğunu belirten ebeveynlerin büyük bir kısmı çocuklarına teknolojik cihaz kullanımı ile ilgili sınır koyduklarında, çocuklarından tepki aldıklarını belirtti. Ebeveynlerin çocuklarından en sık aldıkları tepkilerin ise ağlamak, öfkelenmek ve bağırmak olduğu belirlendi. Çocuk tarafından gösterilen abartılı ve öfkeli tepki karşısında ebeveynlerin büyük bir kısmı çocuklarına açıklama yaptığını belirtti (Tablo 9). Yapılan çalışmalarda ebeveynlerin büyük bir kısmı çocuklarının teknolojik cihaz kullanmalarına yönelik kurallar koyduklarından söz etse de çocukların ebeveynlerinin koyduğu bu kurallara karşı öfkelenerek, ağlayarak, bağırarak, küserek ya da etraftaki eşyaları dağıtarak çok farklı şekillerde tepkilerde bulunduklarından söz etmişlerdir (Aral ve Doğan Keskin, 2018; Birken vd., 2011; Çelik, 2017; Durmuş ve Övür, 2021; Eyimana ve Irmak, 2021; Gingold vd., 2013; Guedes vd., 2020; Gündoğdu vd., 2019; Koyuncuoğlu, 2022; 2019; Samaha ve Hawi, 2017; Yaylacı, 2019). Yapılan araştırma bulgularının ve literatürdeki çalışma sonuçlarının birbirini destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Bu araştırmada ebeveynlerin çok büyük bir kısmının çocuklarının teknolojik cihaz kullanımına yönelik kurallar koyması dikkat çekicidir. Bu araştırma sonucunun ebeveynlerin teknolojik cihazların çocukları üzerindeki olumsuz etkilerine karşı farkındalıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Yapılan bu araştırmada ve literatürdeki çalışmalarda ebeveynlerin büyük bir kısmının çocuklarına teknolojik cihaz kullanımı ile ilgili kurallar koyduğu, ayrıca bu kurallara her zaman ya da sıklıkla uyguladıklarını belirtseler de çocuklarının teknolojik cihaz kullanımını sınırlandığında çocuklarından tepki aldıkları görülmektedir. Bu durum çocukların ekran sürelerin uzunluğu da göz önüne alındığında, ebeveynlerin kuralları çocukları ile konuşmadan, onlarla birlikte ortak karar almadan, etkili kural koymak da yetersiz olabileceklerini düşündürmektedir.

Ebeveynlerin koydukları kurallar sorgulandığında; bu kuralların büyük bir oranının süre ve içerik konusunda olduğu belirlendi. Ayrıca ebeveynlerin büyük bir kısmının, okul öncesi dönemdeki çocuğunun belirli bir sürede ve kontrollü bir şekilde teknolojik cihaz kullanmasının uygun olduğunu belirttikleri tespit edildi (Tablo 9). Yapılan çalışmalarda ebeveynlerin çocuklarının teknolojik cihaz kullanımına yönelik koyduğu kuralların süre, içerik, eğitim sınırına yönelik olduğundan söz edilmiştir (Ateş ve Saltalı, 2019; Durmuş ve Övür, 2021; Oğuz ve Kutluca, 2020; Wu vd., 2014; Yalçın ve Erden, 2018; Yılmaz Genç ve Fidan, 2017). Bu araştırma bulguları ile literatürdeki çalışma sonuçlarının birbirini destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Araştırmada ebeveynlerin yarıdan fazlasının çocuğunun teknolojik cihaz bağımlısı olduğunu düşündüğü belirlendi. Ebeveynlerden %53,3'ünün çocuğunun akıllı telefon, %41,5'inin televizyon, %34,8'inin oyun bağımlısı olduğunu düşündüğü belirlendi (Tablo 10). Benzer çalışmalarda okul öncesi dönem çocuklarının teknolojik cihazlara olan bağımlılık oranları birbirinden farklı olduğundan söz edilse de ebeveynlerin büyük bir kısmı bu dönemdeki çocuklarının akıllı telefon, tablet, televizyon, oyun gibi bağımlılıklarının olduğundan bahsettikleri tespit edilmiştir (Aral ve Doğan Keskin, 2018; Ateş ve Saltalı, 2019; Hayır, 2019). Araştırmanın bulguları ile literatürdeki sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Yanı sıra bu araştırmada teknolojik cihazların çocukların çevresinde oldukça yaygın olarak var olduğu ve kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu durumun ailelerin, çocukların teknolojik cihaz bağımlılığının yüksek olduğu görüşünde etkili olabileceği düşünülmüştür.

Araştırma bulgularına göre; anne ve baba eğitim düzeyi lise ve altı olan ebeveynlerin çocukları, eğitim düzeyi lisans ve üstü olan annelerin ve babaların çocuklarına göre cihaz kullanım süresinin daha fazla olduğu belirlendi. Yani ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça çocukların ekran karşısında kalma süreleri azalmaktaydı (Tablo 11). Yapılan çalışmalarda anne ve baba eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların teknolojik cihazlarla geçirdikleri sürenin azaldığından söz edilmiştir (Anand ve Krosnick, 2005; Durmuş ve Övür, 2021; Hesketh vd., 2007; Rideout, 2011, 2013, 2017, 2020). Koyuncuoğlu'nun (2022) yaptığı çalışmada; anne eğitim düzeyi yüksek olan çocukların, anne eğitim düzeyi düşük olan çocuklara göre ekran başında geçirdikleri sürenin daha az olduğu ifade edilmiştir. Ancak araştırmada baba eğitim düzeyi ile çocukların ekran başında geçirdikleri süre ile anlamlı bir ilişki olmadığı ifade edilmiştir (Koyuncuoğlu, 2022).

Yapılan bir meta analiz çalışmasında ebeveynlerin eğitim durumunun çocukların teknolojik cihaz kullanım süreleri üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı ifade edilmiştir (Fischer-Grote vd., 2019). Malezya'da yapılan bir çalışmada ebeveyn eğitim durumunun çocukların teknolojik cihaz kullanım süreleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ifade edilmiştir (Abdullah vd., 2022). Yapılan araştırma bulguları ile literatürdeki bazı çalışma sonuçlarında, hem anne eğitim düzeyinin hem de baba eğitim düzeyinin çocukların teknolojik cihaz kullanım süreleri üzerinde etkili olduğu, bazı çalışma sonuçlarında çocukların teknolojik cihaz kullanım süreleri üzerinde sadece anne eğitim düzeyinin etkili olduğu, bazı çalışma sonuçlarında ise hem anne hem de babanın eğitim durumunun bu süreler üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı belirtilmektedir. Bu araştırma bulguları ile literatürdeki bazı çalışma sonuçlarının birbirinden farklı olmasının çalışmalardaki örneklem sayısından ve evren seçiminden kaynaklandığı ve bu evrenin kültürel faktörlerden etkilenebileceği düşünülmektedir. Eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynler, çocuklarıyla birlikte gerek ev içinde gerekse ev dışında teknolojik cihaz kullanımının yerine birlikte yapacakları etkinlikleri koyarak teknolojik cihazların aşırı ve bilinçsiz kullanımının önüne geçmiş olabilecekleri için bu durumun araştırma bulgusunu etkileyebileceği düşünülmektedir. Ayrıca eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynler küçük yaştan itibaren çocuklarının teknolojik cihaz kullanımını yönetmede yetkin birer ebeveyn rolü üstlenmelerinin bu araştırma bulgusunu etkileyebileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın başka bir bulgusunda, çocukların hafta içi teknolojik cihaz kullanımı süresi ve toplam cihaz kullanım süresi ile babanın mesleği arasında anlamlı fark olduğu saptandı. Bu araştırmada, işçi olarak çalışan babaların çocuklarının, memur olarak çalışan babaların çocuklarından daha fazla cihaz kullanım süreleri olduğu belirlendi (Tablo 11). Anand ve Krosnick'in (2005) yaptığı çalışmada; babaları emekli olan çocukların televizyon izlemeye daha çok vakit ayırdıkları, babaları yarı zamanlı çalışan çocukların daha az düzeyde televizyona vakit ayırdıkları, babaları tam zamanlı çalışan çocukların daha az video oyunları oynadıkları, anneleri çalışmayan çocukların televizyon ve video izlemek için daha fazla vakit ayırdıkları, video oyunları ve bilgisayar kullanmak için daha az zaman harcadıkları ifade edilmiştir (Anand ve Krosnick, 2005). Çelik'in yaptığı çalışmada; babanın çalışma durumu ile çocukların ekran karşısında geçirdiği süre arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ifade edilmiştir

(Çelik, 2017). Bu araştırma bulguları ile literatürdeki çalışma bulgularının birbirine benzer nitelikte sonuçların olduğu gibi herhangi bir ilişki olmadığından söz eden çalışma bulgularının da olduğu görülmüştür. Buna karşın araştırmada annelerin çalışma durumunun çocukların teknolojik cihaz kullanımı üzerinde bir etkisi olmadığı belirlendi. Ancak literatürdeki bazı çalışmalarda anne çalışma durumlarının çocuğun teknolojik cihaz kullanım sürelerinde etkisi olduğundan söz edilmiştir (Rideout. 2017, 2020). Sonuçların farklılık göstermesinde bu araştırmanın o sırada bir anaokuluna ya da anasınıfına giden çocuklarla yapılmış olmasından kaynaklanabileceği düşünülmüştür. Bu araştırmada annelerin %65'inin çalışmamasının, bir meslek sahibi olan anne oranının düşük olmasının sonuçları etkileyebileceği varsayılmaktadır.

Araştırmada çocukların hafta içi geçirdiği süre, ev içinde yapılan etkinlik sıklığı, hafta sonu dışarıda geçirdiği süre, ev dışında yapılan etkinlik sıklığı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmadı. Yani ebeveynlerin yaptıkları etkinlikler artsa bile çocukların ekran sürelerinde belirgin bir değişiklik olmadığı görüldü (Tablo 12). Ebeveyn görüşlerinin alındığı bir çalışmada; teknolojik cihaz kullanımının ebeveyn-çocuk ilişkisine, empati becerisi, kardeş sevgisini ve paylaşmayı arttırdığı yönünde olumlu katkıları olduğunu, ebeveynlerin çoğu bağımlılık boyutuna gelerek iletişim kopukluğu, konuşma bozukluğu, yalnızlaşma, şiddet içerikli davranışlarda bulunma gibi ebeveyn-çocuk ilişkisini olumsuz etkilediği yönünde görüş bildirdiklerinden söz edilmiştir (Yalçın ve Erden, 2018). Okul öncesi dönem çocuklarının tablet kullanımına yönelik ebeveyn görüşlerinin alındığı bir çalışmada; ebeveynler çocukların tablet ile çok zaman geçirmesinin nedeni olarak; dışarıda oynanan oyunlar, parka gitmek, yürüyüş yapmak, arkadaşlarıyla oynamak gibi açık hava etkinliklerinin olmaması nedeniyle tablet ile daha fazla zaman geçirdiklerini, ancak çocukların dışarıda oyun oynama şansı bulduklarında tablet kullanmak yerine arkadaşlarıyla vakit geçirmeyi tercih ettiklerini, evde yalnız olduklarında, ev içi etkinlikler olmadığında tablet ya da televizyonla vakit geçirdikleri şeklinde görüş bildirdiklerinden söz edilmiştir (Yılmaz Genç ve Fidan, 2017). Amerika'da yapılan bir çalışmada; dışarıda oyun oynamak gibi etkinliklerle daha az vakit geçiren çocukların günde iki saatten fazla teknolojik cihaz kullanımı olduğundan söz edilmiştir (Anderson vd., 2008). Romanya'da 162 ebeveynin okul öncesi çocuklarının boş zaman etkinliklerinin belirlendiği bir çalışmada; hem ebeveynlerin hem de çocukların oyun oynamak, parka gitmek, yürüyüş yapmak gibi

dışarıda açık hava etkinliklerinden hoşlanmalarına rağmen ebeveynlerin ve çocukların evde televizyonda çizgi film izlemesinin bu etkinliklerin önüne geçtiği saptanmıştır (Lupu vd., 2012). Dışarıda oyun oynamak gibi etkinliklere harcanan sürenin hem hafta içi hem de hafta sonu azalması çocukların daha fazla teknolojik cihazlarla karşı karşıya gelmesiyle ilgili olduğu belirtilmiştir (Burdette ve Whitaker, 2005). Bu araştırma bulguları ile literatür bulgularının birbirinden farklı olduğu görülmüştür. Bu sonuç, ailelerin çocuklarıyla birlikte zaman geçirseler dahi ekran karşısında kalma süresinde etkin bir kısıtlama yapmadıklarını düşündürmektedir.

Araştırma bulgularına göre; teknolojik cihazlara oldukça fazla ilgisi olan çocukların teknolojik cihaz kullanım sürelerinin, az düzeyde ilgisi olan, orta düzeyde ilgisi olan ve çok ilgisi olan çocuklara göre daha fazla olduğu belirlendi. Ayrıca teknolojik cihaz kullanım sürelerinin uygun olduğunu düşünen ebeveynlerin çocuklarının, uygun olmadığını düşünen ebeveynlerin çocuklarına göre cihaz kullanım sürelerinin daha fazla olduğu saptandı. Yanı sıra kural belirlemeyen ebeveynlerin çocukları, kural belirleyen ebeveynlerin çocuklarına göre, cihaz kullanımını sınırlandırıldığında tepki veren çocukların, tepki vermeyen çocuklara göre, çocuklarının teknolojik bağımlısı olduğunu düşünen ebeveynlerin çocuklarının bağımlı olmadığını düşünen ebeveynlerin çocuklarına göre cihaz kullanım sürelerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlendi (Tablo 13). Çelik'in (2017) yaptığı çalışmada; çocuğunun ekran karşısında geçirdiği sürenin uygun olduğunu düşünen ebeveynlerin çocukları, uygun olmadığını düşünen ebeveynlerin çocuklarına göre gerek hafta içinde gerekse hafta sonunda teknolojik cihazlarla geçirdiği sürenin daha az olduğu ifade edilmiştir (Çelik, 2017). Yapılan araştırma bulguları ile literatürdeki çalışma bulgularının birbirini destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Bu araştırmada ebeveynlerin yarısından fazlası çocuklarının teknolojik cihazlarla geçirdiği sürenin uygun olmadığını belirtmiştir. Bazı ebeveynler bu sürenin uygun olduğunu düşünse de çocukların günlük ortalama 160 dakika teknolojik cihaz kullandığı belirlenmiştir. Yani yaş grubuna uygun olarak görülen sürenin çok üstündedir. Bu durum halen teknoloji bağımlılığı konusunda toplum eğitimlerine duyulan ihtiyacı sergilemektedir. Ebeveynlerin 3-6 yaş dönemindeki çocuklarının teknolojik cihaz kullanım sürelerinin nasıl olması gerektiği konusunda doğru bilgilerinin olmaması bu araştırma bulgularını etkilemiştir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

3-6 yaş dönemindeki çocukların ebeveynleri ile olan ilişkilerinin teknolojik cihaz kullanım sürelerine etkisinin incelendiği bu araştırmada aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

- 3-6 yaş arasında bulunan çocukların~~ın~~ yarısından fazlasının hafta içi evde 11 saat ve üzeri vakit geçirdiği, evde olduğu süre boyunca çocukların büyük bir kısmının ebeveynleriyle çizgi film izlediği belirlendi. Ayrıca çocukların ev içinde en çok oynadığı oyunun oyuncaklarla oynanan oyunlar olduğu tespit edildi. Ebeveynlerin büyük bir kısmının çocukları ile sadece hafta sonları dışarıda vakit geçirdikleri, bu vaktin büyük bir bölümünün ise parkta zaman geçirmek olduğu belirlendi.
- Katılımcıların yaklaşık yarısı üçten fazla teknolojik cihaza sahipti ve çocukların orta düzeyde olan ilgilerinin baba kaynaklı olduğu görüldü.
- Çocukların en erken televizyonla daha sonra tablet/akıllı telefonla tanıştıkları ve bu cihazları en çok çizgi film izlemek ya da oyun oynamak için kullandıkları belirlendi.
- Ebeveynlere, çocuklarının teknolojik cihaz kullanımlarına yönelik görüşleri sorgulandığında yarıdan fazlası kullanım sürelerini uygun bulmadıklarını, bu konuda kendilerini de bu cihazlara olan ilgileri yüzünden sorumlu gördüklerini, yanı sıra işlerini yapabilmek için çocukları bilerek yönlendirdiklerini ifade ettiler
- Katılımcıların büyük bir bölümü teknoloji bağımlılığı konusunda kısmen ya da tamamen eğitime ihtiyaçları olduğunu, kural ve kısıtlama açısından kullanım kuralları koyduklarını, bu kuralların internet güvenliği uygulaması kullanmak ve süre sınırı koymak olduğunu belirtti. Kural koyanların büyük bölümünün çocuklarından tepki aldıkları, bu tepkilerin en çok ağlamak ve öfkelenmek olduğu, bu tepkilere genellikle açıklama yaparak karşılık verdikleri belirlendi.
- Ebeveynlerin yarısının çocuklarının teknolojik cihaz bağımlısı olduğunu, bu bağımlılığın yarısının da akıllı telefon kaynaklı olduğunu düşündükleri belirlendi.
- Annelerin ve babaların eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların teknolojik cihaz kullanım sürelerinin azaldığı belirlendi. İşçi olarak çalışan babaların

çocuklarının, memur olan babaların çocuklarına göre teknolojik cihazlarla daha fazla vakit geçirdiği görüldü.

- Çocuğunun teknolojik cihazlarla geçirdiği süreyi uygun bulmayan, kural koyan, sınır konulduğunda çocuğundan tepki almayan, çocuğunun teknoloji bağımlısı olduğunu düşünmeyen ebeveynlerin çocuklarının cihaz kullanım sürelerinin anlamlı düzeyde daha az olduğu belirlendi.

6.1. Öneriler

Bu araştırmada; ebeveynlerden ilçe anasınıfına ve anaokuluna devam eden 3-6 yaş dönemindeki çocuklarıyla ilgili alınan bilgilerle, ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkilerinin teknolojik cihaz kullanım sürelerine etkisi incelenmiştir.

Araştırma sonunda gelecekte yapılacak araştırmalarla ilgili araştırmacılara yönelik öneriler;

- Benzer çalışmaların daha büyük illerde evren ve örneklem büyüklüğü daha fazla olan çalışmalar olarak planlanması,
- Teknoloji bağımlılığıyla ilgili mücadele programlarında 3-6 yaş dönemindeki çocukların teknolojik cihaz kullanım durumlarıyla ilgili ulusal temsil niteliğinde olan çalışmaların artırılması,
- 3-6 yaş dönemindeki çocukların teknolojik cihaz kullanım bağımlılığına yönelik ölçek geliştirme çalışmalarının yapılması,
- Bu araştırmaya benzer ebeveyn-çocuk ilişkisine yönelik yapılan çalışmaların artırılması önerilmektedir.

Araştırma sonunda hemşirelere yönelik öneriler;

- Hemşireler, çocuklar ile aktif iletişim, sosyal yaşam, teknolojik cihaz kullanımlarında uygulanacak doğru yöntemler gibi konularda aile eğitimleri planlamaları, bu planların interaktif görüşmeler ve uygulama projelerine dönüştürmeleri,
- Hemşirelerin, 3-6 yaş dönemindeki çocuklar için ebeveynlerinin birer rol model olduklarını unutmamaları, bu nedenle teknoloji konusunda bağımlılık sorunları varsa bunu çözmeye yönelik hemşirelik planları oluşturmaları,

- Her aile için kişiselleştirilmiş ekran tabanlı medya kullanımının olması ve bunun ailenin büyüklüğü, çocuk sayısı ve yaşı, yaşam tarzı ve kültürel değerler gibi özelliklerine göre uyarlanması, ayrıca ekransız zaman, ekran tabanlı medya gizliliği ve güvenliği ile evin alanları ve medya kullanımına izin verilmeyen günün saatleri ile ilgili ev medyası kurallarının ebeveynlere aktarılması,
- Ebeveynler ve çocuklarının ekran alışkanlıklarının öz değerlendirmesini yapabilmeleri için haftalık çizelgeler oluşturarak buna göre teknolojik cihaz kullanım planı oluşturmaları yönünde bilgiler vermeleri önerilmektedir.

Araştırma sonunda ebeveynlere yönelik öneriler;

- Ebeveynlerin 0-3 yaş aralığındaki çocuklarına herhangi bir teknolojik cihazla etkileşimde bulundurmaması,
- Ebeveynler çocuklarını mümkün olduğunca teknolojik cihaz kullanımı konusunda aceleci davranmamaları, 3-6 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynler çocuklarının günlük toplam teknolojik cihaz kullanım süresini en fazla 20-30 dakika şeklinde sınırlandırmaları,
- Ebeveynler çocuklarının yaşına ve gelişimine uygun içerik ve uygulamaları çocuklarıyla birlikte kullanmaları,
- Ebeveynler, hızlı programlardan, çok fazla dikkat dağıtıcı özelliğe sahip uygulamalardan ve şiddet içeren içeriklerden kaçınmaları gerektiği,
- Yatmadan 1 saat önce çocuğunuzun herhangi bir teknolojik cihazla etkileşimde bulundurulmaması,
- Çocuğunuzun odasında, yemek zamanlarında ve ebeveyn-çocuk oyun zamanlarında hem ebeveynlerin hem de çocukların herhangi bir teknolojik cihazla etkileşimde bulunmaktan kaçınılması,
- Ebeveynler çocuklarıyla birlikte onların ilgi alanlarına göre gerek spor gerekse diğer aktivitelere yeterince vakit ayırmaları,
- Ebeveynler çocuklarının arkadaşlarıyla doğal yollardan görüşmeleri için onları desteklemeleri, bu imkanları sağlamak için çocukları için uygun planlamalar yapmaları önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Aarts, M.-J., Wendel-Vos, W., van Oers, H. A. M., van de Goor, I. A. M., & Schuit, A. J. (2010). Environmental determinants of outdoor play in children. *American Journal of Preventive Medicine*, 39(3), 212–219.

Abdullah, N. N., Mohamed, S., Abu Bakar, k., & Satari, N. (2021). The influence of sociodemographic factors on mobile device use among young children in Putrajaya, Malaysia. *Children (Basel),* 9(2), 228.

Akçay, D., & Akçay, B. (2016). Çocuk ve ergenlerde elektronik medya kullanımının etkisi: Saldırganlık, dikkat problemleri ve sosyal izolasyon. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi,* 23(3), 257-266.

Aksoy, A. B. (2020). Oyunun Özellikleri. H. D. Ayşe Belgin Aksoy içinde, *Erken Çocukluk Döneminde Oyun ve Oyunun Özellikleri* (s. 3-4). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Algra, M. H. (2019). Interactive media use and early childhood development, *Journal de Pediatria,* 96(3), 273-275.

Anand, S., & Krosnick, J. A. (2005). Demographic predictors of media use among ınfants, toddlers, and preschoolers. *American Behavioral Scientist*, 48(5), 539–561.

Anderson, S. E., Economos, C. D., & Must, A. (2008). Active play and screen time in US children aged 4 to 11 years in relation to sociodemographic and weight status characteristics: a nationally representative cross-sectional analysis. *BMC Public Health,* 8(1). 366

Anderson, D., & Hanson, K. G. (2010). From blooming, buzzing confusion to media literacy: The early development of television viewing, *Developmental Review,* 30(2), 239-255.

Aral, N., & Aktaş, Y. (1997). Çocukların televizyon ve diğer etkinliklere harcadıkları sürenin incelenmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 13, 99-105.

Aral, N., & Baran, G. (2011). İlk Çocukluk Oyun Dönemi(3-6 yaş). G. Baran, N. Aral içinde, *Çocuk Gelişimi* (s. 29-30). İstanbul: Yapa Yayınevi.

Aral, N., & Doğan Keskin, A. (2018). Ebeveyn bakış açısıyla 0-6 yaş döneminde teknolojik alet kullanımının incelenmesi. *Addicta: The Turkish Journal on Addiction,* 5(2), 317-348.

Ariza, A. J. (2004). Risk factors for overweight in five- to six-year-old Hispanic-American Children: A pilot study. *Journal of Urban Health: Bulletin of the New York Academy of Medicine,* 81(1), 150–161.

Arumugam, C. T., Said, M. A., & Farid, N. D. N. (2021). Screen-based media and young children: Review and recommendations. *Malaysian Family Physician,* 16(2), 7-13.

Ateş, M. A., & Saltalı, N. D. (2019). KKTC'de yaşayan 5-6 yaş çocukların tablet ve cep telefonu kullanımına ilişkin ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi,* 5(1), 62-90.

Ayrancı, Ü., Köşgeroğlu, N., & Günay, Y. (2004). Televizyonda çocukların en çok seyrettikleri saatlerde gösterilen filmlerdeki şiddet düzeyi. *Aanadolu Psikiyatri Dergisi*, 5(3), 133-140.

Baird, K., & Grace, R. (2021). Young children's perspectives on their social interactions within early childhood settings, *Early Child Development and Care,* 191(11), 1669-1938.

Barr, R., Zack, E., Garcia, A., & Muentenen, P. (2008). Infants' attention and responsiveness to television increases with prior exposure and parental interaction, *ınfancy,* 13(1), 30-56.

Berglind, D., & Tynelius, P. (2017). Objectively measured physical activity patterns, sedentary time and parent-reported screen-time across the day in four-year-old Swedish children. *BMC Public Health,* 18(1), 69

Beyens, I., & Nathanson, A. I. (2018). Electronic media use and sleep among preschoolers: Evidence for time-shifted and less consolidated sleep. health, *Communication,* 34(5), 537-544.

Birken, C. S., Maguire, J., Mekky, M., Manalhiot, C., Beck, C. E., Jacobson, S., Peer, M., Taylor, C., McCrindle, B. W., & Parkin, P. C. (2011). Parental factors associated with screen time in pre-school children in primary-care practice: a TARGet Kids! Study, *Public Health Nutrition,* 14(12), 2134-2138.

Bozzala, E., Spina, G., Ruggiero, M., Memo, L., Agostiniani, R., Bozzala, M., & Villiani, A. (2018). Media devices in pre-school children: the recommendations of the Italian pediatric society, *Italian Journal of Pediatrics,* 44(1), 1-5.

Bremer, J. (2005). The internet and children: advantages and disadvantages, *Child and Adolescent of North America,* 14(3), 405-408.

Brockmann, P. E., Diaz, B., Damiani, F., Villarroel, L., Núñez, F., & Bruni, O. (2016). Impact of television on the quality of sleep in preschool children, *Sleep Medicine,* 20, 140–144.

Burdette, H. L., Whitaker,R. C.(2005). A national study of neighborhood safety, outdoor play, television viewing, and obesity in preschool children. *PEDIATRICS*, 116(3), 657–662.

Bedford, R., Saez de Urabain, I. R., Cheung, C. H. M., Kormiloff-Smith, A., & Smith, T. J. (2016). Toddlers' fine motor milestone achievement is associated with early touchscreen scrolling, *Frontiers in Psychology*, 7, 1-8.

Braune-Krickau, K., Schneebeli, L., Pehlke-Milde, J., Gemperle, M., Koch, R., & Wyl, A. (2021). Smartphones in the nursery: Parental smartphone use and parental sensitivity and responsiveness within parent–child interaction in early childhood (0–5 years): A scoping review. *Infant Mental Health Journal*, 42(2), 161–175.

Chen, B., Bernard, J. Y., Padmapriya, N., Ning, Y., Ca, S., Lnça, C., Tan, K. H., Yap, F., Chang, Y. S., Shek, L., Godfrey, K. M., Saw, S. S., Chan, S.Y., Eriksson, S.G., & Seng, C. (2020). Associations between early-life screen viewing and 24 hour movement behaviours: findings from a longitudinal birth cohort study, *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(3), 201-209.

Chen, W., & Adler, J. L. (2019). Assessment of screen exposure in young children, 1997 to 2014. *JAMA Pediatrics*, 173(4), 391-393.

Cheung, C. H. M., Bedford, R., Saez De Urabain, I. R., Karmiloff-Smith, A., & Smith, T. J. (2017). Daily touchscreen use in infants and toddlers is associated with reduced sleep and delayed sleep onset, *Scientific Reports*, 7(1), 1-7.

Christakis, D. A., Zimmerman, F. J., DiGiuseppe, D. L., & McCarty, C. A. (2004). Early television exposure and subsequent attentional problems in children. *PEDIATRICS*, 113(4), 708–713.

Çelik, E. (2017). *4-6 Yaş Çocukların Ekran Kullanımının, Ebeveyn Ekran Kullanımı ve Aile İşlevleri İle İlişkisi.* Uzmanlık tezi, Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Adana.

De Decker, E., De Craemer, M., De Bourdeaudhuij, I., Wijndaele, K., Duvinage, K., Koletzko, B., Grammatikaki, E., Lotova, V., Usheve, N., Fernandez-Alvira, J. M., Zyck, K., Manios Y., & Cardon, G. (2012). Influencing factors of screen time in preschool children: an exploration of parents' perceptions through focus groups in six European countries. *Obesity Reviews*, 13, 75–84.

Dost, A., Doğan, A. K., & Huyar, D. A. (2021). Hemşirelik öğrencilerinde internet bağımlılığı, *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi,* 4(3), 393-401.

Durmuş, K., & Övür, A. (2021). Medya etkileri bağlamında okul öncesi dönem çocuklarının yeni medya kullanımının analizi, *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 5(2), 136-155.

Edwards, M. J., Jago, R., Sebire, S. J., Kesten, J. M., Pool, L., & Thompson, J. L. (2015). The influence of friends and siblings on the physical activity and screen viewing behaviours of children aged 5-6 years: a qualitative analysis of parent interviews. *BMJ Open,* 5(5), e006593.

Ektiricioğlu, C., Arslantaş, H., & Yüksel, R. (2020). Ergenlerde çağın hastalığı: Teknoloji bağımlılığı. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi,* 29(1):51-64.

Erickson, R. J. (1985). Play contributes to the full emotional development of the child. *Education, 105*(3), 261–263.

Escalante-Barrios, E. L., Suarez-Enciso, S. M., Raikes, H., Davis, D., Garcia, A., Gonen, M., Celik, M. V., & Hazar, R. G. (2020). Child-parent interactions in American and Turkish families: Examining measurement invariance analysis of child-parent relationship scale. *PLOS ONE,* 15(4), e0230831.

Ertürk, Y. D., & Gül, A. A. (2006). *Çocuğunuzu Televizyona Teslim Etmeyin. Medya Okuryazarı Olun.* İstanbul: Nobel Yayınları.

Eyimana, A. O., & Irmak, A. Y. (2018). Relationship between parenting practices and children's screen time during the COVID-19 pandemic in Turkey, *Journal of Pediatrics Nursing,* 56, 24-29.

Fisch, S. M. (2004). *Children's Learning From Educational Television.* New York: Routledge.

Fischer-Grote, L., Kothgassner, O. D., & Felnhofer, A. (2019). Risk factors for problematic smartphone use in children and adolescents: a review of existing literature. *Neuropsychiatrie,* 33(4), 179-190.

Gingold, J. A., Simon, A. E., & Schoendorf, K. C. (2013). Excess screen time in US Children. *Clinical Pediatrics,* 53(1), 41–50.

Ginsburg, K. R. (2007). The ımportance of play in promoting healthy child development and maintaining strong parent-child bonds. *PEDIATRICS,* 119(1), 182–191.

Goncalves, W., Byrne, R. & Trost, S. (2018). Parental influences on screen time and weight status among preschool children from Brazil: a cross-sectional study, *International Journal of Behavioral Nutrition and Pysical Activity*, 16(1), 1-8.

Guedes, S. C., Morais, R. L. S., Santos, L. R., Leite, N. R., Nobre, J. N. P., & Santos, J. N. (2020). Children's use of interactive media in early childhood – an epidemiologicalstudy, *Revista Paulista de Pediatria,* 38, 1-7.

Guram, H., & Heinz, P. (2017). Media use in children: American Academy of Pediatrics recommendations 2016, *Archives of Disease in Childhood-Education & Practice Edition,* 103(2), 99-101.

Gutnick, A.L., Robb, M., Takeuchi, L., & Kotler, L. (2011). *Always connected: The new digital media habits of young chidren.* New York: The Joan Ganz Cooney Center at Sesame Workshop.

Gündoğdu, Z., Seytepe, Ö., Pelit, B.M., Doğru, H., Güner, B., Arıkız, E., Akçomak, Z., Kale, E. B., Moran, İ., Aydoğdu, G., & Kaya, E. (2016). Okul öncesi çocuklarda medya kullanım. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi,* 2(2), 6-10.

Hayır, C. (2019), *Okul Öncesi Çocukların Medya Araçlarını Kullanım Alışkanlıklarının Oluşmasında Ailenin Rolü* (Akbulut, N. T. & Erdoğan, E. B. Ed.). Eğitim Yayınevi.

Helm, A. F., & Spencer, R. M. C. (2019). Television use and its effects on sleep in early childhood, *Sleep Health.*5(3), 241-247

Hesketh, K., Ball, K., Crawford, D., Campbell, K., & Salmon, J. (2007). Mediators of the relationship between maternal education and children's Tv viewing. *American Journal of Preventive Medicine*, 33(1), 41–47.

Howie, E. K., Coenen, P., Campbell, A. C., Ranelli, S., & Straker, L. M. (2017). Head, trunk and arm posture amplitude and variation, muscle activity, sedentariness and physical activity of 3 to 5 year-old children during tablet computer use compared to television watching and toy play, *Applied Ergonomics*, 65, 41-50.

Hu, J., Ding, N., Yang, L., Ma, Y., Gao, M., & Wen, D. (2019). Association between television viewing and early childhood overweight and obesity: a pair-matched case-control study in China, *BMC Pediatrics*, 19(1).1-8.

Hu, R., Zheng, H., & Lu, C. (2021). The association between sedentary screen time, non-screen-based sedentary time, and overweight in Chinese preschool children: A cross-sectional study, *Frontiers in Pediatrics*, 9: 767608.

Hutton, J. S., Dudley, J., Horowitz-Kraus, T., Dewitt, T., & Holland, S. K. (2019). Associations between screen-based media use and brain white matter integrity in preschool-aged children, *JAMA Pediatrics*, 174(1): e193869.

Jackson, L. A., Eye, A. V., Fitzgerald, H. E., Witt, E. A., & Zhao, Y. (2011). Internet use, videogame playing and cell phone use as predictors of children's body mass index (BMI), body weight, academic performance, and social and overall self-esteem, *Computers in Human Behavior*, 27(1), 599-604.

Jago, R., Stamatakis, E., Gama, A., Carvalhal, I. M., Nogueria, H., Rosado, V. & Padez, C. (2012). Parent and child screen-viewing time and home media environment. *American Journal of Preventive Medicine*, 43(2), 150-158.

Jago, R., Thompson, J. L., Sebire, S. J., Wood, L., Pool, L., Zahra, J., & Lawlor, D. A. (2014). Cross-sectional associations between the screen-time of parents and young

children: differences by parent and child gender and day of the week. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 11(1), 54.

Jain, S., & Kibria, N. (2009). Sisimpur, Sesame Street in Bangladesh: Exploring the challenges in early childhood development, *Journal of Children and Media*, 3(1), 95-100.

Ji, M., Tang, A., Zhang, Y., Zou, J., Zhou, G., Deng, J., Yong, L., Li, M., Chen, J., Qin, H., & Lin, Q. (2018). The relationship between obesity, sleep and physical activity in Chinese preschool children, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(3), 527.

Kabali, H. K., Irigoyen, M. M., Davis, R. N., Budacki, J. G., Mohanty, S. H., Leister, K. P., & Bonner, R. L. (2015). Exposure and use of mobile media devices by young children, *Pediatrics*, 136(6), 1044-1050.

Kahn, M., Schnabel, O., Gradisar, M., Rozen, G. S., Slone, M., Atzaba-Poria, N., Tikotzky, L., & Sadeh, A. (2020). Sleep, screen time and behaviour problems in preschool children: an actigraphy study. *European Child & Adolescent Psychiatry*,30, 1793-1802.

Kalan, Ö.G., (2010). Medya okuryazarlığı ve okul öncesi çocuk: Ebeveynlerin medya okuryazarlığı bilinci üzerine bir araştırma, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1(39), 59-73.

Karaoğlu, H. & Ünüvar, P. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri ve sosyal beceri düzeyleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43, 231-254.

Kaynak, S., Duran, S., & Karadaş, A. (2018). Hemşirelerde internet bağımlılığı ve yalnızlık düzeyi arasındaki ilişkisinin belirlenmesi, *Sağlık ve Hemşirelik Yönetim Dergisi*, 5(1), 27-35.

Kılıç, A. O., Sari, E., Yücel, H., Oğuz, M. M., Polat, E., Acaoglu, E. A., & Senel, S. (2018). Exposure to and use of mobile devices in children aged 1–60 months, *European Journal of Pediatrics*, 178(2), 221-227.

Kirkorian, H. L., Pempek, T. A., Murphy, L. A., Schmidt, M. E., & Anderson, D. R. (2009). The impact of background television on parent-child interaction. *Child Development*, 80(5), 1350–1359.

Koyuncuoğlu, D. (2022). *4-6 yaş çocukların ekran kullanım alışkanlıkları ile öz düzenleme becerileri arasındaki ilişki.* Yüksek lisans tezi, KTO Karatay Üniversitesi, Lisanüstü Eğitim Enstitüsü, Konya.

Lee, D. Y., Roh, H. W., Kim, S. J., Park, E. J., Yoo, H., Suh, S., & Shin, Y. (2019). Trends in digital media use in Korean Preschool Children. *Journal of Korean Medical Science*, 34(41): e263.

Li, C., Cheng, G., Sha, T., Cheng, W., & Yan, Y. (2020). The Relationships between Screen Use and Health Indicators among Infants, Toddlers, and Preschoolers: A Meta-Analysis and Systematic Review, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(19), 1-20.

Li, X., Atkins, M. S., & Stanton, B. (2006). Effects of Home and School Computer Use on School Readiness and Cognitive Development Among Head Start Children: A Randomized Controlled Pilot Trial. *Merrill-Palmer Quarterly*, 52(2), 239–263.

Lingineni, R. K., Biswas, S., Ahmad, N., Jackson, B. E., Bae, S., & Singh, K. P. (2012). Factors associated with attention deficit/hyperactivity disorder among US children: Results from a national survey. *BMC Pediatrics,* 12:50

Livingstone S., & Helsper, J. E. (2008). Parental mediation of children's internet use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media, 52(4), 581-599.*

Lupu, D., Norel, M., & Ramona, A. (2012). What the preschool children prefer: Computer, TV or dynamic, outdoor activities?!, *World Conference on Psychology and Sociology,* 82, 7-11.

Madigan, S., McArthur, B. A., Anhorn, C., Eirich, R., & Chiristakis, D. A. (2020). Associations between screen use and child language skills: A systematic review and meta-analysis, *JAMA Pediatrics*, 174(7), 665-675.

Matthews, C. E., Chen, K. Y., Freedson, P. S., Buchowski, M. S., Beech, B. M., Rate, R. R., & Troiano, R. P. (2008). Amount of time spent in sedentary behaviors in the United States, 2003-2004, *American Journal of Epidemiology,* 167(7), 875-881.

McDaniel, B. T., & Coyne, S. M. (2016). Technology interference in the parenting of young children: Implications for mothers' perceptions of coparenting. *The Social Science Journal*, 53(4), 435–443.

McNeill, J., Howard, S. D., Vella, S. A., & Cliff, D. P. (2019). Longitudinal associations of electronic application use and media program viewing with cognitive and psychosocial development in preschoolers, *Academic Pediatrics*, 19(5), 520-528.

Miller, C. J., Marks, D. J., Miller, S. R., Berwid, O. G., Kera, E. C., Santra, A., & Halperin, J. M. (2006). Brief Report: Television viewing and risk for attention problems in preschool children. *Journal of Pediatric Psychology*, 32(4), 448–452.

Milteer, R. M., Ginsburg, K. R., & Mulligan, D. A. (2012). The ımportance of play in promoting healthy child development and maintaining strong parent-child bond: Focus on children in poverty. *PEDIATRICS,* 129(1), e204–e213.

Moon, J. H., Kim, K. W., & Moon, N. J. (2016). Smartphone use is a risk factor for pediatric dry eye disease according to region and age: a case control study, *BMC Ophthalmology*, 16(1): 188.

Myruski, S., Gulyayeva, O., Birk, S., Edgar, K. P., Buss, K. A. &Tiwary, T.A.D. (2018). Digital disruption? Maternal mobile device use is related to infant social-emotional functioning, *Developmental Science*, 21(4), 1-9.

NAEYC. (2012). Technology and interactive media as tools in early childhood programs serving children from birth through age 8. *Posittion Statement*, 1-15.

Neumann, M. M. (2018). Parent scaffolding of young children's use of touch screen tablets, *Early Child Development and Care*, 188(12), 1-11.

Nichols, D. L., (2022). The context of background TV exposure and children's executive functioning, *Pediatric Researh*, 12, 1-7.

Niiranen, J., Kiviruusu, O., Vornanen, R., Heikkila, O. S., & Panvonen, E.J. (2021). High--dose electronic media use in five--year-olds and its association with their psychosocial symptoms: a cohort study, *BMC Open*, 11(3), 1-9.

Nobre, J. N. P., Santos, J. N., Santos, L. R., Guedes, S. C., Pereira, L., Costa, M. J., & Sauza Morais, R. L. (2021). Determining factors in children's screen time in early childhood. *Cien Sauda Colet*,26(3), 1127-1136.

Nijhof, S. L., Vinkers, C. H., van Geelen, S. M., Duijff, S. N., Achterberg, E. J. M., der Net, J. van, Veltkamp, R.C., Grootenhuis, M. A., der Putte, E. M. Van, der Brug A. W. van, Wierenga, C. J., Benders, M. J. N. L., Engels, R. C. M. E., der Ent, C. K. van, der Schuren, L. J. M.J. van, & Lesscher, H. M. B. (2018). Healthy play, better coping: The importance of play for the development of children in health and disease. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews.* 95, 421-429.

Oğuz, B. N., & Kutluca, A. Y. (2020). Okul öncesi dönem çocukları olan ebeveynlerin teknoloji kullanımına yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 39(2), 252-268.

Öz, F. (2020). Psikiyatri Hemşireliğinin Felsefesi. N. Y. Fahriye Oflaz içinde, *Psikiyatri Hemşireliği Sertifika Konuları* (s. 24-33). Ankara: Psikiyatri Hemşireliği Derneği Yayınları.

Özparlak, A., & Karakaya, D. (2020). Ergenlerde internet bağımlılığı ile ilişkili ailesel faktörler ve hemşirelik bakımı, *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 12(2), 9-291.

Öztürk, M. O., & Uluşahin, N. (2018). Fallik Dönem. M. O. Öztürk ve N. Uluşahin içinde, *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları* (s. 87-91). Nobel Tıp Kitapevleri.

Öztürk, M. O., & Uluşahin, N. (2018). Girişim. M. O. Öztürk ve N. Uluşahin içinde, *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları* (s. 98-99). Nobel Tıp Kitapevleri.

Pagani, L. S., Fitzpatrich, C., & Barnett, T. A. (2013). Early childhood television viewing and kindergarten entry readiness, *Pediatric Research,* 74(3), 350-355.

Parent, N., Guhn, M., Brussoni, M., Almas, A., & Oberle, E. (2020). Social determinants of playing outdoors in the neighbourhood: family characteristics, trust in neighbours and daily outdoor play in early childhood. *Canadian Journal of Public Health,* 112(1), 120-127.

Parkes, A., Sweeting, H., Wight, D., & Henderson, M. (2013). Do television and electronic games predict children's psychosocial adjustment? Longitudinal research using the UK Millennium Cohort Study, *Archives of Disease in Childhood,* 98(5), 341-348.

Paulus, F. W., Sinzig, J., Mayer, H., Weber, M., & von Gontard, A. (2017). Computer Gaming Disorder and ADHD in Young Children a Population-Based Study. *International Journal of Mental Health and Addiction,*16(2), 1193-1207.

Peck, T., Scharf, R. J., Conaway, M. R., & DeBoer, M. D. (2015). Viewing as little as 1 hour of TV daily is associated with higher change in BMI between kindergarten and first grade. *Obesity,* 23(8), 1680–1686.

Piotrowski, J. T., Vassen, H. G. M., & Valkenburg, P. M. (2013). *Medya ve Çocuk Gelişimi* (M. R. Şahin & H. Yavuzer Ed.). Çocuk Vakfı Yayınları.

Plancoulaine, S., Reynaud, E., Forhan, A., Lioret, S., Heude, B., Charles, M.-A., Thiebaugeorges, O. (2018). Night sleep duration trajectories and associated factors among preschool children from the EDEN cohort, *Sleep Medicine,* 48, 194–201

Radesky, J. S. & Christakis, D. A., (2016). Increased screen time implications for early childhood development and behavior. *Pediatric Clinics of North America,* 63(5), 827-839.

Radesky, J. S., Kistin, C., Eisenberg, S., Gross, J., Block, G., Zuckerman, B., & Silverstein, M. (2016). Parent perspectives on their mobile technology use. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics,* 37(9), 694–701.

Radesky, J. S., Kistin, C. J., Zuckerman, B., Nitzberg, K., Gross, J., Kaplan-Sanoff, M., Augustyn, M., & Silverstein, M. (2014). Patterns of mobile device use by caregivers and children during meals in fast food restaurants, *PEDİATRİCS,* 133(4), e843-e849.

Radesky, J.S., Miller, A. L., Rosenblum, K. L., Appugliese, D., Kaciroti, N., & Lumeng, J. C. (2015). Maternal mobile device use during a structured parent–child interaction task. *Academic Pediatrics,* 15(2), 238–244.

Raman, S., Guerrero-Duby, S., McCullough, J. L., Brown, M., Ostrowski-Delahanty, S., Langkamp, D., & Duby, J. C. (2017). Screen exposure during daily routines and a young child's risk for having social-emotional delay. *Clinical Pediatrics*, 56(13), 1244–1253.

Reid Chassiakos, Y. (Linda), Radesky, J., Christakis, D., Moreno, M. A., & Cross, C. (2016). Children and Adolescents and Digital Media, *Pediatrics*, 138(5), e20f162593.

Reilly, J. J., Armstrong, J., Dorosty, A. R., Emmett, P. M., Ness, A., Rogers, I., Steer, C., & Sherriff, A. (2005). Early life risk factors for obesity in childhood: cohort study. *BMJ*, 330(7504), 1357-1359.

Ribner, A., Fitzpatrick, C., & Blair, C. (2017). Family socioeconomic status moderates associations between television viewing and school readiness skills, *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 38(3), 233-239.

Rideout V, (2013). *Zero to eight: children's media use in America 2013.* San Francisco: Common Sense Media.

Rideout, V. (2011). *Zero to Eight Children's Media Use in America.* San Francisco: Common Sense Media.

Rideout, V. (2017). *The Common Sense Census: Media use by kids age zero to eight.* San Francisco:Common Sense Media.

Rideout, V. (2020). *The Common Sense Census: Media use by kids age zero to eight.* San Francisco:Common Sense Media.

RTÜK. (2013). *Türkiye'de Çocukların Medya Kullanma Alışkanlıkları Araştırması.* İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Ruangdaraganon, N., Chuthapisith, S., Mo-suwan, L., Kriweradechachai, S., Udomsubpayakul, U., & Choprapawon, C. (2009). Television viewing in Thai infants and toddlers: impacts to language development and parental perceptions, *BMC Pediatrics*, 9(1), 1-6.

Samaha, M., & Hawi, N. S. (2017). Associations between screen media parenting practices and children's screen time in Lebanon. *Telematics and Informatics*, 34(1), 351–358.

Scaglioni, S., De Cosmi, V., Ciappolino, V., Parazzini, F., Brambilla, P., & Agostoni, C. (2018). Factors influencing children's eating behaviours, *Nutrients*, 10(6), 1-17.

Schmidt, M. E., Pempek, T. A., Kirkorian, H. L., Lund, A. F., & Hanson, K. G. (2010). The effects of background television on the toy play behavior of very young children, *Child Development*, 79(4), 1137-1151.

Sigmundová, D., Sigmund, E., Badura, P., Vokáčová, J., Trhlíková, L., & Bucksch, J. (2016). Weekday-weekend patterns of physical activity and screen time in parents and their pre-schoolers. *BMC Public Health*, 16(1), 898

Smith, S. L., & Wilson, B. J. (2000). Children's reactions to a television news story. *Communication Research,* 27(5), 641–673.

Swing, E. L., Gentile, D. A., Anderson, C. A., & Walsh, D. A. (2010). Television and video game exposure and the development of attention problems. *PEDIATRICS,* 126(2), 214–221.

Solter, A. J. (2013). *Attachment Play: How to solve children's behavior problems with play.* Goleta: Shining Star Press for the Aware Parenting Institute.

Sorrie, M. B., Yesuf, M. E., & GebreMichael, T. G. (2017). Overweight/Obesity and associated factors among preschool children in Gondar City, Northwest Ethiopia: A cross-sectional study, *PLOS ONE,* 12(8), e0182511.

Straker, L. M., Pollock, C. M., Zubrick, S. R., & Kurinczuk, J. J. (2006). The association between information and communication technology exposure and physical activity, musculoskeletal and visual symptoms and socio-economic status in 5-year-olds, *Child: Care, Health and Development,* 32(3), 343-351.

Strasburger, V. C., Hogan, M. J., Mulligan, D. A., Ameenuddin, N., Moreno, M. A., & Swanson, M. S. L. (2013). Children, Adolescents, and the Media, *Pediatrics,* 132(5), 958-961.

Subrahmanyam, K., Kraut, R. E., Greenfield, P. M., & Groos E. F. (2000). The impact of home computer use on children's activities and development, *Future Child,* 10(2), 44-123.

Suglia, S. F., Duarte, C. S., Chambers, E. C., & Boynton-Jarrett, R. (2013). Social and Behavioral Risk Factors for Obesity in Early Childhood. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics,* 34(8), 549–556.

Tan, H. L., Xu, M., Chang, C. O., & Siok, W. T. (2013). China's language input system in the digital age affects children's reading development, *Proceedings of the National Academy of Sciences,* 110(3), 1119-1123.

Temel, M., Kostak, M. A., & Çelikkalp, Ü. (2014). Çocuk kanallarında yayınlanan çizgi filmlerdeki şiddetin belirlenmesi. *DEUHYO ED*, 7(3), 199-205.

Tester, J. M., Phan, T.-L. T., Tucker, J. M., Leung, C. W., Dreyer Gillette, M. L., Sweeney, B. R., Kirk, S., Tindall, A., Olivo-Marstan, S. E., & Eneli, I. U. (2018). Characteristics of Children 2 to 5 years of age with severe obesity. *Pediatrics,* 141(3), e20173228.

TÜİK (22 Aralık, 2021). *Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 29 Mart-21 Mayıs 2021* [Basın bülteni]. Erişim adresi: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=41132. Erişim tarihi: 22 Aralık 2021.

TÜİK (20 Nisan, 2021). *İstatistiklerle Çocuk, Nisan 2021* [Basın Bülteni]. Erişim adresi: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=37228. Erişim tarihi: 20 Mart 2022.

Twenge, J. M., & Hisler, G. C. (2018). Associations between screen time and sleep duration are primarily driven by portable electronic devices: Evidence from a population-based study of U.S. children ages 0 to 17. *Sleep Medicine*.56, 211-218.

Wagner, N. J., Mills-Koonce, W. R., Propper, C. B., Willoughby, M. T., Rehder, P. D., Moore G. A., & Cox, M. J. (2016). Associations between infant behaviors during the Face-To-Face Still-Face paradigm and oppositional defiant and callous-unemotional behaviors in early childhood, *Journal of Abnormal Child Psychology,* 44(8), 1439-1453.

Waisman, I., Hidalgo, E., & Rossi, M. L. (2018). Screen use among young children in a city of Argentina, *Archivos Argentinos de Pediatria,* 116(2), e186-e195.

Wang, Q., Ma, J., Maehashi, A., & Kim, H. (2020). the associations between outdoor playtime, screen-viewing time, and environmental factors in Chinese Young Children: The "Eat, be active and sleep well" study. *International Journal of Environmental Research and Public Health,* 17(13), 4867.

WHO. (2019). *Guidelines on Physical Activity, Sedentary Behaviour and Sleep for Children under 5 Years of Age: Web Annex: Evidence Profiles. World Health Organization.* Geneva: WHO.

Wieland, D.M. (2015). Psychiatric–Mental Health Nurses' Exposure to Clients With Problematic Internet Experiences: A Mixed-Methods Pilot Study. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services,* 53(10),31-40.

Woolley, H. E., & Griffin, E. (2014). Decreasing experiences of home range, outdoor spaces, activities and companions: changes across three generations in Sheffield in north England, *Children's Geographies,* 13(6), 677-691.

Wu, C.S.T., Fowler, C., Lam, W.Y.Y., Wong, H.t., Wong, C.H.M. & Loke, A. Y. (2014). Parenting approaches and digital technology use of preschool age children in a Chinese community, *İtalian Journal of Pediatrics,* 40(44), 1-8.

Wu, X., Tao, S., Rutayisire, E., Chen, Y., Huang, K., & Tao, F. (2016). The relationship between screen time, nighttime sleep duration, and behavioural problems in preschool children in China. *European Child & Adolescent Psychiatry,* 26(5), 541–548.

Vanden Abeele, M. M. P., Abels, M., & Hendrickson, A. T. (2020). Are parents less responsive to young children when they are on their phones? A systematic

naturalistic observation study. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking,* 23(6):363-370.

Verlinden, M., Tiemeier, H., Veenstra, R., Mieloo, C. L., Jansen, W., Jaddoe, V. W., Raat, H., Hofman, A., Verhulst, F. C., & Jansen, P. W. (2014). Television viewing through ages 2-5 years and bullying involvement in early elementary school. *BMC Public Health,* 14(1).157.

Yeşilay. (2022, Mayıs 13). *Yeşilay*. Erişim adresi: https://www.yesilay.org.tr. Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2022.

Yalçın, V., & Erden, Ş. (2018). Okul öncesi çocuklarının akıllı cihaz kullanma durumları üzerine ebeveyn algılarının incelenmesi, *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 20(2), 461-480.

Yaylacı, B. (2019). *Okul öncesi çocuklarda ebeveyn çocuk ilişkisinin internet kullanımı üzerine etkisi.* Yüksek lisans tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.

Yılmaz Genç, M. M. Y., & Fidan, A. (2017). Children, parents and tablets: Preschool children's tablet use. *Pegem Journal of Education and Instruction,*7(3), 367-398.

Yıldız Dilek Ertürk, Y. D., & Gül, A. A. (2006). *Çocuğunuzu Televizyona Teslim Etmeyin. Medya Okuryazarı Olun.* İstanbul: Nobel Yayınları.

Yiğit, R., & Üğücü, G. (2020). Okul Öncesi Dönem. R. Yiğit ve G. Üğücü içinde, *Çocukluk Dönemlerinde Büyüme ve Gelişme* (s. 166-176). Antalya: Çukurova Nobel Tıp Kitapevi.

Yogman, M., Garner, A., Hutchinson, J., Hirsh-Pasek, K., & Golinkoff, R. M. (2018). The power of play: A pediatric role in enhancing development in young children. *Pediatrics,* 142(3):e20182058.

Yörükoğlu, A. (2021). Oyun Dönemi. A. Yörükoğlu içinde, *Çocuk Ruh Sağlığ, Çocuğun Kişilik Gelişimi Eğitimi ve Ruhsal Sorunları* (s. 60-65). İstanbul: Özgür Yayınları.

Zhao, J., Zhang, Y., Jiang, F., Ip, P., Ho, F. K. W., Zhang, Y., & Huang, H., (2018). Excessive screen time and psychosocial well-being: The mediating role of body mass index, sleep duration, and parent-child interaction, *The Journal of Pediatrics,* 1-7.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Tuğba Topbaş

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi: 2009, Mersin Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik

Yüksek Lisans Öğrenimi: 2022, KTO Karatay Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

İŞ DENEYİMİ

Stajlar:

2006-2009, stajyer lisans öğrenci hemşire, Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi

2021, stajyer yüksek lisans öğrenci hemşire, Konya Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Psikiyatri Kliniği

Çalıştığı Kurumlar:

2009-2011, Acil Tıp Servisi Hemşiresi, Çukurova Üniversitesi Balcalı Hastanesi

2011-2013, Acil Servis Hemşiresi, Manavgat Devlet Hastanesi

2013-2014, Yoğun Bakım Hemşiresi, ALKÜ Alanya Eğitim ve Araştırma Hastanesi

2014-2015, Ortopedi, Nöroloji, Psikiyatri Servis Hemşiresi, ALKÜ Alanya Eğitim Araştırma Hastanesi

2015-2018, Göğüs Hastalıkları Servis Hemşiresi, ALKÜ Alanya Eğitim ve Araştırma Hastanesi

2018-2019, 3. Basamak Yoğun Bakım Hemşiresi, ALKÜ Alanya Eğitim ve Araştırma Hastanesi,

2019-2020, Poliklinik Hemşiresi, Afyonkarahisar Çay Devlet Hastanesi

2020-2022, Pandemi Servis Hemşiresi, Afyonkarahisar Çay Devlet Hastanesi

EK 1. SOSYO- DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER FORMU

Sevgili ebeveynler(anne-babalar), bu araştırma KTO Karatay Üniversitesi'nde Hemşirelik Anabilim Dalı'nda Dr. Öğretim Üyesi Berna Bayır ve KTO Karatay Üniversitesi Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Tuğba Topbaş tarafından hazırlanmış olup, 3-6 yaş dönemindeki çocukların ebeveyn(anne-baba) ilişkilerinin teknolojik cihaz (bilgisayar, tablet, akıllı telefon gibi) kullanım sürelerine etkisini incelemek amacıyla yapılacaktır. Anket formu; Sosyo-demografik Özellikler Formu, Ebeveyn-çocuk İlişki Formu ve Teknolojik Cihaz Kullanım Formu şeklinde üç bölümden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında hazırlanmış olan anket sorularına vereceğiniz yanıtlar sadece bu araştırmada kullanılacak olup başka herhangi bir yerde kullanılmayacaktır ve saklı tutulacaktır. Sizlerden aşağıda yer alan sorulara samimiyetle cevap vermeniz istenmektedir. Araştırmaya vereceğiniz katkıdan dolayı şimdiden teşekkür eder, sağlıklı günler dileriz.

Araştırmaya katılmayı kabul ediyor musunuz?

☐ Kabul ediyorum

☐ Kabul etmiyorum

1) Cinsiyetiniz nedir?
a) Kadın b) Erkek
2) Annenin eğitim durumu nedir?
a) Okur-yazar değil
b) Okur-yazar
c) İlköğretim mezunu
d) Lise mezunu
e) Üniversite
f) Diğer (Belirtebilir misiniz?)……..
3) Babanın eğitim durumu nedir?
a) Okur-yazar değil
b) Okur-yazar
c) İlköğretim mezunu
d) Lise mezunu
e) Üniversite
f) Diğer (Belirtebilir misiniz?)……
4) Annenin mesleği nedir?
a) Çalışmıyor/İşsiz
b) Memur
c) İşçi
d) Akademisyen
e) Diğer (Belirtebilir misiniz?)…….
5) Babanın mesleği nedir?
a) Çalışmıyor/İşsiz
b) Memur
c) İşçi

d) Akademisyen
e) Diğer (Belirtebilir misiniz?)……
6) Çocuğun anne yaşı kaçtır? Belirtebilir misiniz?.....
7) Çocuğun baba yaşı kaçtır? Belirtebilir misiniz?.....
8) Kaç çocuğunuz var? Belirtebilir misiniz?.....
9) 3-6 yaş aralığında olan kaç çocuğa sahipsiniz? Belirtebilir misiniz? .....
10) 3-6 yaş dönemindeki çocuğunuz ya da çocuklarınız kaç yaşındadır? Belirtebilir misiniz? ……..

EK 2. EBEVEYN-ÇOCUK İLİŞKİSİ FORMU

1) Çocuğunuzun hafta içi evde geçirdiği süre ne kadardır?
a) 2-4 saat
b) 5-7 saat
c) 8-10 saat
d) 11 saat ve üzeri
2) Çocuğunuzun hafta sonu dışarıda geçirdiği süre ne kadardır?
   a) 2-4 saat
   b) 5-7 saat
   c) 8-10 saat
   d) 11 saat ve üzeri
3) Çocuğunuzla birlikte ev içi yaptığınız etkinlikler nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
a) Oyun (saklambaç, yap boz, lego, satranç gibi) oynamak,
b) Ev işleri yapmak,
c) Resim, boyama yapmak,
d) Kitap (masal, hikaye gibi) okumak,
e) Müzik dinlemek,
f) Dans etmek,
g) Çizgi film izlemek,
h) Diğer (Belirtebilir misiniz?).....
4) Çocuğunuzla birlikte ev içinde ne sıklıkla etkinlik yaparsınız?
a) Haftada 1-2 kez
b) Haftada 3-4 kez
c) Haftada 4-5 kez
d) Haftanın her günü
e) Sadece hafta sonu
f) Diğer (Belirtebilir misiniz?)…….
5) Çocuğunuzla birlikte ev içi etkinliklere ayırdığımız süre ne kadardır? Saat olarak belirtebilir misiniz? ...../saat
6) Çocuğunuzla birlikte ev dışında yaptığınız etkinlikler nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
a) Alışveriş yapmak
b) Sinemaya gitmek
c) Tiyatroya gitmek
d) Parka gitmek
e) Arkadaş/akraba ziyaretleri yapmak,
f) Bisiklete binmek
g) Yürüyüş yapmak
h) Pikniğe gitmek
i) Diğer (Belirtebilir misiniz?)……
7) Çocuğunuzla birlikte evdışında ne sıklıkla etkinlik yaparsınız?
a) Haftada 1-2 kez
b) Haftada 3-4 kez
c) Haftada 4-5 kez
d) Sadece hafta sonları

e) Diğer (Belirtebilir misiniz?)…….

8) Çocuğunuzla birlikte ev dışında yaptığınız etkinliklere ayırdığınız süre ne kadardır? Saat olarak belirtebilir misiniz? ……../saat

9) Çocuğunuzun ev içinde oynadığı oyunlar nelerdir? Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

a) Hareketli oyunlar
b) Masa başı oyunlar
c) Oyuncaklarla oynanan oyunlar
d) Hayal ürünü oyunlar
e) Ebeveyn ile oynanan oyunlar
f) Dijital ortam oyunları
g) Diğer (Belirtebilir misiniz?)……..

10) Çocuğunuzun dışarıda oynadığı oyunlar nelerdir? Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

a) Dışarıda oynamaz
b) Parkta oynar
c) Arkadaşlarıyla oynar
d) Bisiklete biner
e) Diğer (Belirtebilir misiniz?)……..

EK 3. TEKNOLOJİK CİHAZ KULLANIM FORMU

1) Evinizde bulunan teknolojik cihaz (televizyon, akıllı telefon, tablet, bilgisayar) sayısını belirtiniz.

a) 1 b) 2 c) 3 d) 3'ten fazla

2) 3-6 yaş dönemindeki çocuğunuzun teknolojik cihaz kullanımına ilgisi var mı?

a) Yok **(Cevabınız YOK ise 4. Soruya geçiniz)**
b) Az düzeyde ilgisi var
c) Orta düzeyde ilgisi var
d) Çok ilgisi var
e) Oldukça fazla ilgisi var

3) Çocuğunuzun teknolojik cihaz kullanımına olan ilgisinin en çok kimden kaynaklandığını düşünmektesiniz?

a) Anne
b) Baba
c) Arkadaşlar
d) Kendisinden büyük kardeşler
e) Diğer (Belirtebilir misiniz?)…….

4) 3-6 yaş dönemindeki çocuğunuz televizyon, akıllı telefon, bilgisayar, tablet gibi teknolojik cihazları kullanır mı?

a) Evet b) Hayır

5) Çocuğunuzun kullandığı teknolojik cihaz ya da cihazları işaretleyiniz. (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

a) Akıllı telefon
b) Tablet
c) Bilgisayar
d) Televizyon
e) Diğer (Belirtebilir misiniz?)……..

6) Çocuğunuzun kullandığı teknolojik cihazla tanışma yaşını işaretleyiniz.

Teknolojik cihaz	1 yaş	2 yaş	3 yaş	4 yaş	5 yaş	6 yaş
Akıllı telefon	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tablet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bilgisayar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Televizyon	☐	☐	☐	☐	☐	☐

7) Çocuğunuz teknolojik cihazları genellikle hangi amaçlar için kullanır? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Çocuğunuzun teknolojik cihazları hangi amaçlar için kullanır?(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)	Akıllı Telefon	Tablet	Bilgisayar	Televizyon
Çizgi film seyreder.	☐	☐	☐	☐
Oyun oynar.	☐	☐	☐	☐
Müzik ya da masal dinler	☐	☐	☐	☐
Kısa videolar izler.	☐	☐	☐	☐
Fotoğraf çeker ya da fotoğraflara bakar.	☐	☐	☐	☐
Yalnızca yakınlarıyla görüşmek için kullanır.	☐	☐	☐	☐
Diğer …… ……..	☐	☐	☐	☐

8) Çocuğunuzun kullandığı teknolojik cihazı hafta içi günlerde kullandığı süreyi dakika olarak belirtiniz.

a) Hiç kullanmaz

b) ……./dakika

9) Çocuğunuzun kullandığı teknolojik cihazı hafta sonu günlerde kullandığı süreyi dakika olarak yazınız.

a) Hiç kullanmaz

b) ……. /dakika

10) Sizce çocuğunuzun teknolojik cihaz kullanırken geçirdiği süre uygun mudur?
a) Evet b) Hayır
11) Çocuğunuz teknolojik cihaz kullanırken siz genelde ne ile meşgul olursuznuz?
a) Çocuğum teknolojik cihaz kullanırken ben de yanında olurum.
b) Ev işleri yaparım.
c) Misafirimle ilgilenirim
d) Diğer (Belirtebilir misiniz?)……..
12) Sizce çocuğunuzun erken yaşta teknolojik cihaz kullanmayı öğrenmesi çocuğunuzun gelişiminin iyi yönde gittiğinin bir göstergesi midir?
a) Evet
b) Emin değilim
c) Hayır
13) Sizce çocuğunuzun teknolojik cihazları erken yaşta kullanmaya başlamasının nedeni ne olabilir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
a) Sürekli elimizde görüyor merak ettiğini düşünüyorum.
b) Kolaylıkla ulaşabildiği için
c) Oyuncakları gibi istediği yere taşıyabildiği için
d) Kullanmayı çabuk öğrendiği için
e) Çocuk zeki olduğundan çocuk oyunlarının yeterli gelmediğini düşünüyorum.
f) Kardeşi veya arkadaşı olmadığı için
g) Annesi ya da babası olarak çok yoğunuz, ona zaman ayıramadığımız için
h) Bağımsız olarak başkasına ihtiyaç duymadan zaman geçirme şansı olduğu için
i) Diğer (Belirtebilir misiniz?)……..
14) Okul öncesi dönemdeki çocuğunuzun teknolojik cihaz kullanımının nasıl olması gerektiği konusunda bilgi gereksiniminizin olduğunu düşünüyor musunuz?
a) Evet
b) Kısmen
c) Fikrim yok
d) Hayır
15) Çocuğunuzun interneti ne zaman kullanmasına izin veriyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
a) Yemek yedirirken
b) Uyumadan önce
c) İstediği her an
d) Yoğun olduğum zamanlarda
e) Huysuzlaştığında
f) Ona yetemeyeceğimi düşündüğümde
g) Hiçbir zaman kullanmasına izin vermedim.
h) Diğer (Belirtebilir misiniz?)……
16) Çocuğunuzun interneti güvenli kullanabilmesi için yapmış olduğunuz internet güvenlik uygulaması var mı?
a) Evet
b) Hayır
17) 3-6 yaş dönemindeki çocuğunuzun teknolojik cihaz kullanımına yönelik belirlediğiniz bir kural var mı?
a) Evet
b) Hayır **(Cevabınız HAYIR ise 21. Ve 22. Soruları cevaplayınız)**

18) Çocuğunuzun teknolojik cihaz kullanımına yönelik belirlediğiniz kural/kuralların ne olduğunu yazabilir misiniz?

……
……

19) Çocuğunuzun teknolojik cihaz kullanımına yönelik belirlediğiniz kural/kurallara ne sıklıkla uyarsınız?

a) Nadiren
b) Bazen
c) Sıklıkla
d) Her zaman

20) Çocuğunuza teknolojik cihaz kullanımı ile ilgili sınır koyduğunuzda çocuğunuzdan tepki alıyor musunuz?

a) Evet
b) Hayır **(Cevabınız HAYIR ise 23. Soruya geçiniz)**

21) Çocuğunuza internet kullanımını sınırladığınızda ya da izin vermediğinizde çocuğunuzun tepkileri nasıl olur? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

a) Öfkelenir
b) Sınır koyan kişiyi dövmeye çalışır
c) Ağlar
d) Bağırır
e) Küser, kimseyle konuşmaz
f) Etraftaki eşyaları dağıtır
g) Başka yöntemler arar (Arkadaş, kardeş, dede, anneanne, babaannne vb.)
h) Diğer (Belirtebilir misiniz?) …….

22) Sizin koyduğunuz sınırlara çocuğunuz abartılı öfkeli tepkiler verdiğinde sizin tepkiniz ne olur?

a) Tepki vermem sessizce beklerim
b) Çocuğuma açıklama yaparım
c) Kızarım
d) Şiddete başvururum
e) Diğer (Belirtebilir misiniz?) …….

23) Okul öncesi dönemdeki çocuğunuzun teknolojik cihaz kullanımı hakkındaki görüşünüz nedir?

a) Teknolojik cihaz kullanımını öğrenmesini uygun buluyorum
b) Belirli sürelerde ve kontrollü kullanmasını uygun buluyorum
c) Bağımlılık yaptığını ve gereksiz olduğunu düşünüyorum
d) Bu konuda fikir sahibi değilim
e) Diğer (Belirtebilir misiniz?) …….

24) Çocuğunuzun herhangi bir teknolojik bağımlılığı olduğunu düşünüyor musunuz?

a) Evet **(Cevabınız EVET ise 25. Soruya geçiniz)**
b) Hayır

25) Çocuğunuzun bağımlı olduğunu düşündüğünüz teknolojik bağımlılığı ya da bağımlılıkları işaretleyiniz. (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

a) Oyun bağımlısı olduğunu düşünüyorum.
b) İnternet bağımlısı olduğunu düşünüyorum.
c) Akıllı telefon bağımlısı olduğunu düşünüyorum.

d) Televizyona bağımlı olduğunu düşünüyorum.
e) Diğer (Belirtebilir misiniz?)……..

26) Çocuğunuzun teknolojik cihaz kullanım süresini kontrol etmek için kullandığınız yöntem nedir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

a) Süre bitince bırakması için ikna ederim.
b) Biraz daha süre tanırım.
c) Süre bittiğinde zorla elinden alırım.
d) Süre sınırlaması yapmam.
e) Süreye uymazsa bir daha kullanamayacağını söylerim.
f) Süreye uymazsa bir sonraki gün kullanmasına izin vermem.
g) Diğer (Belirtebilir misiniz?)……..

27) Çocuğunuzun teknolojik cihazları kullanmasını önlemek için hangi yöntemi kullanırsınız? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

a) Zararlarını söyleyip bırakması için ikna ederim.
b) Hemen elinden alırım
c) Başka bir oyun/etkinlik kurmasına yardımcı olurum.
d) Başka bir konuya dikkatini çekerim.
e) Önlemeye çalışmam kararı ona bırakırım.

EK 4. AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİ İZİN BELGESİ

T.C.
AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-49809702-605.01-39901960 27.12.2021
Konu : Tuğba TOPBAŞ'ın Araştırma İzni

KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Kurumsal İlişkiler Direktörlüğü
(Arşiv ve Belge Yönetim Ofisi)

İlgi: a) Valilik Makamı'nın 27/12/2021 tarihli ve 39820513 sayılı Oluru.
b) 15/12/2021 tarihli ve E.75599607-044-22505 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Lisanüstü Eğitim Enstitüsü Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Tuğba TOPBAŞ'ın "3-6 Yaş Çocukların Ebeveynleri İle Olan İlişkilerinin Teknolojik Cihaz Kullanım Sürelerine Olan Etkisinin İncelenmesi" konulu tez çalışmasında kullanılmak üzere 2021-2022 Öğretim Yılı içinde Müdürlüğümüze bağlı ilgi (b) yazı ekinde belirtilen okullarda öğrenim gören öğrencilere araştırma çalışması yapabilmesine dair ilgi (b) talebinde bulunulmuştur.

Müdürlüğümüz AR-GE Birimi tarafından "Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü" 21/01/2020 tarihli ve 81576613-10.06.02-E.1563890 sayılı yazısı ile yayımlanan 2020/2 No'lu Genelge doğrultusunda incelemiş olup ilgi (a) "Valilik Oluru " ve onaylanmış veri toplama aracı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Metin YALÇIN
İl Milli Eğitim Müdürü

Not: Çalışmalar tamamlandıktan sonra sonuçlarının birer örneğinin İl Milli Eğitim Müdürlüğüne teslim edilmesi zorunludur.

EKLER:
- Makam Onayı.

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ Ar-Ge Karaman İş Merkezi/AFYONKARAHİSAR
Telefon No : (0 272) 214 24 28
E-Posta: afyonstrateji@gmail.com
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys
Bilgi için: TOLGA YEŞİLÇAYIR
Unvan :Memur
İnternet Adresi: http://afyonarge.meb.gov.tr/
Faks: (0 272) 2137605

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 4a83-2eba-3e00-ad8a-c6c6 kodu ile teyit edilebilir.

EK 4. KURUM İZİN FORMU

T.C.
AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-49809702-605.01-39820513 27/12/2021
Konu : Tuğba TOPBAŞ'ın Araştırma İzni

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) KTO Karatay Üniversitesi Kurumsal İlişkiler Direktörlüğü Arşiv ve Belge Yönetim Ofisi'nin 15/12/2021 tarihli ve E.75599607-044-22505 sayılı yazısı.

KTO Karatay Üniversitesi Lisanüstü Eğitim Enstitüsü Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Tuğba TOPBAŞ'ın "3-6 Yaş Çocukların Ebeveynleri İle Olan İlişkilerinin Teknolojik Cihaz Kullanım Sürelerine Olan Etkisinin İncelenmesi" konulu tez çalışmasında kullanılmak üzere 2021-2022 eğitim-öğretim dönemi içinde Müdürlüğümüze bağlı ilgi (b) yazı ekinde ismi belirtilen okulda öğrenim gören öğrencilere ilgi (a) genelgenin hükümleri doğrultusunda anket çalışması yapması, çalışmaları tamamladıktan sonra sonuçlarının birer örneğini İl Milli Eğitim Müdürlüğüne teslim etmesi şartıyla, araştırma yapmaları Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.
Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Metin YALÇIN
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR
27/12/2021

Dr. Mehmet BOZTEPE
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
- İlgi Yazı ve Ekleri (38 Sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ Ar-Ge Merkez/AFYONKARAHİSAR
Telefon No : (0 272) 214 24 28
E-Posta: afyonstrateji@gmail.com
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys
Bilgi için: TOLGA YEŞİLÇAYIR
Unvan :Memur
İnternet Adresi: http://afyonarge.meb.gov.tr/
Faks: (0 272) 2137605

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 1ec3-bfd4-3b7c-837e-6caf kodu ile teyit edilebilir.

EK 5. GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Sizi Tuğba TOPBAŞ tarafından yürütülen **"3-6 yaş dönemindeki çocukların ebeveynleri ile olan ilişkilerinin teknolojik cihaz kullanım sürelerine olan etkisi"** başlıklı ankete dayalı bir araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Aşağıdaki bilgileri dikkatlice okumak için zaman ayırınız. İsterseniz bu bilgileri aileniz ve/veya yakınlarınız ile tartışınız. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz.

Anket formunda; 10 sorudan oluşan Sosyo-demografik Özellikler Formu, 10 sorudan oluşan Ebeveyn-çocuk İlişkisini Belirleme Formu, 27 sorudan oluşan Teknolojik Cihaz Kullanım Formu yer almaktadır. Sorulara yanıt verme süreniz 10-15 dakikadır. Araştırmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. Araştırma sürerken herhangi bir zamanda istemeniz durumunda sorumlu araştırmacıyı bilgilendirmek koşulu ile araştırmadan ayrılabilirsiniz. Anketi yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz biçiminde yorumlanacaktır. Araştırma sırasında sizden alınan bilgiler araştırmacıda saklı kalacak ve toplanan veriler yalnızca bilimsel amaçla kullanılacaktır.

Ankette bulunan sorulara vereceğiniz yanıtların doğruluğu, araştırmanın niteliği açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle, ankette bulunan sorulara doğru yanıt vermenizi rica eder, iş birliğiniz için teşekkür ederiz.

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların ebeveynleri ile olan ilişkilerinin televizyon, akıllı telefon, bilgisayar, tablet gibi teknolojik cihaz kullanım sürelerine olan etkisini incelemek amaçlanmıştır.

Araştırma Sorumlusu

Dr. Öğretim Üyesi Berna BAYIR

Araştırmanın Amacı:

Okul öncesi eğitim kurumuna (anaokulu) devam eden çocukların ebeveyni (anne-baba) ile olan ilişkilerinin televizyon, akıllı (cep) telefonu, tablet, bilgisayar gibi teknolojik cihaz kullanım sürelerine olan etkisini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Araştırmanın Süresi: 3 ay

Katılması Beklenen Gönüllü Sayısı: 300

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Çay ilçesindeki anaokulu ve anasınıfları

Araştırmaya Katılan Araştırıcılar: Berna BAYIR, Tuğba TOPBAŞ

Ben,… .....[gönüllünün adı, soyadı (kendi el yazısı ile)

Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formundaki tüm açıklamaları okudum. Bana, yukarıda konusu ve amacı belirtilen araştırma ile ilgili yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı. Katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları tamamen anladım. Çalışma hakkında soru sorma ve tartışma imkanı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Araştırmaya gönüllü olarak katıldığımı, istediğim zaman gerekçeli veya gerekçesiz olarak araştırmadan ayrılabileceğimi ve kendi isteğime bakılmaksızın araştırmacı tarafından araştırma dışı bırakılabileceğimi ve araştırmadan ayrıldığım zaman mevcut tedavimin olumsuz yönde etkilenmeyeceğini biliyorum.

Bu koşullarda;

- Söz konusu araştırmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın kendi rızamla katılmayı (çocuğumun/vasimin bu çalışmaya katılmasını) kabul ediyorum.
- Gerek duyulursa kişisel bilgilerime mevzuatta belirtilen kişi, kurum ve kuruluşların erişebilmesine,
- Çalışmada elde edilen bilgilerin (*kimlik bilgilerim gizli kalmak koşulu ile*) yayın için kullanılma, arşivleme ve eğer gerek duyulursa bilimsel katkı amacı ile ülkemiz ve/veya ülkemiz dışına aktarılmasına olur veriyorum.

Gönüllünün (Kendi El Yazısı İle)

Adı-Soyadı:

İmzası:

Tarih (gün/ay/yıl): …/…/…

ETİK KURUL/KOMİSYON İZNİ/MUAFİYETİ

T.C.
KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ DIŞI ARAŞTIRMALAR ETİK KURUL KARARI

Toplantı Sayısı: 8	**Toplantı Tarihi: 15.10.2021**

Karar Sayısı: 2021/018: Dr. Öğr. Üyesi Berna BAYIR'ın **"3-6 Yaş Çocukların Ebeveynleri ile Olan İlişkilerinin Teknolojik Cihaz Kullanım Sürelerine Olan Etkilerinin İncelenmesi"** başlıklı araştırma projesi çalışması ile ilgili 28.09.2021 tarihli dilekçesi ve ekleri görüşüldü.

Görüşme sonucunda araştırma projesi çalışmasının Dr. Öğr. Üyesi Berna BAYIR'ın sorumluluğunda yürütülmesinin uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Not: Çalışma ile ilgili gerekli izin ve yasal sorumluluk araştırmacılara aittir.

Sorumlu Araştırmacı: Dr. Öğr. Üyesi Berna BAYIR
Yardımcı Araştırmacı: Tuğba TOPBAŞ

Prof Dr. Taner ZİYLAN

İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar
Etik Kurul Başkanı